

CHAYEINU

Shabbos Initiative

פרשת בלק תשפ"ד

Pg. #	Content
2-4	Seudah Stories
5-10	Parshah Riddles
11-12	Life of Truth Story
13-14	Teaming Up – Introduction to Seder
15	Shabbos Halachah Initiative
16-17	Halachah Q&A
18-23	Rav Kalman Krohn Stories
24	Comic Story

גליונות

25-26	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
27	הלכות לסעודת שבת
28-29	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
30-31	הג"ר גרשון אדלשטיין זצ"ל
32-33	הג"ר דוב לנדא שליט"א
34-35	הגר"ד פוברסקי שליט"א
36-37	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
38-39	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
40-41	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א

Daily Hilchos Shabbos - Rav Shmuel Bernath
732.301.4043 opt 2 then 8

לע"נ ר' שלמה ז"ל בן יבל"ח ר' יעקב שרגא שליט"א
לז"נ הרב מתתיהו חיים בן הרב יעקב זצ"ל

לרפוי"ש חיים שמואל בן ליבא

יהודית בת שרה הינדא, דניאל יהודה בן אסתר שירה
לזכות אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה

Dedication opportunities: 848-373-4436
shabboschayeinu@gmail.com

SEUDAH STORIES

פרשת בלק תשפ"ד

***Mesirus Nefesh* in Novaradok**

In a famous incident, the Novaradok *yeshivah* was besieged by Bolshevik soldiers in the year 1919. The Alter of Novaradok was away at the time, but a short while earlier had responded with a telegram to his *talmidim's* request for guidance in the fate of Bolshevik threats that they cease their Torah studies. The telegram read: "*Av Harachamim*," the opening words of the *tefillah* recited on Shabbos morning for those who were killed *al kiddush Hashem*. The message was clear: they should be prepared to die, if necessary, rather than give in to the Bolsheviks' demands.

The commanding Bolshevik officer led his soldiers into the *bais medrash*, marched straight to the rabbi in charge and demanded that the *yeshivah* close its doors immediately. The young scholar rose and unbuttoned his shirt. Fully composed, he said, "Shoot." His students lined up behind him and unbuttoned their shirts as well. The officer and his men were thrown off balance by this show of strength, and they turned around and left.

Keeping Kosher in the Army

A man named R' Nissim was in the Israeli army in 1970s. The *kashrus* of the food was questionable at the time, so he would not eat anything cooked from the army kitchen. Surviving on tuna, cheese, and fruits, vegetables and bread, other soldiers knew and most respected his choice. One day a friend who worked in the kitchen baked R' Nissim a cake and said it was in a never-before-used tray and oven.

That week R' Nissim was on furlough for Shabbos and was waiting at a bus stop to go home. He put the cake on his lap, when a sudden gust of wind blew the cake onto the dirt. He was quite disappointed about it. However, when he came back to the base after Shabbos, the man who baked it came over to him in tears and said he was so sorry but it seems that the tray was used before in a non-kosher manner. R' Nissim just laughed to the wonder of the baker. When R' Nissim explained what happened they marveled at how when a person is *moser nefesh* for a *mitzvah*, Hashem protects him from stumbling!

The Greatness of *Mussar*

When Rav Eliyahu Eliezer Dessler came to America in 1948, he met up with his son, Nachum Velvel, in New York. Rav Dessler asked his son who had helped him during his years alone in America. His son mentioned several people in New York along with Rav Eliezer Silver, the head of Agudah Israel and the *rav* of Cincinnati. Rav Dessler said, "We must thank him."

His son offered to place a telephone call to Rav Silver, but Rav Dessler wanted to show personal *hakaras hatov* to Rav Silver. Nachum Velvel and his father then took a nine-hour train ride to Ohio, arriving at 5:00 a.m. in Cincinnati. They went to Rav Silver's home and waited on the porch to meet him as he left his house for *shacharis*. Rav Silver met his two guests when he woke up and they all went to *shul* and then back to the Silver's for breakfast. After a bite to eat, Rav Silver said, "So, Rav Dessler, what brings you to

SEUDAH STORIES

פרשת בלק תשפ"ד

Cincinnati?" Rav Dessler said that he had only come to show appreciation to Rav Silver for all he had done for his son.

RavSilver thought about this and again asked, "So, Rav Dessler, what really brings you to Cincinnati?"

Rav Dessler said that he had no other purpose than to show *hakaras hatov*. Rav Silver said, "Rav Dessler, what can I really do for you?"

Rav Dessler, for a third time, repeated that he only wished to show gratitude to Rav Silver in person.

Rav Silver finally gave up and muttered, "This must be the greatness of *mussar*."

Ponovezher Rav at the Arch of Titus

When the Ponovezher Rav, once had a few hours to spare in Rome before his connecting flight. People were surprised when he said he wanted to go into Rome to see something very important. He took a taxi to the Arch of Titus, one of Rome's famous tourist sites, stayed there for a few minutes and then returned to the airport. Why did the *Rosh Yeshiva* spend his valuable time visiting a tourist site?

His companions heard why. At the arch, the *Rosh Yeshiva* looked at the carving inside which depicts Roman soldiers triumphantly returning to Rome carrying the *menorah* from the *Beis Hamikdash* after Titus had conquered Yerushalayim. With great emotion the *Rosh Yeshiva* addressed the Roman leader. "What is left of your great empire today, Titus? It is a note in the history books. But the Jews together with our Torah are still alive." Then he got back into the taxi and returned to the airport.

Rav Shach's Caring

The *Rav Shach's Rebbetzin a"h* had been suffering terribly during her final days, and the *Rosh Yeshiva* was completely involved in doing whatever he could to alleviate her pain. During this period, a young *kollel* man arrived to inquire whether he should accept a position he had been offered in France. The *Rosh Yeshiva* told him that he would look into the matter and let him know. When the *Rebbetzin* passed away after several agonizing days, the *Rosh Yeshiva* was inconsolable. The young man joined the throngs who came to comfort the mourning *Rosh Yeshiva* and was shocked to hear his name called.

"I checked it out for you," the *Rosh Yeshiva* informed the surprised young man. "They need people just like you. Go and be *matzliach*!"

"But when did the *Rosh Yeshiva* have time to do this research?" the *kollel* fellow asked incredulously.

"I saw one of the *Roshei Yeshiva* at the *levaya*," the *Rosh Yeshiva* responded matter-of-factly, "and I was reassured that the position is for you."

SEUDAH STORIES

פרשת בלק תשפ"ד

The Great Fire of Brisk

Rav Chaim Soloveitchik's dedication to the people of his city was expressed poignantly the day a great fire swept through Brisk in 1895. As was the norm in those days, most buildings in the city were made of wood, and when a fire began in one house, the flames spread quickly to the rest. There was little hope to put out the flames, and the main concern was to make sure no one remained trapped in the houses.

Rav Chaim ran from house to house frantically searching for anyone still inside. He found many little children, and, charging through the smoke and flames, he led them to safety. He made many trips in and out of the danger zone, carrying infants in his arms, and did not stop until he was sure all were accounted for.

When the fire finally came under control it was discovered that half the homes in the city had been destroyed, and many families were left without a roof over their heads. Those whose homes had been destroyed moved into the *shuls* and other public buildings, and a committee was established to build new houses for the many homeless. In the meantime, while the construction of new homes was still going on,

Rav Chaim refused to sleep in a bed, but rather slept on a hard wooden bench. He said he was unable to sleep on a bed while others in the city had no homes. After a while, when he sensed that the people in the city who did have homes were becoming lax in their efforts to rebuild the city, he went to sleep in a small room under the stairwell in the Great Synagogue. All the pleading of his *kehillah* that this was beneath his dignity and that he should return home was unsuccessful. Ultimately his action had the desired effect: and the pace of rebuilding quickened, and the houses were eventually rebuilt.

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com. Details of stories have not been confirmed

PARSHA CHALLENGE

פרשת בלק

1. List three things that בלעם does that is reminiscent of אברהם.¹
 - a. What ברכה does בלעם give to כלל ישראל that was given was previously given to אברהם and יעקב?
2. Which שלש רגלים are mentioned in this week's פרשה?
3. What in this week's פרשה is 42?
4. What event in this week's פרשה is startlingly similar to an event that happened during the days of רבי עקיבא?
5. List four people in the תורה whose eyes were opened.
6. List seven מגפות mentioned in the תורה.²
7. For two I was a place of refuge,
For two I was a place of birth,
For five I was a place of their sovereignty,
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I?
8. To a שבט I am likened,
As one of the אבות I am counted,
I was used as an עבודה זרה,
I am one of the four exalted images,
I am used in a משל for destruction in this week's פרשה.
Who am I?

Need a Hint?

¹ All three are part of the same event.

² Three are in ספר שמות and four in ספר במדבר.

Answers

1. 1) Regarding both it says בוקר (וישכם) ויקם 2) Both saddled their own donkey.
3) Both took two נערים as escorts.
a) ברכה was given by 'ה' to אברהם in לך and יצחק gave to יעקב by יצחק and לך.
2. The donkey hit בלעם that שלש רגלים.
3. 42 brought בלעם and בלק.
4. Both in this week's פרשה and עקיבא רבי בימי there was a מגפה in which 24,000 people died.
5. 1) Regarding בלעם it says (כב,לא) "ויגל ה' את עיני בלעם"
2) Regarding הגר it says (כא,יט) "ויפקח אלקים את עיניה"
3-4) Regarding אדם and חוה it says (ג,ז) "ותפקחנה עיני שניהם"
6. 1) חטא המרגלים 2) By the חטא העגל 3) By the מכת בכורות 4) While eating שליו 5) By the חטא המרגלים 6) By the complainers after קרח's death 7) By the בנות מואב ובעל פעור
7. **For two I was a place of refuge,** - משה and יתרו (The מדרש famously relates that יתרו originally was פרעה's advisor but he ran away to rather than advise פרעה to enslave the Yidden.)
For two I was a place of birth, - גרשם ואליעזר
For five I was a place of their sovereignty, - אוי, רקם, צור, חור, רבע (לא,ח)
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I? - מדין
8. Next week....

Last week's riddle:

I risked my life for others,	- when פרעה tried to kill all baby boys
Our leader accepted my argument,	- גזירה accepted my argument that everyone divorcing their wives was worse then פרעה's
I am famous for the praise I gave,	- קראית ים סוף
Regarding me there is a מצוה,	- זכר את אשר עשה ה' אלקיך למרים וגו'
I am mentioned in this week's פרשה.	
Who am I?	- מרים

לרפואה שלמה – לאחינו כל בית ישראל,
אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה,
לע"נ שאול בן אברהם ז"ל, ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה,
יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל

For questions, comments, or to subscribe, send an email to parshachallenge@gmail.com

Feel free to forward or distribute the Parsha Challenge.

© כל הזכויות שמורות

פתחי פרשה – בלק
Parsha Musings for Shabbos Table Schmoozings

RIDDLES

How old was Bilam?

- Since evil people, “Don’t live out even half of their days,”¹ and, “The days of our lives are 70 years,”² Rebbe Chanina figured that Bilam died before “mid-life,” at the age of around 33-34. A heretic found a historical work called “*Pink’ssei D’Bilam*,” which confirmed that Bilam died at age 33.³
- According to Rebbe Simai, Bilam advised Paroh to throw the boys of Bnei Yisrael into the water⁴. Bilam was presumably at least 20 years old at that point, and thus worthy of advising. After that event, Moshe was born, lived 80 years, left Mitzrayim, and spent 40 years in the *midbar*, which would make Bilam at least 140 years old.⁵

What is the first statement of Bilam which is recorded in *Chumash*?

- According to Rebbe Simai, Bilam advised Paroh, “כל הבן הילוד היארה תשליכו,”⁶ “Any boy who is born should be thrown into the river,” wherein he suggested that the Jewish babies be thrown into the river.
- In *Parshas Chukas*, the “*Moshlim*,” who make *meshalim*, poetically describe Sichon’s conquest of Moav. One of these “*Moshlim*” was Bilam.⁷

Which nation was bigger – Bnei Yisrael, or Moav?

The nation of K’naan, which descended from a grandson of Noach, had been around for a long time, and had a large population. The nation of Moav, which descended from Lot, was a much “younger,” and smaller, nation. Although Bnei Yisrael were an equally “young” nation, Moav noticed their miraculous population growth in Mitzrayim, and were intimidated of this larger nation.⁸

Name 4 times in *Chumash* where someone very important prepared his own animal for riding (instead of asking a servant to prepare it). Hint: 2 donkeys, and 2 chariots.

- Avraham prepared his donkey when heading to *Akeidas Yitzchak*.⁹
- Yosef prepared his chariot, to greet Yaakov.¹⁰
- Paroh prepared his chariot, to chase Bnei Yisrael into the Yam Suf.¹¹
- Bilam prepared his donkey, to go curse Bnei Yisrael.¹²

Arrogant Bilam told Balak’s first set of messengers, “I can only go curse Bnei Yisrael if I’m escorted by officers who are more important than you.” How did Bilam’s desire for honor actually wind up causing him embarrassment?

Bilam claimed he could destroy Bnei Yisrael with his mouth, but then exclaimed that he needed a sword to kill a simple donkey. Due to Bilam’s demand for the most distinguished companions, this embarrassing moment was witnessed by these highly respected officers, who would later repeat it, intensifying the damage to his reputation.¹³

¹ תהלים נ"ה כ"ד

² תהלים צ' י'

³ סנהדרין ק"ו:

⁴ סנהדרין ק"ו. ע"פ רש"י, אמנם עי' דע"ז שמות א' י'

⁵ דע"ז שם, ועיי"ש עוד

⁶ שמות א' כ"ב, ע"פ רש"י סנהדרין ק"ו.

⁷ רש"י כ"א כ"ז

⁸ רמב"ן כ"ב ג'

⁹ בראשית כ"ב ג'

¹⁰ בראשית מ"ו כ"ט

¹¹ שמות י"ד ו'

¹² כ"ב כ"א

¹³ עי' רש"י כ"ב כ"ט, משלחן ר' אליהו ברוך לתרץ דברי האב"ע כ"ב י"ט בשם רס"ג

Bilam encountered a *malach*, who criticized him.¹⁴ Regarding what was he criticized?

Hitting his donkey.

Name a part of *davening* which some people say excitedly, right when they get to shul, and others think shouldn't be in *davening* at all.

Bilam tried to curse us that we shouldn't have *batei k'neisios* and *batei midrashos*, and Hashem forced him to give us a *beracha*, "מה טבו אהליך יעקב," "How nice are your tents, Yaakov."¹⁵ The Rema records the *minhag* to say this *pasuk* when entering shul¹⁶, but the Maharshal disagrees and holds that we shouldn't be quoting Bilam¹⁷.

What is the first *halacha* from Shulchan Aruch which a person encounters in the morning?

Bilam praised our habit of jumping up in the morning to do *mitzvos*, and of saying *krias shema al hamitah* before giving our *neshamos* to Hashem for the night.¹⁸ In the first words in Shulchan Aruch, we are told to exhibit this trait daily: "Get up in the morning like a lion, to serve Hashem."¹⁹

Many people recite *pesukim* connected to Bilam in the very beginning of the day, and at the very end of the day. When?

- When entering shul, we say, "מה טבו,"²⁰ which is part of Bilam's *beracha* to Bnei Yisrael.
- When leaving the *beis medrash*, we recite a *tefillah* wherein we thank Hashem for allowing us to learn Torah.²¹ When doing so, we contrast our worthwhile pursuits with those of people who waste their time on frivolities, and we conclude by noting, "I run towards a life in *Olam Haba*, whereas they run towards destruction." To highlight this contrast, many add a *pasuk* from Tehillim, "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם,"²² which describes evildoers, and refers to those who emulate Bilam.²³

Balak brought *korbanos* in order to help Bilam curse Bnei Yisrael.²⁴ Ironically, as a result, Balak wound up having a descendant who will SAVE Bnei Yisrael, and Bilam actually TOLD Balak about it! Who is this descendant?

In the *zechus* of the 42 *korbanos* brought by Balak, he merited to have Rus as a descendant, from whom Dovid HaMelech, and Mashiach, descend. This demonstrates that one should always do *mitzvos* even "*shelo lishma*," with ulterior motives.²⁵ Bilam even tells Balak, "וירד מיעקב, והאביד שריד מעיר," "A descendant of Yaakov will rule, and he will destroy the remnant of the city,"²⁶ which describes Mashiach's eventual defeat of our enemies.²⁷

What 3 character traits does one need in order to earn a degree as a student of Bilam?

- *Ayin raah* – greed (Bilam's desire for wealth led him to accept Balak's request, and ignore Hashem's instructions)
- *Ruach gavoah* – arrogance
- *Nefesh rechavah* – desire (as evidenced by his inclination to advise Balak to make Bnei Yisrael do *aveiros*).²⁸

¹⁴ כ"ב ל"ב

¹⁵ כ"ד ה', סנהדרין ק"ה:

¹⁶ דרכי משה ו' ג' בשם הכל בו

¹⁷ הובא בא"ר מ"ו י' ובעטרת זקנים בגליון הש"ע

¹⁸ רש"י כ"ג כ"ד

¹⁹ ועיי"ש בבהגר"א

²⁰ כ"ד ה', עי' מ"ב ריש סי' מ"ו

²¹ ברכות כ"ח: ועיי"ש בפהמ"ש, או"ח ק"י ח'

²² תהלים נ"ה כ"ד

²³ אבות ה' כ"ב

²⁴ רש"י כ"ג ד'

²⁵ נזיר כ"ג:

²⁶ כ"ד י"ט

²⁷ רש"י כ"ד י"ט

²⁸ אבות ה' כ"ב ע"פ הרע"ב שם

JUST CURIOUS

Hashem spoke to Bilam so that the nations couldn't say, "If we had *neviim*, we would have improved."²⁹ Couldn't they still say, "We didn't mean a *rasha* like Bilam!"?

They claimed, "If we had access to high levels of spirituality like Bnei Yisrael, we would have improved." Through Bilam Hashem showed, "One improves with HARD WORK; without hard work, even a *navi* could be a *rasha*!"³⁰

After Bilam hit his donkey, the donkey gave him a whole *schmooze* about how he's been such a good donkey and doesn't deserve to be hit, etc. Why didn't the donkey just say, "Hello! Bilam! There's a *malach* with a sword blocking me!"?

Malachim can't be seen by the human eye, and certainly not by that of a donkey. Rather, they are perceived through *nevuah* or by a similar, lower level experience. The donkey strayed because it felt scared, as if someone was coming to slaughter it. When Hashem allowed it to speak, it defended its record of loyalty, but did not understand what compelled it to stop, and thus couldn't express it.³¹

After Bilam's donkey strayed, and Bilam got angry, Hashem could have shown Bilam the *malach*, and told Bilam not to go. Why was the *neis* of the talking donkey necessary?

To show Bilam, "I control who can talk: I can give speech to a donkey, and I can prevent you from saying what you want."³²

Why did Hashem eventually allow Bilam to go to Balak, if at first He disallowed it?

- Hashem told him, "If you're going in order to make money, fine"³³ – I don't want you to say that I caused you financial loss³⁴."
- Hashem wanted him to travel with more distinguished messengers.³⁵
- Hashem said, "Even though I don't want you to do this, I will not stand in the way of your stubbornness."³⁶
- Hashem wanted Bnei Yisrael to receive the *beracha* of a *navi*, so He said, "If the messengers will be satisfied with your acquiescence to go with them DESPITE the fact that I will not let you curse Bnei Yisrael, then go." Bilam was supposed to tell them this, but omitted it due to his great desire to follow them. This caused a *chillul Hashem*, because it appeared that Hashem changed His mind, and would then change it again when Bilam was forced to give them a *beracha*.³⁷
- Hashem said, "If they just want your advice, go, and tell them not to do *aveiros*."³⁸
- If Hashem let Bilam go, people would think Bilam was in charge; if Hashem didn't let him go, people would think that Hashem was "scared" of Bilam's curses. Hashem proved both of these wrong: first He said, "Don't go," demonstrating that Hashem is in charge, and then He said, "It's fine, go – you anyway can't curse anyone if I prevent it."³⁹

²⁹ רש"י כ"ב ה'

³⁰ משלחן ר' אליהו ברוך

³¹ רמב"ן כ"ב כ"ג בביאור א'

³² רמב"ן כ"ב כ"ג, ספורנו כ"ח

³³ רש"י כ"ב כ'

³⁴ דע"ז

³⁵ אב"ע בשם רס"ג, ועי' לעיל מר' אליהו ברוך

³⁶ אב"ע ועי' רמב"ן

³⁷ רמב"ן

³⁸ ספורנו

³⁹ אוה"ח

Bilam looked at Bnei Yisrael from FAR AWAY⁴⁰, and tried to curse them. In *Parshas Ki Seitzei*, when Moshe tells us to stay away from Moav, He explains that they hired Bilam to curse us, but since Hashem loves us, He turned it into a *beracha*.⁴¹ Did Bnei Yisrael know about these events before Moshe mentioned them? If so, when and how did they find out?

IN YOUR OPINION

Whose opinions are important to you? Whom do you seek to impress?

Bilam tells Hashem, "Even though You don't think I'm important, look – these kings think I am!"⁴² Is anyone's opinion important, if Hashem disagrees?!

Have you even been so frustrated that you wound up doing something which made things harder?

Arrogant Bilam told his donkey, "If I had a sword, I'd kill you right now!"⁴³ Then he'd have to walk the rest of the way!⁴⁴ (In the end, the *malach* killed the donkey⁴⁵. I guess Bilam actually wound up walking, or riding with one of the officers of Moav.)

Babies are born unable to speak, and language development is a hidden *neis* to which we are accustomed. When is a good time to reflect upon this gift?

When the *pasuk* describes that Hashem "opened" the mouth of the donkey⁴⁶, it doesn't mean that Hashem moved it like a puppet, rather, He gave the donkey the ability to speak. Likewise, this is our intention when we ask, "...ה' שפתי תפתח..."⁴⁷ – "Hashem, OPEN my lips."⁴⁸ Perhaps when saying this *pasuk* before *shemoneh esrei*, we should take the opportunity to appreciate the gift of speech.

How would you react if you hit a donkey and it gave you *mussar*?

Bilam was so arrogant, that instead of being amazed by the *neis* of a talking donkey, he actually cared about the donkey's opinion and got defensive!⁴⁹

Is there anything you wish you could accomplish, but just seems too hard?

When the *malach* told Bilam that he can go to Balak, *Chazal* observe, "בדרך שאדם רוצה ללך, בה מוליכין אותו" – "In the way which a person wants to go, they lead him."⁵⁰ A person has free will, and retains control over his decisions. Nonetheless, with every thought, statement, and action, a person creates a *malach* which guides him in the direction he has chosen.⁵¹

How easy is it for you to get up in the morning? Are there some times that it's easier? Does it depend purely on physical factors, or does your mood play a role?

Avraham was able to get up early for *Akeidas Yitzchak* because of his love for Hashem⁵². When we are excited to do something, we find it easier to get up quickly. Bilam praised Bnei Yisrael for our excitement to get up to do *mitzvos*.⁵³

⁴⁰ כ"ב מ"א

⁴¹ דברים כ"ג ה'

⁴² רש"י כ"ב י'

⁴³ כ"ב כ"ט

⁴⁴ Growth Through Torah quoting Rav Berel Soloveichik

⁴⁵ רש"י כ"ב ל"ג

⁴⁶ כ"ב כ"ח

⁴⁷ תהלים נ"א י"ז

⁴⁸ ספורנו

⁴⁹ Heard from Rav Ephraim Wachsman

⁵⁰ מכות י'; במב"ר כ' י"ב, הובא ברש"י כ"ב ל"ה

⁵¹ מהרש"א מכות שם

⁵² ע' אורחות צדיקים - זריזות

⁵³ רש"י כ"ג כ"ד

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

It was around the year תר"ס (1900). Deep in Russia lived a Yid we'll call Moshe Mordechai.¹ There were terrible pogroms. Moshe Mordechai didn't want to simply roll over and wait for the *goyim* to come and stab him, or for his children to grow up worrying about being beaten up. Moisholeh would try to find a better place to live and raise his children. He took his family and smuggled with them into Poland, and looked for a place to settle down. They arrived in a town where a lot of other refugees had come. There wasn't much available in terms of housing, especially since he was now penniless. Someone had told Moisholeh that on P'tkovska Gass there were some abandoned homes, so he went to the פּרָנס הָעִיר to get permission to move into one. Moisholeh approached him about the housing on P'tkovska Street, and the פּרָנס הָעִיר became very excited. "No! No! *Chas Vi'Shalom!* Don't even think about it!" He went on to dramatically explain that a man, who called himself Baron Van Schlass, lived over there. "All the *kochos* of *tuma* are vested in him! The man is a *kishuf macher*. He lives in a house full of cats, and bats flying around! And he does not like neighbors – especially Jewish neighbors. Those who moved in over there went running in the middle of the night in fright!" Moshe Mordechai had been running away from *pogromers* with swords, and sleeping out in fields. He didn't get scared so easily anymore. "You believe in *kishuf*?" he asked the פּרָנס הָעִיר, raising his eyebrows. "We're not exactly living in the times of the מִצְרַיִם מִדְבָּרִים!" Moshe Mordechai thought that this Van Schlass definitely sounded like an interesting fellow, and it didn't sound like he was very friendly. The פּרָנס הָעִיר couldn't pinpoint a single thing that happened to someone who actually moved in. To Moisholeh it sounded like P'tkovska Gass had exactly what he needed - free housing. He would move in over there. Van Schlass allowed people to live on the other side of the street, so they would even have Yiddishe neighbors.

Moshe Mordechai returned to his wife and children and enthusiastically told them the good news that he found a wonderful house they could move into. It was sort of next to a zoo, he told them. As they were settling in, there was a knock at the door. "Father," one of the children said with a concerned look on his face, "there's someone at the door who wants to see you. He's a strange looking person." His wife Hencha was also concerned, "Moshe Mordechai, he looks so frightening! He has these piercing, frightening eyes!" Moshe Mordechai smiled, "I'll bet I know his name! Well, let me go over and greet him! Mr. Van Schlass! How are you!" exclaimed Moshe Mordechai warmly. Van Schlass sneered, "Who are you?! And why have you come to live next to my house and to disturb my peace!?" Moshe Mordechai just smiled and said, "Well, Van Schlass, I have absolutely no intention of disturbing your peace at all! I'm living over here because there is affordable housing, the rent on the other side of town is a lot of money." Van Schlass fixed Mosheleh with a piercing gaze. Moshe Mordechai just smiled. "Listen, Van Schlass, it was a pleasure meeting you. Have a good night. Sleep tight." But Van Schlass had some final words of inspiration. "You are making a big mistake! Jew! You must move out of here right away or you will regret it!" He then gave a terrible creepy laugh and he stalked away. Mosheleh turned around and went back to what he was doing. His children were scared. Moshe Mordechai encouraged them. He jokingly mimicked Van Schlass's creepy laugh, and said "I can laugh like that too. What are you scared of? *Es is gornisht mit gornisht!* Listen! This is a place where we can stay, *leig zich schlufin*, there is nothing to worry about!"

Then, there was another knock on the door. Moshe Mordechai opened the door and was surprised to be greeted by 150 mice scurrying in! The children started screaming. With lightning-fast thinking, Moshe Mordechai quickly announced the family's night activity, "*Chevra!* Time to have some fun! Let's see how many mice you can catch!" It was a real hit. The children got into it, and had a great time. Moshe Mordechai piled all the mice into a large bag, tied it up, and said that he was bringing it back to their friendly neighbor Mr. Van Schlass. When Van Schlass opened the door, Moshe Mordechai told him what a great time his kids had, and handed him the bag. Van Schlass was not amused, and he promised revenge. Moshe Mordechai simply told him, "I'm sorry, I won't do it again, but you don't do it again either, alright!" Then, shaking his head he said, "Hey, look at all these bats flying around this place, what are all these cats and dogs?! Where do you sleep?!" Van Schlass angrily showed him to the door, and Moshe Mordechai happily left.

When Moisholeh got home, his children were scared, and couldn't fall asleep. Mosheleh told them with a voice full of שִׁמְחָה, "Don't be scared! Have *bitachon* in the שֵׁל עוֹלָם!" However, he didn't have much time to spend with them because right away there was another knock at the door. It was a Jewish neighbor, Mr. Boruch Rosenfeld and his daughter Shprintza. They had come to warn him about how dangerous Van Schlass was, and to invite Moisholeh and his family to live in their basement. Moshe Mordechai joked with them about the night activity they just had with the mice, and how much fun it had been. Boruch Rosenfeld begged Moisholeh not to start up with the man, and asked his daughter Shprintza to tell him about Van Schlass. "Reb Moshe Mordechai, please!" she begged, "he's very dangerous. He's scary! We don't mind having you as a neighbor even if you stay in our basement, but don't sleep here! Please! He's liable to do anything when he gets angry. He's a *rasha merusha!*" Moshe Mordechai sincerely thanked them for their concern, but he had been through enough, and he didn't want to sleep in someone else's house. He insisted that he would stay where he was and all would be well. Not being able to convince him, Mr. Rosenfeld and his daughter reluctantly returned home. Shprintza was very frightened for them, and didn't think she would be able to sleep that night. Her father tried to comfort her that everything would be fine.

That night, Shprintza had a hard time falling asleep. She couldn't stop thinking about Moshe Mordechai and his family. She looked out the window, and suddenly she saw a light. Then she noticed that Van Schlass was walking over to Moshe Mordechai's house with a

¹ Rav Fishel Schachter, *Tales of Tzadikim Dial-A-Shiur*, Shiur #139

torch, and he was lighting his house on fire. Shprintza yelled, "Fire! Fire! Get out of your house! Van Schlass lit your house on fire!" Moshe Mordechai didn't understand what all the screaming was about. He looked outside, and saw for himself. His house was on fire. "Yikes!" he yelled. "Rabosai, let's go! Out the fire escape! Quickly! Quickly! Out **Out!**" They ran over to the Rosenfeld house where they were welcomed warmly. With no other choice, Moshe Mordechai took up their offer to stay in their basement. He was very upset about his house being burned down, after all, he had spent his life savings on it! He thanked Shprintza for saving their lives, and assured Mr. Rosenfeld, that he would be going to the police the next morning to file charges. Mr. Rosenfeld strongly advised against it, but Moshe Mordechai insisted that he would do what he thought was right.

The next morning, Moshe Mordechai went over to the police station and announced that he wanted to press charges against Van Schlass for burning his house down, and almost wiping out his entire family. The police were afraid to start up with Van Schlass, but Moshe Mordechai insisted that he wanted him arrested. He told them that he had a witness, since Shprintza had seen everything. Mr. Rosenfeld didn't want his daughter to testify against that *rasha*, and she wouldn't do it without his permission. But Shprintza passionately said, "Father! I saw that *rasha merusha* come with a torch and almost destroy this man's family. I feel it is my obligation to go and testify against him. Once and for all someone has to have the courage to stand up against him!" Reluctantly, Mr. Rosenfeld agreed. Van Schlass came to court. Moshe Mordechai strongly pressed charges, and fought for justice to be served. Shprintza came up to the witness stand and passionately presented her testimony. However, the judge didn't have the courage to order Van Schlass to be arrested. Everyone was just too scared of him. Moshe Mordechai yelled, "Scared?! What are you scared of?! You don't believe that Van Schlass knows any of that stuff? He's just make-believe!" But the judge didn't want to take chances. Instead, he ordered Van Schlass to be out of the town by 9 o'clock the next morning. Van Schlass protested, but the judge remained firm, and Van Schlass had no choice but to comply. But there was still something he could do. He turned to Shprintza Rosenfeld, and said in a soft creepy voice, "Shprintza Rosenfeld. You. You. You will be sorry!" Defiantly, Shprintza Rosenfeld said, "I'm not scared of you!" However, although she tried to convince herself that she wasn't scared, inside she was very scared.

That night, she looked out the window as she was lying in bed. She was happy that Van Schlass would be packing now. She thought about how the Yid had moved into the house next door to the burnt down house. She was happy that Boruch Hashem he had a place to stay. "Alright," she said, "let me say *Shema* and go to sleep. *Shema*..." she yawned, "I'm too tired to say *Shema*. I'll just go to sleep." And she drifted off to sleep – but it wasn't a good sleep. Suddenly, she heard Van Schlass's voice calling her. "Shpriiiiiinnntza... Oh Shprintzaaaaaa..." She woke up with a start! "What?! Who's calling me?!" Her father ran into her room. "Shprintza, what is the matter?" "Father," she said, "Someone was calling me!" She was sure of it! "Shprintza, you're having a bad dream. Everything is alright, don't worry. How could someone possibly be calling you? We live on the fourth floor! Go to sleep." Again she tried to go to sleep, and again she was too tired to say *Shema* – and again, she heard Van Schlass's voice calling her. She woke up screaming! Her father rushed into the room to calm her down. "Shprintza, I told you not to testify against that *rasha*. Now your mind is playing tricks on you. There's no one in this room! Do you understand that? Still, I don't think you should stay by yourself. Chavalah!" he called, and told Shprintza, "I will ask your little sister to sleep in your room for the rest of the night."

The next morning, he asked his wife Nechama to check on Shprintza. She did, and came back and said that everything looked okay. Chavala was still sleeping, and Shprintza's bed was made. She had already left the house. "She must have joined her friends to say *tehilim* before school," Mrs. Rosenfeld said. Boruch asked his wife to tell him when she came home. After *davening*, Mrs. Rosenfeld was waiting for her husband Boruch. She was frantic, and told him that Shprintza had not gone to her friends that morning, and she wasn't in school either. Mr. Rosenfeld asked his wife Nechama to say *tehilim*. He called everyone back into *shul*, and he made an announcement. "You all know how my daughter Shprintza testified against that *rasha* yesterday. She is now missing. We don't have any idea where she is." Immediately they arranged search parties to scour the whole town. Boruch then headed for the police department. He walked in and said that he needed help. Of course, the captain was sleeping at his desk. He was woken by the commotion, and he sent officers to check out Von Schloss's house. They returned saying that Van Schlass was almost out of there, and that he claimed not to know anything about Shprintza's whereabouts. The captain, sleepily said that when he woke up in a few hours he would send out search parties.

Boruch Rosenfeld walked out of the police department frustrated, "אַל תִּבְטְחוּ בְּבִנִּי אָדָם," he declared! He returned to his wife. The gabbai came over to them and reported that despite their thorough search, they had come up empty handed. A police officer approached them. He said that he had been by the train station, and that the ticket man may have something interesting to share with them. Boruch and Nechama ran over to the train station. The ticket man explained to them that just a few hours earlier, a girl who looked like their description of Shprintza, came to the ticket counter and asked for a ticket for the 6:30 train to Warsaw. He gave her the ticket; and she boarded the train and went to Warsaw. Boruch shared the news with his *קהילה*, and in a few hours about 50 people boarded the 11 o'clock train together with Boruch and Nechama Rosenfeld bound for Warsaw. Warsaw was a city of millions of people, it would be impossible for 50 people to search the entire city, but they would do what they could.

To be continued בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ...

The *פסוק* says, חֲרַדַּת אָדָם יֵתֵן מוֹקֵשׁ, simply being afraid of something gives that thing a *כח*. Moshe Mordechai was an *ehrerlecha* Yid, who lived with *ביטחון*, and simply was not afraid of Van Schlass's *shtick*, therefore Van Schlass had very little *כח* over him. Internalizing, and repeating to one's self עוֹד מִלְבָּדוֹ אֵין is an amazing *סגולה* for protection from danger, as Rav Chaim Volozhner says in נֶפֶשׁ הַחַיִּים. Shprintza was a very *ehrlicha* girl, but she was anxious. Being anxious is a *סימן* that Hashem wants us to work on *ביטחון*. It would have been a good idea for her to push herself to say *שמע* like she was supposed to. By working on *ביטחון* we become *בעלי ביטחון* with all the *ברכה* that it brings.

Introduction to *Seder*
Mrs. Seryl Berman
732-301-4043 opt 2-1-1-70

More Time and Space

Seder is not typically spoken about, even though the presence of order can make an almost magical difference in your life! It hasn't been so long since Pesach, and I'm sure many of you noticed this phenomenon while cleaning: you take everything off the shelf, wipe, clean, and check. And then when you put everything back, you have more space!

Our physical world always serves as a *mashal* for the spiritual. (A perfect example of this is a parent's unconditional love for their child serves as a *mashal* to help us understand Hashem's infinite love for us). So just like when we have *seider*, physical space seems to open up, time and headspace seem to clear up as well.

Time is elastic; when we are clear and organized about what we want to accomplish, we can accomplish more in the same amount of time. When we have *seider*, we have more time and space for life's goals and can live life to the fullest.

The Impact of *Seder* on Behavior

Another major benefit of working on *seider* is explained by R' Mattisyahu Salomon zt"l, who wrote that keeping order is important in *chinuch* and is a major gift to our children.

Scientists once did an experiment in which they left an open envelope with some cash visibly peeking out in an open mailbox. They monitored how often it got stolen and replaced it as needed. They found that 13% of passersby took the envelope (this experiment was clearly not performed on Forest Ave!)

When they repeated the experiment in front of an unkempt house with litter strewn on the lawn, the percentage of thieves rose to 25%!

People tend to behave better in neat surroundings. A practical application of this principle is the Shabbos table. The behavior of everyone around the table improves as the table is set nicer.

So, two valuable benefits of *seider* are that it expands our headspace and time and that it helps people behave better.

In the Proper Measure

It's important to realize that it's possible to go overboard with cleanliness and to an extreme with *seider*.

In one of Rav Avigdor Miller's tapes, he was asked, "How clean should my home be?"

Then answer he gave was a bit longer than the question. He first talked about a woman named Ilse Koch *ym"sh* who was an infamous Nazi, known as the 'Beast of Buchenwald.' At her trial, acquaintances and friends spoke up in her defense. And what did they say? That "her kitchen was always spotless!"

Introduction to *Seder*

Mrs. Seryl Berman

732-301-4043 opt 2-1-1-70

In a *Yiddishe* home we prioritize children. And in a house full of children, it is not *nearly* impossible to keep the house spic and span, it *is* impossible! *Yiddishe* homes always have things out of place. They have children and guests. The mother is busy serving some *meshulachim* a glass of tea and then immediately tending to her children; she has no time for cleaning! In a house of raising children and a house of hospitality, it is impossible for it to be clean and neat all the time.

How do we reconcile this with the *gemara* that says that the house of a *talmid chacham* is well ordered? Certainly, we value neatness and cleanliness but where is it on the list of virtues?

Of course, our homes should be neat and clean. And also full of little children and guests, and open to those who need. So, if you have that kind of home and you're trying to keep up with the housework as best as you can, then your house is the greatest house that it can be.

There are many organizers and classes advertised in frum publications media. But at Chayeinu, *seider* will be presented as a *middah*. And like any *middah*, it needs to be presented in the correct measure.

Cleanliness keeps people calm and helps us function, but it is not above all. *Avodas Hashem* is above all. And if our need for *seider* is getting in the way, then we need to tone down our desire to have everything neat and clean.

A *talmid* of R' Avigdor Miller used to come home every day and when he saw the "lived in look," of the house, he would exclaim, "business is booming!" He explained that in a garment factory, when there are scraps on the floor and piles of material on the tables, you know that the business is doing well. In a messy home, we know that things are happening! *Mitzvos* are being done! Children are being raised and guests are being welcomed.

When we aim keep a home well maintained, it cannot be our goal, but rather as a means for our *avodas Hashem*; and that helps keep us from becoming obsessed. Remember that *seider* is supposed to make us calm and productive. If it makes us uptight and stressed, or impinges on our home's functioning, then we know that we have gone way too far.

Looking forward to learning about *seider*, to help us grow and flourish in our lives and our *avodas Hashem*!

Hilchos Shabbos Initiative

Is it permissible to put together or take apart a puzzle?

One should not put together or take apart a puzzle on *Shabbos* since this is considered forming or erasing figures.

Is it permissible to weave lanyard?

It is not permissible to weave lanyard. Similarly, it is not permissible to sew stitches onto a needlepoint canvas.

Is it permissible to create paper planes, wallets, or hats?

It is not permissible to create any of these items.
It is similarly not permissible to create figures with either cloth or paper napkins. Simple shapes, however, are permitted to be formed.

Is it permissible to create a rubber band ball or to add rubber-bands to an existing rubber-band ball?

It is not permissible to create a ball of rubber-bands, or to add additional bands to an existing ball.

Is it permissible to string beads to create a permanent necklace?

It is not permissible to string beads to create a permanent necklace, since creating a necklace constitutes the creation of a new item. Furthermore, since the beads have no function other than to make a necklace, they are *Muktze*.

Is it permissible to play *dreidel*?

One may not play *dreidel* on *Shabbos* if one intends to do so as a form of betting, since that falls under the category of a business transaction. However, if playing merely for the fun without winning anything, one is permitted to play *dreidel*.

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת בת-שבע

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

WEEK 40

ע"י ש"ע ש"ז-י"ב, משנ"ב נ"ד

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

I'll be hosting a lot of company for שבת, and I wrote myself a menu for the סעודות. Can I read it on שבת?

QUESTION 2

I'm making a שבת שבע ברכות and I want to seat people using place cards. Is there a problem using them?

QUESTION 3

I'm on a strict diet, and I have to read the Nutrition Facts label before eating specific foods. Is that allowed on שבת?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

I enjoy freshly brewed coffee to start my day. Could I put ground coffee into a filter on שבת and then pour hot water (from a כלי שלישי) over it?

Answer: While pouring water over ground coffee in a filter would sound like a typical case of בורר, it actually is perfectly fine. This is based on a משנה, brought in ש"ט-ט' ערוך ש"י-ט' that allows one to pour water over wine sediment that is on a filter, so the water can collect the taste of wine and then pour through the filter, resulting in wine-flavored water. This is the equivalent of what is happening by pouring water over the ground coffee. Since what is being poured into the filter is clear water, and what comes out is also a clear liquid, no בורר is considered to have happened. Therefore, as long as one keeps away from בישול problems (e.g., כלי שלישי, under סולדת יד), one can do it on שבת.

continued....

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אבך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

I put in a water filter next to my faucet so we can have clean water to drink whenever we want. Can we use it on שבת?

Answer: Using a filter is a form of בורר which is not allowed even when taking the "good" from the "bad", and even for immediate use. Since one is using a כל' made for בורר, it is not allowed. However, ש"ט-י"י limits this to water that most people wouldn't drink without filtering. If most people would drink it without the filtering, then the משנה ברורה allows one to filter it, as no significant change occurs to the water. Tap water is considered drinkable by most if not all people, and therefore it may be filtered.

If a person is a מפונק and considers the tap water undrinkable, the ד"ה והואיל brings those that hold he should possibly not filter the water, as it is considered a significant change for him.

QUESTION 3

I'll be going to New York for שבת where they have a problem with bugs in the water. Can I filter the water on שבת?

Answer: The ש"ט-ט"ז writes that water may not be filtered from bugs because of בורר (besides for a specific case). For this reason, it seems that one cannot filter New York water. However, נשמת אדם ט"ז-ה' writes that this possibly is only true by larger bugs which people wouldn't want in their water because it is repulsive, not only because of תולעים. Tiny bugs that are only a Halachic problem but aren't considered repulsive may possibly be filtered according to the נשמת אדם, as they are not a true פסולת. Therefore, there is reason to allow one to filter water in New York which has very small bugs. However, since the נשמת אדם himself seems unsure about it, and the issue at hand is an התורה מן, איסור, it would be prudent not to filter water on שבת but prepare beforehand.

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelpnia Yeshiva*

Undercover Part V

Recap: Nosson, a yeshiva bachur, helped the old shochet Reb Lemel every day, and couldn't help but wonder about certain mysterious behaviors he witnessed. Before Reb Lemel passed away, he discovered that his old mentor was a lamed-vavnik who led a group of hidden mekubalim. After much effort, Nosson was admitted into this exclusive group and sent on a difficult mission to save the Jewish community of Vasserov.

With sobering clarity, Nosson realized that the fate of the holy Vasserover Rav and the more than one-hundred-thousand Jews in the city all rested

upon his thin shoulders. He had been sent on a very difficult mission with life-threatening consequences if he failed. Velvel and the other mekubalim were relying on him to succeed. An entire Jewish community was at stake!

He needed to act, and he needed to act fast.

Dressed as Velvel had instructed, it was impossible to identify him as either a Jew or a gentile, allowing him to slip between the two communities easily. Nosson left the shul and headed to the gentile neighborhood, seeking the local bar. He hoped that he would pick up on valuable information from the gossiping drunks who lounged there.

Indeed, as he'd hoped, there were some drunken teenagers discussing the murder of the mayor's son. Nosson ordered a drink, which he did not intend to touch, and took a seat at a table nearby to eavesdrop. His ears perked expectantly, he listened as the conversation turned to the Vasserover Rav's trial. To his great excitement, Nosson discovered that some of the drunk teenagers had fathers in the government, and the brother of one of them actually worked in the prison.

He pondered this information for a moment or two, trying to figure out how to use it to his advantage. Soon, he decided to approach the drunken youths and try to befriend them. Perhaps this could lead to a relationship with someone with enough influence to free the rav...

The days passed and Nosson continued to worm his way into their circle of friends, but time was running out and he was still very far from reaching his ultimate goal. With only a few days left to the rav's trial, he realized that he needed a

different plan, a quicker plan, to save the *rav*'s life.

Nosson racked his brain for a fresh brainstorm, but despite his efforts, he could not think of a single creative idea. His mind kept returning to the tremendous amount of money concealed within his clothing, money he needed to use to free the *rav*, but he could not come up with a plan that did not involve considerable risk to the *rav*'s life, his own, and the lives of the entire Jewish community of Vasserov.

Another day passed. The waiting period until the trial had nearly run out, and Nosson still did not have a concrete plan for how to free the *rav*. With no more time to spare, he had no choice but to take the enormous risk and try to bribe the jail guards.

Late at night, he approached the prison. A single guard stood at the entrance of the building, his fingers circling the hilt of his sword. He looked up at the sound of footfalls on the pavement and regarded Nosson coolly. "What do you need?"

"Can I ask you something?" Nosson asked, his voice friendly. With his Jewish appearance completely hidden, he did not arouse the guard's innate anti-Semitism. "You have a guy in there scheduled for execution?"

"Yeah, the Jewish rabbi," the guard said indifferently. "He's almost going on trial, and then he's a dead man."

Nosson took a deep breath and plunged forward. "I want to ask you something. Do you want to be a wealthy man? Because if you open these doors for me and I succeed in bypassing the other guards and getting the rabbi out, then you will be wealthier than you can even imagine."

The guard's cheeks reddened. "How dare you!" he accused. "How dare you try to bribe me?!" His eyes softened somewhat as he added, "Even if I wanted the money, it wouldn't help me to be a wealthy dead man, would it? They would kill me on the spot!"

Nosson grasped this opening with both hands. "For the amount of money I'm talking about, you shouldn't have a problem figuring that out. I'm talking about heavy gold bars and brilliant gems, and lots of each. Even after you split it with the other guards who partner with us, you'll be a multi-millionaire. You'll escape from here and build a new life for yourself in a different country."

"Let me see the money," the guard demanded.

"First you have to promise me that you will let me inside," Nosson retorted.

The guard hesitated for a long moment, torn between his love of wealth and his desire to avoid danger. "There are two other sentries, apart from myself, who will have to agree to this plan," he said at last. "One guards the ground level of the prison, which you'll need to bypass, and the other protects the basement, which is where the rabbi is being held."

"No problem," Nosson said with a confidence he did not feel. "I will bribe them as well."

"Show me the money!" the guard demanded again.

Nosson reached into his pocket and pulled out a handful of precious stones. They glinted on his palm even in the faint moonlight. From his other pocket, he pulled out a stack of gold coins, each worth more than the lifetime earnings of a prison guard.

The sentry gasped. "Alright," he said gruffly. "Go in and try to bribe the other two. But remember, I only agree to this plan if the other two are on it. If any of them refuses, you are not to tell them that I agreed. I don't wish to see my head roll tomorrow."

"Of course not," Nosson agreed, walking through the open prison gate.

The man guarding the ground floor of the prison was half-dozing in his seat, and he jumped up, startled, when Nosson walked in. "Who are you and what are you doing here?" he demanded, fear at being caught making his words sound angry.

"I'm here to offer you an incredible opportunity," Nosson said quietly. "If you allow the rabbi to escape, I will give you enough money to make you richer than the mayor, the deputy mayor, and the richest businessman in the city combined."

The guard stood up from his seat. "Are you crazy?" he hissed.

"No, I'm serious," Nosson said, reaching into his pocket and displaying his goods.

The guard's mouth dropped open. "I will need to escape from here myself," he murmured, his eyes never leaving the precious objects nestled on Nosson's palms. "And you will have to, as well. If you get caught, you will be killed. And what about the other guards?"

"The guard outside seems amenable to the plan," Nosson said carefully. "With your permission, I will go downstairs to speak to the sentry guarding the basement and get him on board as well."

"Go, go," the guard said, his eyes flashing greedily.

Nosson descended the rickety staircase into the damp prison cellar, his heart beating wildly. The basement guard was leaning against the wall, his arms folded across his chest. He did not look very happy to see Nosson, to say the least.

"Sir," Nosson ventured. "I would like to offer you an opportunity..." He repeated what he'd told the other two guards, but their third comrade did not seem moved.

"Absolutely not," the guard declared, fanatic loyalty glinting in his eyes. "I will not betray my government for all the money in the world. In fact, I will report you for this! How dare you try to bribe a representative of the law?!"

"I understand," Nosson said carefully. "I'm not talking about a mere fortune, but an incredible amount of money, more money than you ever knew existed."

"I don't care if you pay me enough money to make me richer than all the kings of Europe put together!" the guard roared. "I will not be a traitor! Now get out of here before I lock you up in one of these beautiful cells!"

Afraid the guard would make good on his promise, Nosson scurried back upstairs. The ground floor sentry looked at him hopefully. "Did he agree?"

"No," Nosson replied glumly. "He threatened to imprison me just for suggesting it."

The guard began cursing, unhappy that his workmate downstairs had destroyed his greedy fantasy. "Wait here," he said to Nosson. "I'll go call my friend in from outside, and we'll speak to the basement guard together to try to persuade him."

The two guards left Nosson standing at the security booth and went downstairs to speak to their friend. “With the amount of money he’s planning on giving, we’ll be millionaires forever!” the outside guard exclaimed.

“We’ll leave the city now, together, and establish new lives far away,” the upstairs guard added. “We’ll enjoy the money in peace and security! You can’t seriously be considering saying no to such fantastic wealth! This is a dream come true.”

But their friend could not be swayed. “Absolutely not,” he kept repeated. “I will never betray my country, not for a cent and not for all the money in the world. Absolutely not!”

The other two guards exchanged glances. The outside guard gave a little nod and before the basement guard could catch on to its meaning, both of his comrades were upon him, tackling him to the ground. The upstairs guard drew his sword, and seconds later, the basement sentry was dead in a pool of his own blood.

The other two guards froze in shock for a moment, momentarily horrified by their actions. The next minute, they shook themselves back into reality and went to unlock the rabbi’s cell. With morning upon them in just a few hours, there was precious little time to lose before they were caught making their escape.

With a swift turn of the key, the door to the Vasserover Rav’s cell was unlocked. Without bothering to poke their heads in and tell him that he could go free, the two guards went back upstairs to Nosson and collected their fantastic reward. They stuffed their pockets and lined their boots with the valuables and were gone within five minutes, disappearing into the darkness never to be seen in Vasserov again. Nosson, too, hastily

left the prison complex, returning to his hotel to rest.

The Vasserover Rav, who was learning Torah in his cell despite the unearthly hour, heard the key turn in the lock of his cell but no jailer appeared. After a few minutes, he carefully pulled open the iron door and peeked out. On the floor lay the dead prison guard in a puddle of congealing blood, but there was no one else in sight.

The *rav* looked around again to be sure and then tiptoed out of his cell. Seeing that the coast was clear, he sprinted up the stairs and out of the building, racing through the dark streets back to his home. Within moments, he was seated in his study, engrossed in a *sefer*, like the previous three weeks in jail had been nothing but a passing dream.

In the morning, three fresh prison guards came to relieve their friends from the nighttime shift. To their shock, they found the security booth outside the prison completely empty. There was no sign of the sentry who was supposed to be stationed inside. A similar scene greeted them inside the building; the man who was supposed to be guarding there had likewise disappeared.

Confused and worried, the new guards made their way to the basement where they stumbled upon the gruesome scene of their friend, dead on the floor. The door of the Vasserover Rav’s cell was still wide open, and even without checking it, they knew that he was gone.

The guards rushed to call their superiors, and soon a huge search team was combing the streets of Vasserov in search of the escaped prisoner. It did not take long for them to find him, sitting serenely in front of his Gemara, learning in a sing-song.

“Jew!” the policeman yelled in his ear, twisting the Vasserover Rav’s hands behind his back and clicking on handcuffs. “Was one murder not enough for you? First you deposed of the mayor’s son, and now you murdered the prison sentry. You will be held accountable for this!”

The Vasserover Rav shook his head. “I didn’t kill him!” he protested vociferously. “I didn’t kill the mayor’s son, and I didn’t kill the guard either!”

“And you expect us to believe that, huh?” the officer’s eyes burned with a mixture of scorn, anger, and hatred. “The guard died all by himself, and you used magical powers to break free from your cell.”

“I really didn’t kill the guard,” the *rav* stated, ignoring the policeman’s sarcasm. “There was some sort of scuffle between the guards, and then I noticed that my cell was unlocked, so I just walked out. I saw the dead guard, and there was no one else around, so I came home. I was not part of any escape plan, sir. As you can see, I didn’t run away; I just came straight home.”

His captor didn’t respond. There was complete silence as he dragged the *rav* back toward the prison, locking him back up in a cell.

Nosson, following the developments from a safe distance, was overcome with guilt. His amateur attempt at arranging the jailbreak had failed spectacularly, landing the *rav* into hotter water than before. Not only was the *rav*’s situation far more precarious, but now the fate of the entire Jewish community of Vasserov was also on the line. Thanks to his inexperience and naiveté, an entire city of Jews had become fodder for the voracious appetite of the anti-Semites.

All the Jews of Vasserov, young and old, undertook a fast to merit otheir salvation. They

thronged to shul, where they poured out their hearts with unrelenting tears, begging Hashem to save them. *Tefillah* was the only action they could take; there seemed to be no natural way out.

Nosson, overcome with responsibility for the dire situation, was desperate to do something, anything, to rectify his error. He thought and thought, trying to come up with a plan to salvage the situation along with all the Jewish lives at stake. Slowly, the seeds of an idea began to form in his mind, and he made his way to the gentile side of town to see if he would be able to carry it out.

To be continued...

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #TG 75-76

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt”l**
are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**

E.Y. **02.313.6038**

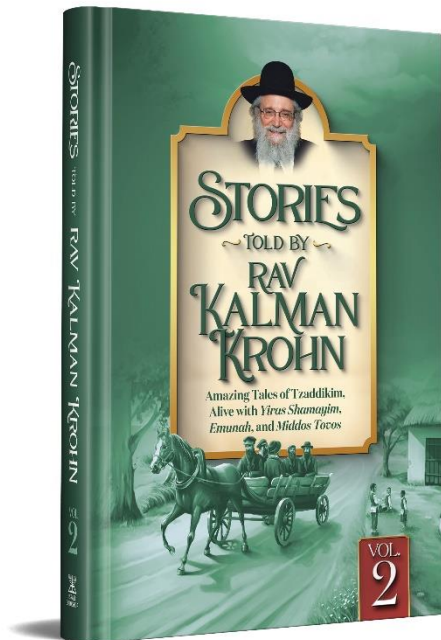
Option 1: Vaadin given in BMG
Option 2: Shmussen given in Adelpia
Option 3: Captivating stories taken from shiurim

To receive Vaadin by email or for questions and suggestions
call/text 609.807.1783 or email torasrebbkalmant@gmail.com

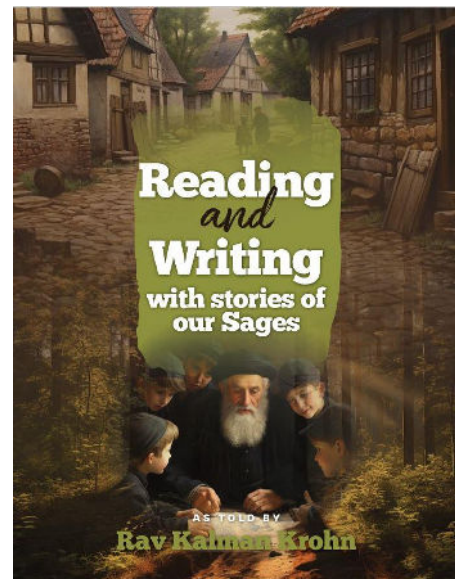
Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebbkalmant@gmail.com

Sponsored by:
The Friedman Family
The Schwab Family

Volume TWO of the
“Stories Told By Rav Kalman Krohn”
Book Series is **NOW** available at your local Judaica
Store.

Volume One of the new curriculum series is
NOW available for Schools to purchase.
Many schools have already placed their orders!
Call/email now to reserve your books while
supplies last.

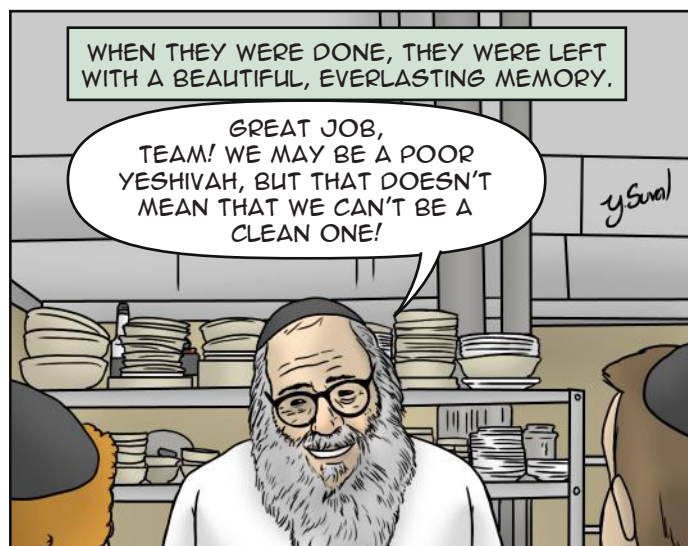
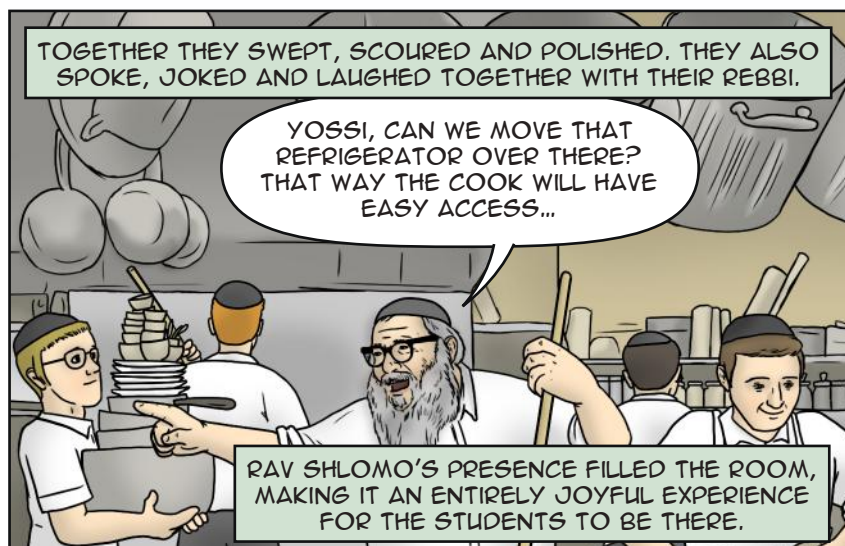
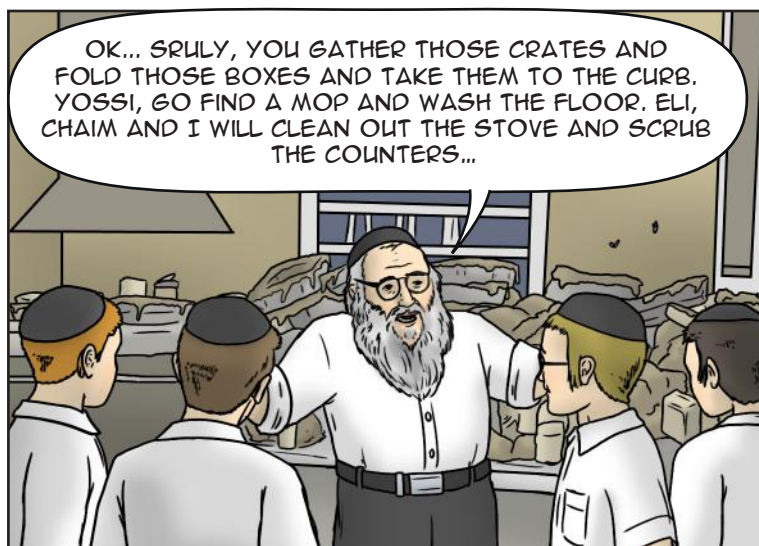
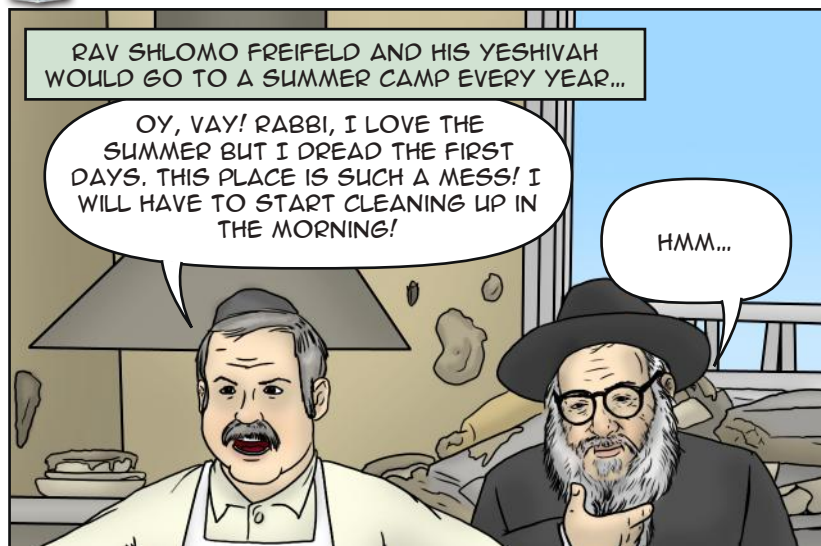
Call/text 609-807-1783 or
Email torasrebkalman@gmail.com for a sample

*If you have exceptional content about Reb
Kalman that you think should be inserted into
book 3, please let us know.*

LEARNING FROM OUR LEADERS

בס"ד
PIRCHEI AGUDAS YISROEL OF AMERICA

ישיבה תורת חיים AND ר' שמואל ר' שמואל FREIFELD. HE LEARNED IN תורת חיים תלמיד מובהק WHERE HE WAS A SCHMIDMAN AND LATER ATTENDED ברייתו OF TORAS CHAIM (צחק) ר' צ"ל HUTNER. HE MARRIED חיה COHEN IN 1953. IN 1963, HE HELPED ESTABLISH THE בית יעקב OF TORONTO. IN 1965 HE WAS INVITED TO BE חיים ברייתו IN MANHATTAN. IN ADDITION, HE HELPED TO ESTABLISH THE ישיבת ר' חיים ברייתו IN BROOKLYN. AFTER THE ישיבה MOVED TO BROOKLYN IN 1967, R' FREIFELD CHOSE TO REMAIN IN FAR ROCKAWAY AND FOUNDED ישיבה שו"ב WITH חסידים. THE ישיבה BECAME A MAGNET FOR תורה-SEARCHING, IDEALISTIC YOUNG MEN. HIS FIRST WIFE WAS נפטר IN 1983, AND IN 1984 HE MARRIED HIS SECOND WIFE, REBBETZIN SARA ETEL FREIFELD. ר' שמואל OVERFLOWED WITH LOVE OF ד' AND HIS PEOPLE, AND WAS A KEY FIGURE IN THE ESTABLISHMENT OF THE תנועת פנינים MOVEMENT IN ISRAEL. HE SINGLEHANDEDLY BROUGHT COUNTLESS OF THOUSANDS OF PEOPLE CLOSER TO THEIR JEWISH ROOTS. HIS תלמידים INCLUDED MANY KEY JEWISH FIGURES SUCH AS R' MOSHE DOV STEIN, R' SHMUEL BRAZIL, R' CHANINA HERZBERG AND R' MOSHE WEINBERGER.

For any inquiries or comments please feel free to call 347-838-0869 • Illustrated by: Yeshaya Suval

י"ז תשרי 1925-1990 5685-5751

זכרון צבי מרדכי

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד
שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

אז ישיר ישראל את - השירה הזאת עלי באר ענו - לה (כא, יז)

ובתרגומים 'בְּכֵן שָׁפַח יְשָׁרָאֵל יְת וְתוֹשָׁבְתָא'. ענין השירה הוא שבח, וענין הברכה הוא שבח, ולכן כתב הדבר יעקב (פסחים קטז) בשם הברכ"א ליישב שמזה הטעם לא היו הלויים מברכים על שירתם בדוכן, לפי שעצם השירה הוא שבח וכן מהות הברכה הוא שבח, ואין טעם להקדים שבח לפני שמשבחים.

גדר 'לצמא' המחייב ברכה על שתיית מים

א

שתיית מים להעביר מאכל הנתקע בגרונו

בשיעור זה נעסוק בכמה וכמה ציורים של שתיית מים, שיש לדון בהם אם יש לברך ברכת שהכל לפניו וברכת בורא נפשות רבות לאחריה. **כתב** השו"ע (סי' רד סעי' ז) השווה מים לצמא מברך שהכל, ולאחריו בורא נפשות רבות, אבל אם חנקתיה אומצא ושתה מים להעביר האומצא אינו מברך לא לפניו ולא לאחריו, עכ"ל. אומצא פי' חתיכת בשר, וה"ה לכל מאכל שנתקע בגרון, ששתיים מים כדי להחליקו ולא בכדי לרוות צמאון, על שתיה כזו אין מברכים כלל לא לפניו ולא לאחריה.

עתה עלינו לברר היטב גדר פטור ברכה על שתיית חנקתיה אומצא, מה נכלל בו, כדי לידע הדין וההלכה בכמה מקרים נוספים שאף הם אינם שתייה לצמאון אם הם יהיו פטורים מברכה או חייבים בה.

במושכל ראשון היה נראה לומר, שיחנקתיה אומצא דוקא פטור מברכה, מפני שבה אינו משתמש עם המים לתכלית משקה כלל, אלא משתמש בהם כעץ בעלמא לדחוף את האוכל הנתקע בגרון, בדוגמת זה יש להביא ציור נוסף מצוי, הנוטל גלולה (pill) לבליעה, ומשתמש בשתיית מים כדי לדחוף את הגלולה פנימה לבית הבליעה, שאף בזה אינו שותה את המים לתכלית ומטרת משקה, אלא כעץ בעלמא לדחוף באמצעותו את הגלולה פנימה ולכן בהם בודאי אינו מברך על שתייתם.

אבל אם משתמש במים כמשקה אלא שאינו שותהו לצמאון, יש מקום לומר שבכה"ג יהא מברך עליו תחלה וסוף, וכגון כשיש לו ספק ברכה ורוצה לשתות רביעית מים כדי להתחייב בודאי בברכה, דבכה"ג הגם שלא שתהו לצמאון מ"מ השתמש בו כמשקה המחייב ברכה.

אולם הביאור הלכה (שם ד"ה השוטה) הוכיח שיחנקתיה אומצא הוא לאו דוקא, אלא כל שאינו לצמאון בכלל חנקתיה אומצא הוא, ולכן השווה מים מפני ספק ברכה שלא לצמאון אינו מברך עליו כלל, כי גדר המחייב ברכה הוא לצמאון. אמנם ראה שם במשנ"ב (סק"מ), שכל שנהנה קצת בשתייתו הרי זה מוכיח שהוא צמא קצת וממילא שתייתו מחייבת בברכה.

ב

שתיית מים כדי למנוע צמאון עתידי

עדיין צריכים אנו למודעי בבירור גדר 'לצמאון', מה יהא הדין בערב תענית שרגילים לשתות הרבה הגם שאינם צמאים, במטרה שישאיר לחות בגוף לזמן ממושך, וממילא לאחר כניסת התענית לא יהא צמא, כמו"כ היוצא לדרך בימי הקיץ החמים ויודע שכשיהא בדרך יצמא למים, ולכן מקדים רפואה למכה לשתות בטרם יציאתו לדרך הגם שעתה בשותתו אינו צמא, האם מקרים אלו נכללים בגדר לצמאון, מאחר ותכלית תועלת השתייה לרוויה מתקיימת בהם, להרוות את הצמאון העתידי לבוא וא"כ שתיה זו חייבת בברכה, או שמא אין חיוב הברכה תלויה בתועלת רוויה השתיה לגוף בלבד, אלא רק אם בנוסף מתלווה אליו גם הנאת גרון, וכפי שהוא בעת שאדם צמא ותאב למים אזי כששותה ומפיק צמאון נהנה גרונו, ולפי"ז אם עתה בשותתו אינו צמא כלל אע"פ שמרווהו לעתיד, לא יהא חייב בברכה.

כשנבוא לדקדק מהמשנ"ב למצוא פתרון לנידון זה, נמצא בדבריו דיוקים סותרים שצריך לידע איך ליישבם, עכ"פ לא ניתן להוכיח ממנו כאיזה צד לפשוט שאלה זו. אמנם מצינו שכבר דנו בזה קדמאי, האשל אברהם מבוטשאטש (שם), דיבר מפורש ממקרה זה, וצייד לומר שגם שתיה המועילה לצמאון עתידי הוי בכלל שותה לצמאון שמברך על שתייתו. וכן כתב האמרי אמת (ליקוטים ברכות מד.). אולם בדעת תורה למהרש"ם (סי' רד סעי' ז), הביא את דברי הגה"ק מבוטשאטש, והשיג עליו בזה"ל, והעיקר נוטה לברך רק כשהוא צמא כבר, עכ"ל.

החזיק בכתבי הא"א, וא"כ יש לסמוך עליו יותר, זה אינו, דהא יש לידע שהמהרש"ם עצמו ג"כ העתיק את חידושי הרב אשל אברהם וקרא שם הספר 'כתבי הדעת קדושים' ושם נמצא כתוב בהעתיקו בעניניו (סי' רד סעי' ז) בזה"ל, מים שלא לצמאון אין מברך. אם שותתו קודם השתיה ויודע שבדאי יצמא אחר כך, אולי שייך לברך היטב, עכ"ל. הרי שגם בהעתיק המהרש"ם מכתבי הא"א עולה ששתיית האשל אברהם היתה לחייב ברכה בשותה לרוות צימאון עתידי. וא"כ אין זה שהדעת תורה סותר את האשל אברהם הנדפס, אלא הוא סותר גם את העתקת עצמו מחידושי האשל אברהם, אי"כ בעל כרחך צריך לומר שנפלה טעות קטנה בספר דעת תורה למהרש"ם, שתיבת 'עכ"ל' המופיעה כאמור בסוף הקטע שם, צריך להקדימה מעט ולהניחה קודם תיבת 'והעיקר', עיי"ש. ולפי"ז יתיישב הכל על נכון, שבתחילה הביא הדעת תורה את דברי הא"א שיש לברך על צמאון עתידי, כפי ששיטתו ברורה כן בספרו אשל אברהם הנדפס ובכתבי הדעת קדושים, ושם צריך להניח תיבת 'עכ"ל', ואח"כ כתב הדעת תורה דברי עצמו להשיג על הא"א,

^א בפנים חצונו את דברי הדעת תורה למהרש"ם כהשגה על האשל אברהם שהביא שם מקודם, אמנם בספר דעת תורה כפי שהוא לפנינו, בתחילה הביא את האשל אברהם ואח"כ המשיך בדבריו המובאים בפנים כהשגה, וסיים בתיבת 'עכ"ל', לפי"ז עולה, שכל דבריו הם רק העתקה מהאשל אברהם מבוטשאטש ללא כל הוספה והשגה ממנו (- מהמהרש"ם), והגם שבתחילה הביא את דברי הא"א שכתב לסבור שיש לברך על צמאון עתידי, וא"כ איך סיים בהיפך שאין לברך עליו, נצטרך לומר, שמ"מ הא"א במסקנת דבריו הכריע שהעיקר שאין לברך על צמאון עתידי אלא רק אם בשעת שתייתו הוא צמא. אם כנים הדברים להותיר את דברי הדעת תורה כפי שהוא לפנינו, הרי שדבריו בשם האשל אברהם סותרים הם את מה שנמצא לפנינו נדפס באשל אברהם שדעתו נוטה שיש לברך על צמאון עתידי. ואין לומר כפי שכתבו כמה ספרים שאין הכי נמי יש כאן סתירה בדעת האשל אברהם, וכתבו שיש להעדיף לתלות הטעות בתלמיד שהעתיק את האשל אברהם הנדפס, ולתפוס לנכון את דברי המהרש"ם בשם האשל אברהם, בנימוק שכפי הידוע המהרש"ם

פוסקי זמנינו גייך נדרשו לנידון זה, השבט הלוי (ח"י ס"י מב אות יב) כתב בזה"ל, ולבי נוטה דגם השוטה כדי שלא יצמא אח"כ שצריך לברך, עכ"ל. אולם בספר אשרי האיש (ח"א פל"ו סק"ח), ובספר זאת הברכה (עמ' 114), הביאו מהגר"ש אלישיב שאין לברך בערב תענית כשאנו צמא כלל ושוטה רק בכדי שלא יהא צמא בתענית, וכן סבר הגר"נ קרליץ כפי שמובא משמו בחוט שני (ברכות עמ' קצד). וכ"כ להשיב הגר"ח קנייבסקי בספר לקט שאלות מצויות (ח"ה עמ' לד)¹.

להלכה, לאחר שראינו מחלוקתם של הפוסקים, מידי ספק לא יצאנו, וספק ברכות להקל, לכן השוטה שלא ליצמא כדי למנוע צימאון עתידי, אינו מברך לא לפני ולא לאחר. והרוצה לחוש לדעת הפוסקים המצריכים ברכה, יחייב עצמו בברכה ע"י שיעור במים קצת משקה אחר בשיעור שיתן טעם במים, ואז לכו"ע יהא חייב עליו ברכה.

ג

שתיית מים צוננים או חמים כדי לקרר או לחמם עצמו

נידון נוסף יש לדון בשוטה מים קרים בימי הקיץ כדי לקרר את עצמו, או השוטה מים חמים בימי החורף כדי לחמם עצמו. לנידון זה יש יתרון מהנידון הקודם לחייבו בברכה, משום שבכה"ג בשעת שתיה יש לאדם השוטה הנאה הבאה לו ע"י השתיה, אך מאידך גרע מהנידון הקודם בכך שאינו שוטה לצמאון כלל לא לרווית צמאון עכשווי ואף לא לרווית צמאון עתידי, אלא נהנה רק מחמימות או קרירות המים דרכם מתחמם או מתקרר גופו.

הנה, באמרי נועם להגר"א עמ"ס ברכות (מה) כתב בזה"ל, אם שוטה תה בלא סוכר, אין לו לברך אפילו ברכה ראשונה אם שוטה שלא לצמאון, עכ"ל. הגם שלא פירש בדבריו לאיזה סיבה שוטה את התה שלא לצמאון, אך בפשטות מדבר ששוטה כדי לחמם עצמו כפי שמצוי בימים הקרים ששוטים משום כן, ובכה"ג סבר הגר"א שאין לברך עליו לפי ששתאו שלא לצמאון. וכ"כ הגר"מ שטרנבוך בספרו הלכות הגר"א ומנהגיו (אות קסד), להביא מכת"י אור חדש, שם מובא מהגר"א מפורש שאם שוטה חמין כדי להתחמם או כדי לעכל המזון אין לו לברך על שתייתו, עכ"ד.

אולם בשו"ת פעולת צדיק (צאלח, חלק א סימן פג, במהדו' ישנה ס' פב), כתב וז"ל, ומיהו השוטה מים קרים בימות החמה לקרר גופו אעפ"י שאינו לצמאון, הרי זה מברך עליו דהא נהנה ממנו, כך מצאתי בכ"י הרב פרי"ח ז"ל, עכ"ל.

דעת חכמי זמנינו, בספר שלמי תודה (ברכות עמ' יח) הביא מהגר"א"ל שטיינמן שהשוטה תה חם ללא סוכר שלא לצמאון כדי לחמם עצמו אינו מברך עליו, מכיון שעצם ההתחממות מהם איננה הנאה המחייבת ברכה. עוד הביא (שם) מהגר"נ קרליץ בהיפך שיש לברך עליהם, מאחר והחמימות חשיבא הנאה. וכן הביא שם לפני כן (עמ' טז), מהגר"ח קנייבסקי שהנאת חמימות התה הוי הנאה ומברכים עליה.

ברם, יש לידע שטעם החולקים הסבורים אלו ללא ברכה מחדש אולי הם כן קצת צמאים ומחייבים ברכה, העצה הטובה להם שלפני שתיה ראשונה יברכו על דבר אחר הנאה זו דאין ברכת המים אלא על הנאה הבא לו מחמת צמאון למים, וכנ"ל.

להלכה, אף בזה לא יצאנו מידי ספק, וממילא מספק אין לברך, וכפי שאמרנו בנידון הקודם אף כאן נאמר שהרוצה לחוש לדעת הפוסקים המצריכים ברכה, יחייב עצמו בברכה ע"י שיעור במים קצת משקה אחר בשיעור שיתן טעם במים, ואז לכו"ע יהא חייב עליו ברכה, או שיברך על דבר אחר ויפטרו.

ד

שתיית מים חמים להנאה

מיהו יש להבחין בחילוק בשתיית מים חמים, שיש השוטים מים חמים להנאתם, כלומר שאינם שוטים אותם לצמאון ואף לא להנאה צדדית לחמם, אלא יש להם הנאה מעצם שתיית מים חמים, הדעת נוטה שיש לברך על שתייתם, מכיון שהנאה זו דומה להנאת חיך של השוטה לצמאון. שכן שמעתי שהמנהג היה לברך בכה"ג ששוטה להנאתו, ואף דברי הגר"א המובאים באור חדש הנ"ל שלא לברך על שתיית תה חם, מדבר ממקרה בו שוטה את המים חמים כדי לחמם את עצמו, וא"כ אינם סותרים למקרה זה בו שוטה להנאתו.

ה

שתיית מים לרפואה או למניעת אכילה

השוטה מים בכמות גדולה לצורך בריאותו כפי שציווהו הרופא, וכן מינקת ששוטה הרבה כדי להרבות החלב, פשוט הדבר שאם אינם צמאים ושוטים רק מחמת הסיבות הנ"ל, אזי אין להם לברך על שתיית המים.

כמו"כ מצוי הדבר באנשים העושים דיאטה (diet), ששוטים הרבה מים שע"י מרגישים המה מילוי כרס, וממילא נפחת תאבונם לאכילה, שתיה לצורך זה דינו כשוטה מים שלא לצמאון שאינו מברך עליה, וכ"כ בשערי הברכה (פי"ח הע' ע).

אמנם ישנם יראים לשתות באופנים אלו ללא ברכה מחשש אולי הם כן קצת צמאים ומחייבים ברכה, העצה הטובה להם שלפני שתיה ראשונה יברכו על דבר אחר שברכתו שהכל ויפטרו את המים, ויועיל להם ברכה זו לכל הכוסות שישתו במשך כל היום אם לא שינו את מקומם לצאת החוצה, אך אם שינו מקומם יעשו שוב עצה הנ"ל לפטור את שתיית המים בדבר אחר ויועיל להם לכל הכוסות שתיה הנוספות.

למעשה, השוטה מים שלא לצמאון אינו מברך לא לפני ולא לאחר, להלן יתבארו פרטי דינים מה נחשב לצמאון ומה אינו נחשב לצמאון. א. השוטה כדי להעביר מאכל הנתקע בגרונו, וכן כדי להחליק את בליעת הגלולה (pill), אינו מברך עליו. ב. המרבה לשתות שלא לצמאון בערב תענית או קודם יציאתו לדרך בימי הקיץ, במטרה למנוע צמאון עתידי, נח' בו הפוסקים, ודעת רובם שלא לברך בכה"ג. ג. השוטה מים חמים לחמם עצמו או מים קרים לקרר עצמו אך לא ליצמאון, אינו מברך עליו. ד. השוטה מים חמים כי ערב לו שתייתם אך אינו לצמאון, מנהג העולם לברך עליו. ה. המרבה לשתות לרפואה או מינקת השוטה להרבות חלב אך לא לצמאון, אינם מברכים עליו. ו. המרבה לשתות מים מטעמי דיאטה (diet) אך שלא לצמאון, אין לו לברך עליו.

¹ בספר חסד לאלפים של בעל הפלא יועץ (ס"י רה סעי' ד), כתב בזה"ל, ומאמרם השוטה מים לצמאון, יש משתפקים בשוטה מים קרים בימות הקיץ שלא לצמאון אלא מפני כי יחס לבבו [כלומר שסיבת שתייתו היא משום שחם לו], שאין ראוי לברך, עכ"ל. נראה מדבריו, שלא מוחלט אצלו שאין לברך, אלא שמכיון שהדבר מסופק בעיניו די לו בזה בכדי שלא יברכו בכה"ג מספק.

² בהמשך דבריו שם, הביא אף ראייה לדברי הפר"ח ממשמעות הגמ' (ברכות מד:), ששאלה 'לצמאון' לאפוקי מאי, ותירצה לאפוקי מי שחנקתיה אומצא. משמע שרק בכה"ג דחנתקיה אומצא שאינו נהנה כלל מגוף המים אז אינו בכלל חייב ברכה, אך אם נהנה מהמים עצמם, גם אם אין הנאתו מתכלית המים להרוות צמאון, אך נהנה מהם בכך שהם מקררים או מחממים אותו, הרי זה חייב בברכה, עכ"ד.

³ ראה גם בשם הגר"ח"ק בספר נור החיים (טיגר, עמ' קפ), שכתב להרחיב הדיבור, שאכן אם אינו נהנה כלל בחמימות אין לו לברך עליו.

שלדעתו העיקר הוא שאין לברך אלא אם בעת שתייתו הוא צמא. וראה זה חדש שזיכנו ה' לברר סוגיה זו 'שית האשל אברהם והדעית' שריים נבוכו בה ולא העלו לה ארוכה.

² ראה גם בתשובת הגר"ח קנייבסקי הנדפסת בספר מועדי הגר"ח (ח"ב תשובה שסג), שהשוטה הרבה מים לפני הצום כדי להקל על עצמו את הצום ולא משום שצמא, אם אינו נהנה כלל אין לו לברך. אולם בתשובת הגר"ח"ק הנדפסת בשיח התורה (ח"א עמ' רצ), הניח הדבר בצ"ע.

³ אולם ראה ביאור אחר בדברי הגר"א המובאים באמרי נועם שם בתוך סוגריים מרובעות, [דבריו סוגריים הללו אינם מהגר"א עצמו, ואף לא מהתלמיד שכתב את החידושים מפיו, כי אם מהמוציא את הספר לאור, הלא הוא הגאון ר' אריה לייב ליפקין זצ"ל, וז"ל הכותב, כוונתו, כשוטה רק כדי שלא לצאת אליבא ריקנה ואינו צמא, עכ"ל. הרי מדברי הכותב טעם אחר לשתיית התה כדי שלא לצאת אליבא דריקנה. אולם אנו נקטנו בפנים לבאר את סיבת השתיה כדי לחמם עצמו, וכפי שמצוי בשתיית תה, וכדברינו אף יובא בפנים בסמוך ממקור אחר מהגר"א, שם כתוב מפורש שכך סבר הגר"א להלכה לענין שתיית תה לחמם עצמו שאינו בכלל לצמאון ולכן אינו מברך עליו, עיי"ש. וא"כ מוטב לנו לתפוס כן גם בביאור דבריו באמרי נועם, ובכך להשוות דבריו זל"ז.

פרשת בלק

דיני עירוי וגוש

סעודת ליל שבת

א. סיר שבתוכו מים רותחים, המים שבו מבשלים גם אחרי שהורידו את הסיר מהאש [והוא הנקרא 'כלי ראשון'], שפיכת רותחים מכלי ראשון על דבר לא מבושל גורם לבישולו [והוא הנקרא 'עירוי מכלי ראשון'], לכן אסור לשפוך מים רותחים מכלי ראשון על תמצית תה קרה הנמצאת בכוס, אלא ישפוך בתחילה את המים בכוס ואחר כך ישים את תמצית התה (ש"כ פ"א ס"ק נז). **ב.** טוב להימנע משפיכת מים מכלי ראשון על סוכר, קפה, אבקת חלב, אבקת קקאו אפילו אם אלה כבר נתבשלו בתהליך הייצור, אלא ישפוך תחילה את המים החמים לתוך כלי ואחר כך יוסף את החומרים (ש"כ ס"ק נה).

סעודת יום שבת

א. אסור לשים בקבוק עם חלב בתוך כלי ראשון אע"פ שאינו עומד על גבי האש, ואם יש הרבה חלב בבקבוק שלעולם לא יוכל להגיע ליד סולדת, מותר להכניסו לתוך כלי ראשון, ומותר לשים בקבוק עם חלב לתוך כלי ריק ולשפוך עליו מים רותחים מכלי ראשון כדי לחמם את החלב, וצריך להקפיד שהמים החמים לא יכסו את הבקבוק לגמרי [משום איסור הטמנה] (שו"ע שיה סי"ג, ש"כ פ"א ס"ק נה-נו). **ב.** יש מאכלים הנקראים בפי חז"ל 'קלי הבישול' והם מתבשלים גם בכלי שני [כשהוא חם כדי יד סולדת], ולא ידוע איזה מאכלים הם קלי הבישול, לפיכך צריך להחמיר בכל דבר שאינו מבושל שמא הוא מקלי הבישול ומתבשל גם בכלי שני, ולכן אסור להשים ביצה חיה בתוך תבשיל חם שבצלחת, וכן אסור להשים קקאו [שלא עבר בישול], קפה שחור, דבש וכד' לתוך כוס עם מים רותחים אפילו שהכוס היא כלי שני. יוצאים מהכלל הם מים ושמן שמותר להשים אותם בתוך כלי שני אפילו שאינם מבושלים. מותר לשים בתוך כלי שני סוכר, אבקת קקאו, קפה נמס, מכיון שחומרים אלה נתבשלו בזמן ייצורם [ובדבר יבש אין בישול אחרי בישול] (ש"כ ס"ק סא).

סעודה שלישית

א. דבר גוש [חתרכת בשר וכד'] מבשל גם בכלי שני, כיון שהחום נמצא בתוכם, לכן אין לשפוך מרק קר על גבי נתח בשר חם [בכדי יד סולדת] הנמצא בצלחת, אולם מותר לשים מלח שולחן או מלח בישול על גבי בשר או תפוח אדמה חמים, כיון שהמלח כבר התבשל. **ב.** המוריד סיר רותח מהאש יקפיד שלא להניחה על גבי מגבת רטובה, כי המים שבמגבת מתבשלים מחום הסיר (ש"כ ס"ק סו). מותר לשטוף ביצה רותחת תחת ברז מים קרים, כיון שהמים היורדים על הביצה זורמים ואינם מספיקים להתבשל, אבל אין לשים ביצה חמה בכוס מים קרים (ש"כ ס"ק סז).

גיליון מס' 569 פרשת בלק
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

לעילוי נשמת
הגה"ק רבי חיים ב"ר משה
ה'אור החיים' הקדוש זי"ע
נלב"ע ט"ו תמוז תק"ג
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממזן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - צום י"ז בתמוז

התחלת ימי בין המצרים

כתב רבינו זצ"ל, כל דיני בין המצרים מתחילים כבר מליל י"ז בתמוז, (וכ"כ בארחות רבנו ח"ב עמוד קכ"ז בשם אביו מרן הקה"י זצ"ל), והיינו מעת שקיעת החמה, (דולה ומשקה סי' תקנ"א וכ"כ בס' שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט סי' י"ב לענין משכנס אב שהוא מהשקיעה של ר"ח וע"ש הערה כ"ז שאמר רבינו זצ"ל לשואלים דעדיף לשלוח הזמנות לחתונה לפני י"ז בתמוז כדי למעט בשמחה), ואף במלוה מלכה שתמיד אכל בשר כשחל מוצ"ש בליל י"ז בתמוז אכל רק דג, כי המשנ"ב מזכיר בביאור"ל (סי' תקנ"א ס"א ד"ה מר"ה) דיום י"ז בתמוז דינו כתשעת הימים, ואף שבשונה הלכות (סעיף י"ח) השיג ע"ז שהוא ט"ס ע"ש, וכמש"כ מהרש"ם בדעת תורה שם, מ"מ הואיל ונפק מפומיה דהמשנ"ב החמיר בזה, (אלא ד"א של הלכה פנ"ב ס"ב פתחי חיים ח"א מועדים סל"ז וע"י שם ח"ב סי' י"ז דבצום גדליה לא החמיר בזה).

ההרגשה בבית רבינו בבין המצרים

מ"ז בתמוז הורגש בבית אורה של אבל, אמנם לבנות היה כבר חופש והחברות נסעו לים, אבל אבא לא הרשה לנו לנסוע, באומרו כי אלו ימי אבל וסכנה. בימים אלו לא שרנו, לא קנינו בגדים או נעלים, ולא תפרנו בגדים חדשים. רק בגדים ישנים היו מתקנים. עד לאחר חשעה באב לא דברו בבית על תכניות לבין הזמנים, והרבנית ע"ה לא השיבה על שאלות מה ואיך להתארגן (שיה איש בין המצרים עמוד רס"ח מס' בית אמי פי"ט עמוד ש"ו), בתשעת הימים ניכר היה תמיד על רבינו דוק של עצבות (שם), ובפרט בת"ב שהיה ש"צ באמירת הקניות ומקונן בקול בכי ונהי, ושומע מגילת איכה מתוך קלף.

תיקון חצות

אמר רבינו זצ"ל, ששמע מאביו מרן הקה"י זצ"ל שבישיבה בנובהרדוק נהגו כל בני הישיבה לומר בציבור תיקון חצות בבין המצרים כל יום בצהריים, ומסתמא היה זה ע"פ הסבא מנובהרדוק זצ"ל, וגם היום זה דבר טוב לעשות כן היכא דאפשר (קרא על מועד פ"ב הערה כ"ג), ואמר רבינו זצ"ל שכל השנה יש ענין לומר אבל לענין בין המצרים יש יותר ענין וכמו שמצינו במשנ"ב (סי' תקנ"א ס"ק ק"ג) לענין חצות היום שכתב וז"ל ובכונת האר"י כתב שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה עכ"ל, (דעת נוטה השכמת הבקר הערות סי' כ"ג). ולענין בחור ישיבה השיב שיעשה כרצונו (שם).

תנאי שאין מקבל התענית בלילה

ההולך לישון בליל התענית ולא התנה שאין מקבל התענית אסור לאכול כשקם קודם עלוה"ש (שרע סי' תקס"ד), וכ"כ ביושן שינת קבע על מיטתו ולא בנדרם על השולחן (קרא על מועד פ"א הערה ז), וכתב לי רבינו זצ"ל דלא מהניא תנאי מעתה ועד עולם שרוצה לאכול בקומו אחר ליל התענית, רק צריך להתנות בכל תענית קודם שהולך לישון, ולכתחילה לא סגי בתנאי במחשבה גרידא רק יתנה בפיו, (קרא על מועד פ"א הערה ז).

לסמוך על עלוה"ש השני

רבינו זצ"ל היה סומך לענין זה לאכול ע"י תנאי עד עלוה"ש, על זמן עלוה"ש השני, והיה שולח אותי לביהכנ"ס לראות בלוח א"י מתי עלות השחר שיוכל לקום ולאכול. וכ"כ בס' ארחות רבינו (ח"ב עמוד קס"ב) בשם מרן החזו"א שהיה אומר למקורביו בערב התענית שיעשו תנאי שאין מקבלים התענית בשינה ויקומו ויאכלו לפני החצי שעה שקודם עלוה"ש בלוח א"י, וכתב

רבינו זצ"ל, דבכה"ג שהתנה יכול לאכול גם לדעת הזהר המובא במשנ"ב (סי' פ"ט סקכ"ח) וכעין מש"כ שם המשנ"ב בשם מהר"ו לגבי מי שחלוש (כ"כ בהערה לס' קרא על מועד פ"א הערה ב').

רבינו אכילה ערב התענית

בענין מש"כ בבאה"ט (סו"ס תקס"ח) וא"ר (סי' תקס"ג) שלא יאכל בליל התענית יותר מהרגיל דאז לא יועיל לו התענית שהרי אותו מותר ישמור לגופו ליום מחר, אמר לי רבינו זצ"ל דהמשנ"ב לא העתיק דבריהם, וגם י"ל דהם מיידי שם רק בתענית יחיד אבל בתענית ציבור החיוב בעצם מניעת אכילה, וכמו ביו"ב שיש מצוה לאכול בערב יוה"כ והחיוב רק במניעת האכילה בצום.

שתיה מרובה קודם תענית

מי ששותה קודם התענית שלא יהיה צמא בתענית אבל כעת אינו צמא אם אינו נהנה כלל אינו מברך על זה (מועדי הגר"ה ח"ב סי' ס"ג) דשתיה שלא יהיה יבש או לסגולה לא חשיב לצמא (שמענו כן ראינו ח"א פי"ג סי' ג').

מים לבליעת תרופה בתענית

בענין מי שצריך מים לבליעת תרופה בתענית כתב רבינו זצ"ל שיש עצה לעשות המים מרים, כגון לתת בתוכם אפר וכה"ג שאז אין ראוי לשתיה כמבואר ברמב"ם (פ"ה מיסוה"ת ה"ח) ע"ש (כ"כ בהערה לס' קרא על מועד פ"א הערה ג').

רחיצה בג' תעניות

מן הדין שרי לרחוץ בג' תעניות ורק בט"ב אסור, ועכשיו אין נוהגים לרחוץ בחמין אבל בצונן מותר אפ"ל כל הגוף, ופניו ידיו ורגליו מותר אף בחמין (קרא על מועד פ"א הערה ט"ו).

קטן באמירת ענוו

קטן אי"צ להשלים תענית אפ"ל נעשה בר מצוה למחר, ומעולם לא שמענו שינהגו שיאמר ענוו אף כשמתענה לחינוך עד מנחה, כיון שאינו חייב בתענית (כ"כ רבינו בהערה לס' קרא על מועד פ"א הערה ד וע"י במועדי הגר"ה ח"ב סי' תנ"י שהשיב למעשה שיוכל לומר וע"י בביאור"ל סי' תק"צ ד"ה הכל שאין חינוך לחעניות, ובס' שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט סי' ג' השיב רבינו שאין להשלים התענית לפני בר מצוה רק מתענה קצת לשעות).

בענין נ"כ בתענית במנחה גדולה

השיב רבינו זצ"ל שהמנהג בבני ברק שכהנים נושאים כפיהם בתענית גם במנחה גדולה, (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט סי' ב'), וכ"כ בקונטרס הזכרונות (סי' כ"ח ס"ה) שבביהכנ"ס של מרן החזו"א נשאו כפים בת"צ במנחה גדולה כמש"כ בחזו"א (א"ח סי' כ'), והבביא רבינו מש"כ אביו בקה"י ברכות (סי' כ"ט) דאע"פ שהחזו"א בספרו הניח ד"ז בצ"ע מ"מ הסכים למעשה דכן ראוי לעשות שלא להפסיד מצות נ"כ, והורה רבינו זצ"ל דאף בכהן יחידי דמבואר במשנ"ב (סי' קכ"ח סק"א) דהוא רק מדרבנן מ"מ יש לכהן זה לישא כפיו במנחה גדולה דהכריע החזו"א דנ"כ בתענית במנחה גדולה הוא חיוב גמור (מנחת עין עמוד צ"ח ולמש"כ בס' הזכרון מאש וממים עמוד שכ"ב דעת החזו"א דגם בכהן יחידי יש קיום מצוה מה"ת ורק חיוב ליכא), ואמר רבינו זצ"ל דגם מי שאינו נוהג לישא כפיו בתענית במנחה גדולה אם נמצא כעת במקום שהמנהג לישא כפיו יעשה נ"כ, (מנהגי ביהכנ"ס חזו"א פ"ח ס"א).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב שיעהו ויסברג זצ"ל
ואמי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה- 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה- 4310

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מזכר שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לַשְּׁבוּעוֹת הַבָּאִים בַּעֲזָה"

הג"ר דוב (בערל) רוטשטיין זצ"ל (כ"ח אייר תשס"ג) | הגאון רבי ישראל מאיר יוטקובסקי (גלב"ע י"ח תמוז תשס"ז)

הגה"צ רבי נחמן לייכטנאג ממפתללי בית הכנסת 'לדרמן' | בת רבינו הרבנית הצדקנית מרת חנה שטיינמן ע"ה (ג) (י"ג אלול תשע"ד)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

הגאון רבי שלמה כהן זצ"ל חתן רבי יעקב הלפרין (ד' סיון תשל"א)

בקונטרס הזכרונות (כ"ט י'): תקיעות דמיושב, שברים ותרועה בנשימה אחת בלא הפסק כלל, רק מריע מתוך השבר, ובתקיעות דמעומד מפסיק ביניהם פחות מכדי נשימה, ותקיעות שאחר

התפילה מקצתן בהפסק פחות מכדי נשימה ומקצתן ללא הפסק. כן העיד הר"ר שלמה כהן ז"ל שהיה בעל תוקע אצלו כל השנים. שהזהירו כן וכן הוא בחזון איש וכו' ע"ש.

רבי שלמה ובנו רבי יצחק כהן ז"ל

רחוב רבי שלמה הכהן

אחד מהשואלים הקבועים שהיה כותב מכתבים לרבינו, היה תלמיד חכם כהן שהתגורר ברחוב רבי שלמה הכהן, בשכונת רמת אלחנן, בבני ברק. פעם בעת שהגיע אותו שואל אל רבינו, ביקש רבינו להביע שביעות רצון מהשאלות שלו ולכבדו, ואמר לו בבת שחוק: הנה המכתב שלך יש לו דין קדימה לפני האחרים מחמת כמה סיבות. ראשית משום שהנך כהן, ושנית כי אתה תלמיד חכם, וסיבה נוספת כי הנך גר ברחוב רבי שלמה הכהן....

בנו הגאון רבי יצחק כהן

ובשנים המאוחרות יותר, כאשר בנו ר' יצחק כהן ז"ל שימש כבעל תוקע בבית הכנסת 'לדרמן' שינה קצת מהנהגת אביו בגלל תלמיד חכם אחד ז"ל, ורבינו היה אכפת לו, וכשנפטר הגאון רבי יהודה שפירא ורבינו התמנה להיות מקריא בבית הכנסת, ביקש שיעשה בדיוק כמו אביו, ואכן הוא חזר למסורת אביו. והדברים כתובים בפירוט בספר הנהגותיו של רבינו 'אלא ארבע אמות', הנהגות ראש השנה.

כהן מיוחס

ובמשך השנים כיבד רבינו את רבי יצחק ז"ל וכשהיו נפגשים היה מקבלו בשמחה. וכשהיה נולד נכד בכור להוריו היו רגילים לקחת את ר' יצחק כהן ז"ל לקיים מצות פדיון הבן, כי

הוא נחשב כהן מיוחס. וכשקיים רבינו את מצות ראשית הגז, וכן את מצות נתינת זרוע לחיים וקיבה, כיבד את רבי יצחק כהן לבוא לקבל את המתנות.

רבינו משתתף בשמחת פדיון הבן לבנו בכורו של רבי קלמן אתרוג.

בשמאל נראה הכהן הפודה רבי יצחק ז"ל

התנצלות

הנה מחמת עומס המאמרים, המאמר שהיה צריך להתפרסם בשבוע הבא על הר"ר יחיאל לדרמן ז"ל מייסד בית הכנסת 'חזון איש' לדרמן, יידחה מחוסר מקום לעת אחרת.

בהזדמנות זו נודה לעשרות המגיבים מידי שבוע, קשה להתייחס לכל אחד בנפרד, אך כל הערה מתקבלת בשמחה ובכבוד ראש. נשמח לקבל עוד חומרים ותמונות מהקוראים שיחיו.

רבי שלמה כהן זצ"ל נכדו של הגאון ה'חשק שלמה' מוילנא זי"ע נולד ביום ל' סיון תרס"ו, בנערותו הסתופף בצילו של מרן הגר"ח ע"ה זל"ה, ובהיותו כבן שבע עשרה בלבד כאשר שהה בעיירת המרפא 'ולקניק' הסמוכה לוילנא, שהה שם גם מרן החזון איש זצ"ל, וענינו נחו על הבחור הצעיר. כאשר בייר אודותיו ביקש לקבוע עמו לימוד בחברותא, וכך למדו שניהם כמה שנים, כאשר רבי שלמה זוכה לקבל מהחזון איש תורה ויראת שמים ולשאוב מלוא חופנים ממעינו. בכמה מקומות החזון איש אף מזכיר בספריו ברמז את הרב ש"כ שיחיה' או 'הרש"ך נ"י. גם אחרי כן המשיך הקשר העמוק ביניהם ורבי שלמה ז"ל זכה לקירבה יתירה. גלב"ע בבני ברק ד' סיון תשל"א.

למי הוא שייך?

החזון איש היה זה ששידך את רבי שלמה ז"ל. היה זה כאשר באחד הימים הציע למקורבו הנגיד הרה"ח רבי חיים יעקב הלפרין ז"ל הצעת שידוך לבתו מרת שרה, את הבחור שלמה כהן מוילנא, ואכן לאור המלצתו רבי יעקב סגר את השידוך בשעה טובה והבחור בא לארץ ישראל והשתקע כאן, כאשר בשנים הבאות הוא ממשיך להתקרב למרן החזון איש, ואחרי פטירת חמיו, אף המשיך את מעשי הצדקה והחסד וניהל את המוסדות וההקדשות צדקה שייסד רבי יעקב הלפרין.

לימים, כאשר הגיע רבינו לנחם אחרי פטירת הרבנית כהן אלמנת רבי שלמה ז"ל, בחודש ניסן תשנ"ח, סיפר:

נכנסתי פעם אל החזון איש, והיה אצלו עידנא דחדוותא באופן מיוחד. החזון איש פנה אלי כשחיוך על שפתיו וסיפר לי שיש לו 'ויכוח' עם רבי יעקב הלפרין.... רבי יעקב טוען כי חתנו רבי שלמה 'הוא שלי' ואילו אני אומר כי רבי שלמה 'הוא שלי'... (רמ"מ, ח"א עמוד 192).

רבי שלמה הכהן זצ"ל בשמחה משפחתית

הוראות בנשיאות כפים

בקונטרס הזכרונות של רבינו מופיעים שני הנהגות הלכתיות ממרן החזון איש, אותם שמע רבינו משמו של רבי שלמה כהן, ורשם לדורות. נעתיק בלשונו מתוך הספר:

(סימן ט' סעיף ז') צויה לרבי שלמה כהן ז"ל שבנו ישא כפיו חצי שנה לפני הבר מצוה. ע"י סימן קכ"ח סל"ד ומ"ב ס"ק קכ"ג.

(סימן ט' סעיף ט') אבל תוך ל' על אביו ואמו נושא כפיו. בן ר"ש כהן בשם אביו ז"ל, ועי' אור"ח סימן קכ"ח סמ"ג, אך יש לומר דבארץ ישראל שאני.

בעל תוקע כהן

סיפר רבינו שרבי שלמה ז"ל היה כהן מיוחס לבית עלי הכהן, והוא שימש כבעל תוקע במנין שהיה בביתו של החזון איש בימי ראש השנה. ופעם שמע מאביו זי"ע, שהוא חושב שהחזון איש בחר דווקא בר' שלמה כהן שיהיה אצלו 'בעל תוקע', היות ויש בו מעלה שהוא כהן, והרי בבית המקדש הכהנים היו תוקעים, כמו שכתוב (במדבר י"ח) ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות, ולכן העדיף אותו על פני שאר בעלי התקיעה. והחזון איש שימש כמקריא של התקיעות.

תרועה מתוך שבר

ואמר רבינו שהחזון איש לימד את ר' שלמה איך לתקוע, וזה לשונו

ארבעת צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל ביה (רש"י)

670

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • בלק תשפ"ד

כח ההשפעה בתפילה על רוחניות

ומעתה, הרי תפילה על רוחניות זה דבר שעוזר ומשפיע, וידוע מרבי ישראל סלנטר שבדוק ומנוסה תפילה על רוחניות עוזרת, כי על רוחניות אין הגבלות, ורק בגשמיות יש קצבה, כמו שאמרו (ר"ה טז, א) כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, וגזר על כל אחד מי יעני ומי יעשר, אבל מי יהיה צדיק ומי רשע לא גזר, ואין בזה קצבה, אלא תלוי בבחירה של כל אחד ואחד, והתפילה על רוחניות משפיעה ומועילה בזה.

וכבר דיברנו שלא רק תפילה בנוסח התפילה הקבוע, אלא גם כל תפילה שאדם מתפלל לפי מחשבתו, ואפילו תפילה בלב שאינו מוציא בדיבור גם כן מועילה, שהרי השם יודע מחשבות אדם (תהלים צד, יא), והדברים ידועים שאם אדם מבקש בלבו רחמים מן הקב"ה, על רוחניות של עצמו, ושל אחרים, יש סייעתא דשמיא, והתפילה מתקבלת! אם זה באמת כואב לו ואכפת לו ומבקש על זה באמת ממעמקי הלב.

ובקובץ איגרות החזון איש (ח"א עד) מובא נוסח תפילה שחיבר לאמא שבנה היה צריך חיזוק והשפעה לחזור בתשובה, וסידר לה החזון איש נוסח

בענייני דיומא

באהת מתקופות הגזירות על לומדי תורה, נכנס מרבין תורה מהר"ל וסיפר לרבינו: בעבר עשיתי בישיבה סדר לימוד קצות החושן ביום שיש בבוקר, וקראנו לזה 'סדר קדאפי', כי באותה התקופה היה רשע בשם קדאפי, מומדינת לוב, והשמו ממנו מאד, ועשינו את סדר הלימוד לזכות שתהיה לו מפלה. וכך גם לפני כמה שנים, כשהתחילו הגזירות על הישיבות, עשינו סדר לימוד על שם הרשע (א"ה). כאן הוזכר שמו של אחד מראשי השלטון (דאז) לזכות שתהיה לו מפלה...

והגב רבינו: שיהיה לזכות על כל הדברים הטובים.

השואל: זה היה חיזוק גדול בישיבה, ורק היו ששאלו אולי אסור לקרוא על שם הרשע...

רבינו: מה צריך את זה? צריך סדר לשם שמים, תורה לשמה.

השואל: שיהיה לו מפלה...

רבינו: צריך לסייעתא דשמיא על כל העניינים.

השואל: היום רוצים לעשות סדר למפלת הרשעים של עכשיו.

רבינו: על גויים?

השואל: על יהודים.

רבינו: על היהודים צריך להתפלל שיחזרו בתשובה. יש גמרא (ברכות דף י') עם רבי מאיר ובדוריה שכתוב יתמו חטאים ולא חוטאים, צריך לבקש רחמים שיחזרו בתשובה, השיבנו אבינו, סלח לנו, מבקשים בלשון רבים, על כל כלל ישראל.

הנוכחים: הרב שטינמן אמר על אחד מהם 'ימח שמו וזכרו'...

רבינו: זה על המסיתים, מסית ומדיח זה משהו אחר, לא תחמול ולא תכסה עליו.

השואל: אז עושים סדר שתהיה לו מפלה.

הנוכחים: אם אומרים לבחורים שהסדר הוא נגד הרשע, זה ממריץ ללמוד יותר טוב...

רבינו: שהרשע 'לא יצליח', שלא יצליח בכוונות הרעות.

וסיפר השואל: אנהנו מקבלים בקביעות את השיחות. הראש-ישיבה אומר וחוזר שלימוד המוסר זה העיקר, וזה נותן חיזוק. והגב רבינו: ברוך השם, טוב מאד, אני שמח. בהצלחה רבה.

רבינו היה מעורר הרבה ובפרט בשנים האחרונות להרבנות בתפילה ובקשת החמים על אחינו בני ישראל הרחוקים שיחזרו בתשובה שלמה, וכך אמר בכמה משיחותיו:

לדאבוננו יש יהודים עם נשמה יהודית שאינם יודעים שהם צריכים להתנהג אחרת, ואינם מבינים שהם יכולים להיות יותר מאושרים, עם חיים יותר טובים, וכעת הם לא מאושרים, ואין להם את השמחה שיש ליהודי חרדי, וצריכים להרם עליהם!

ובתפילה אנו אומרים 'השיבנו' בלשון רבים, על כל עם ישראל! שיחזרו בתשובה לתורה, שיעסקו בתורה ויהיו מאושרים כמו שהם יכולים להיות, השיבנו לתורתך, וקרבתנו לעבודתך – גם לעבודת השם חוץ מתורה, תפילה ומעשים טובים, והחזירנו בתשובה שלמה לפניך, מבקשים על כל עם ישראל, כי הם מסכנים ואנו מרחמים עליהם ומבקשים רחמים מהקב"ה שיתן להם אתערותא דלעילא, שמן השמים יתנו להם התעוררות שיהיו להם חיים מאושרים.

ובטוחני שאם כולם היו מתפללים בכוונה ומבקשים באמת מכל הלב מתוך רחמנות על אלו שאינם עוסקים בתורה, שייכו לעסוק בתורה, השיבנו לתורתך, ולעבודתך, וגם לשמירת שבת, ולקיום כל המצוות, אם זה היה כואב באמת, והיו מבקשים על זה מעומק הלב, בודאי שהייתה סייעתא דשמיא והיו חוזרים בתשובה!

ינבא כאן מאחת השיחות שהפליג בגידל החייב בזה.

חובת ההשפעה להחזיר בתשובה

יש פסוק ביחזקאל (ג, יט) "ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מרשעו ומדרכו הרשעה הוא בעונו ימות ואתה את נפש הצלתי", היינו שאם אדם אומר תוכחה ומוסר לרשע שיחזור בתשובה, והרשע לא מקבל את דבריו ולא חוזר בתשובה, אזי הרשע ימות בעונו, אבל המוכיח הציל את עצמו, שאם הוא לא היה מוכיח אזי היה עליו תביעה למה אינו מרחם על הרשע להחזירו בתשובה, אבל אחרי עשה מה שיכול וניסה להשפיע עליו וזה לא השפיע, הוא כבר אינו אשם, והרשע מסכן וימות בעונו, אבל המוכיח הציל את נפשו, כי מצידו הוא השתדל ועשה מה שהוא חייב.

ויש עוד פסוק (שם יח) "באמרי לרשע מות תמות ולא הזהרתו ולא דיברת להזהיר רשע מדרכו הרשעה הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש", היינו שאם אינו מנסה כלל להשפיע על הרשע, כששיק להשפיע, כגון שיש לו שפת דיבור שיכול להשפיע בצורה נעימה, ואינו מנסה כלל להוכיח את הרשע ולהשפיע עליו, אזי הרשע ימות בעונו, 'ודמו מידך אבקש', כי כיון שהוא היה יכול להחזיר בתשובה את הרשע שלא יענש, והוא לא החזיר, ומחמת זה הרשע נענש, הוא גם כן אשם בעונשו של הרשע.

'ודמו מידך אבקש', היינו שהוא הגורם לזה שהרשע נענש ומת בעונו, מפני שלא הוכיח אותו, והוא כמו רוצח בשב ואל תעשה, כי היה יכול להציל את הרשע ולא הצילו. והוא בכלל מה שנאמר "לא תעמוד על דם רעך", שאם אחד רואה אדם שטובע בנהר, ויכול להצילו ואינו מציל, הרי הוא אשם ונתבע על זה, וכך גם ברוחניות מי שיכול להציל את הרשע ולהשפיע עליו להחזירו בתשובה ונמנע מכך, הרי הוא אשם ונתבע על דמו.

והנה זה נאמר על מי שיכול לומר תוכחה וידוע שהתוכחה תשפיע, אכן מצונו בגמרא אף יותר מזה (שבת נה, א) שגם אם המציאות היא שבאמת אינו יכול להשפיע על הרשע, אבל הוא עצמו לא יודע מזה, ולפי דעתו הוא סבור שיש בכוחו להשפיע והוא נמנע מכך, אף על פי שכלפי שמיא גלוי שלא יצליח להשפיע, מכל מקום כיון שלפי דעתו הוא חושב שהוא יכול להשפיע ואינו משפיע – זה גם כן חטא! ונתבע על זה.

מיוחד שתבקש בברכת שמע קולנו, היכן שמוסיפים את הבקשות, בקשה מיוחדת על הבן שיחזור בתשובה, ומדוע? מפני שתפילה עוזרת! וכאמור לא דווקא תפילה בדיבור אלא גם בלב, וכבר סיפרנו מעשים שהיו אידך שהתפילה בלב מועילה, על עצמו ועל אחרים, כי השם יודע מחשבות.

גודל החיוב להשפיע בתפילה

ואם כן מאחר שרואים שיש תביעה על מי שיכול להחזיר בתשובה ואינו מחזיר 'ודמו מידך אבקש', זה לא רק אם אינו משפיע בתוכחה, אלא גם אם יכול להתפלל, תפילה על הרוחניות של הרשע, שמן השמים ירחמו עליו שיחזור בתשובה, כי הרי הוא יהודי, והוא חייב לחזור בתשובה, אהבת הבריות מחייבת לבקש רחמים על יהודי אחר שיחזור בתשובה! וזוהי התפילה שאנו מבקשים 'השיבנו לתורתך', ומבקשים בלשון רבים, על כל כלל ישראל, ואם יש תפילה כזו סימן שזה יכול לעזור! וגם על זה נאמר 'ודמו מידך אבקש', שאם יכול להחזיר בתשובה את הרשע ואינו מחזיר, הוא אשם ונתבע על דמו של הרשע, שהרשע נענש ומת בעונו.

ואם לא מחזירים בתשובה את הרשע הרי יהיה לו גיהנום, והגיהנום זה יסורים איומים ונוראים שאין לתאר, כמו שאמרו חז"ל (ברכות נז, ב) שהאש של גיהנום היא פי ששים מהאש שלנו, והיינו כמו דבר שבטל בשמים, שהוא מציאות אחרת לגמרי, ואין לנו מושג כלל מה זה, והם ייסורי הנפש ולא ייסורי הגוף, ייסורים שהגוף אינו יכול לסבול אותם, והגוף היה נשרף ולא עומד באש כזו, אבל הנפש קיימת וסובלת את הייסורים, של אש כזו פי ששים מהאש שלנו, רח"ל.

ומי שיכול להחזיר בתשובה ואינו מחזיר, הרי הרשע סובל ייסורי גיהנום איומים מחמת זה שלא החזירו בתשובה, והאדם שהיה יכול להחזירו בתשובה ולא החזיר, אשם בייסורים האלו שיש לרשע, ונחשב שהוא גרם לו את ייסורי הנפש הללו. וגם זה בכלל מה שנאמר 'ודמו מידך אבקש', לא רק מיתת העולם הזה, אלא גם ייסורי הגיהנום שלו, כי הוא אשם בזה, למה לא החזירו בתשובה.

ולחיפך מידה טובה מרובה, מי שכן משפיע ומחזק ומחזיר בתשובה את הרשעים, אין לשער גודל שכרו, שכל המעשים הטובים שעושים המושפעים ממנו נזקפים לזכותו!

ולפי האמור הרי גם עם תפילה אפשר להשפיע, ואפילו עם תפילה בלב, אפשר להשפיע שמן השמים יהיה רחמי שמים להחזיר בתשובה את מי שצריך לחזור בתשובה.

ואמנם כמובן צריך שתהיה תפילה אמיתית, שבאמת אכפת לי וכואב לי, כי אחרת זה לא עוזר, ורק אם מתפללים מכל הלב, שאכפת לי ואני מרחם על היהודי הזה, שהוא מסכן שיהיה לו גיהנום, ואולי הוא שוגג, אך על כל פנים גן עדן לא יהיה לו! ואני מרחם עליו ומבקש רחמים שיחזור בתשובה, אזי התפילה משפיעה ומועילה, וזוהי כזו להרבה זכויות, שכל המעשים הטובים של הרשע שיחזור בתשובה, נזקפות לזכות המשפיע שהתפלל עליו.

זוהי הזכות הגדולה שיש למי שמזכה את הרבים ומתפלל, הן בתפילות הקבועות, שמתפלל עם כוונה אמיתית, וגם שלא בתפילות הקבועות, אם הוא חושב בלב, שבלבו אכפת לו והוא מבקש רחמים מהקב"ה, יודע מחשבות, שיחזיר בתשובה את כל אלו שצריכים לחזור בתשובה, זה גם כן תפילה שמועילה! ואמנם התפילה בלב אינה מדיני תפילה, ולא יוצאים בה ידי חובת תפילה, אבל זה גם כן תפילה שמועילה לסייעתא דשמיא.

זהו מה שיש לנו אפשרויות לזכות זכויות עצומות על ידי מחשבות הלב, ומן השמים ירחמו על כל כלל ישראל, שיהיו להם הזכויות ששייך שיהיה להם, לפי הטבע שלהם, כי הטבע האמיתי של יהודי זה מידות טובות ואמונה, ורק יש יצר הרע שמפתה, ומן השמים ירחמו בסייעתא דשמיא.

בשיתה ביישיבה בחורף תשס"ד עמד רבינו על מה שרואים בתפילה, שמצד אחד מתפללים 'השיבנו' גם על הרשעים שיחזרו בתשובה, ומצד שני מבקשים והזדים מהרה תעקר ותשבר ותמגר. להלן הדברים במלואם.

יש פסוק בהפטרת בלק "הגיד לך אדם מה טוב ומה השם דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד", ולכאורה משפט וחסד זה תרתי דסתרי, כי משפט זה דין, מידת הדין, וחסד זה רחמים.

אבל ממה שהוזכרו שני הדברים ביחד, סימן שזה לא סתירה, מפני שהמשפט והחסד תלויים זה בזה, שצריך להיות משפט מתוך חסד, וחסד על פי המשפט. כי באמת המשפט עצמו זה חסד, שהמשפט זה התיקון של הנשפט, וזו הכוונה 'עשות משפט', מתוך 'אהבת חסד'! שהמשפט אינו מתוך אכזריות ונקמה, אלא מתוך אהבת חסד.

וכן אהבת חסד צריך להיות תלוי במשפט, ואם יש אהבת חסד סתם מתוך רחמנות ומידות טובות בלי משפט ובלי חשבונות איך התורה מחייבת, ועושים חסד רק מצד הטבע, אזי לבסוף יעשו חסד עם מי שלא צריך לעשות לו חסד, וכמו שאמרו כל המרחם על אכזרים סופו שיתאכזר על רחמנים, ולכן גם החסד צריך להיות במשפט.

ורואים ענין זה גם בתפילה, שמבקשים בלשון רבים השיבנו לתורתך, וקרבונו, והחזירו בתשובה שלמה לפניך, הכל בלשון רבים ולא בלשון יחיד, ומתפללים על סייעתא דשמיא לתשובה לכל כלל ישראל, ואפילו הרשעים, יש הרבה רשעים, ומבקשים גם על הכי רשעים, השיבנו! כי התפילה כוללת את כל כלל ישראל, ומתפללים על זה, תפילה של חסד, בקשת רחמים על רוחניות לכל כלל ישראל, גם על רשעים.

אבל יש עוד ברכה: ולמלשינים אל תהי תקוה, וכל הרשעה כרגע תאבד, וכל אויביך מהרה יכרתו, והזדים מהרה תעקר ותשבר ותמגר, ורואים בזה את שני הדברים, שמצד אחד מבקשים השיבנו, תשובה, אבל אם לא חוזרים בתשובה יש משפט. חסד ומשפט.

ומדוע מבקשים תעקר ותשבר ותמגר? כי מדובר שם על אלו שמזיקים, משומדים, למלשינים זה משומדים, וכל המינים, אלו שמשפיעים, מחטיאי הרבים, שהם רודפים ומזיקים ברוחניות, ומצד אחד מבקשים רחמים גם עליהם שיחזרו בתשובה, אבל מצד שני עכשיו הם רודפים, ועל זה התפילה תעקר ותשבר ותמגר.

וכן רואים שמשם רבינו הלך לדתן ואבירם לפייס אותם, למרות שהם היו רשעים, הלך בעצמו לפייס אותם, אולי ירגיע וישקיט את המחלוקת, וזהו החסד, אבל כשזה לא עזר אמר 'סורו נא מעל אהלי האנשים החטאים האלה', סורו! ואל תיספו בכל חטאתם! ואם בריאה יברא השם, ותפתח הארץ את פיה, שזוהי המשפט.

וזוהי הענין שמצד אחד יש חסד, אהבת הבריות ותפילה ובקשת רחמים, ומצד שני יש משפט, ולאילו שהם מחטיאי הרבים הרי המשפט הוא התיקון שלהם, ומצד אחד מבקשים השיבנו שיחזרו בתשובה, וכמו שאמרו 'תמו חטאים ולא חוטאים', אבל אם הם מקלקלים ורודפים אין ברירה, ועל זה מבקשים תעקר ותשבר ותמגר!

אבל מקדימים את ה'השיבנו', קודם החסד ואחר כך המשפט.

בענייני הפרשה

נשאלתי למה נקראה פרשת בלק על שם גוי, ומצינו פרשיות על שם צדיקים כגון נח או חיי שרה, ומדוע קראו כאן על שם של גוי?

ויתכן שגם בלק שהיה גוי היו לו זכויות, כמו שאמרו חז"ל (נזיר כג ועוד) שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכה ויצאה ממנו רות, ולמדו מזה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, והיינו שגם אצלו היה משהו לשמה, כי הרי הוא הקריב את הקרבנות מפני שפחד מעם ישראל (עיין מהרש"א בהוריות דף י'), והקריבם מצד האמונה שהאמין שזה יכול לעזור, והזכות הזו של האמונה השפיעה ועברה כמה דורות אחר כך, שיצאה ממנו רות המואביה, וגם יצא ממנו עגלון מלך מואב, שכאשר אמרו לו דבר אלוקים אליך, הוא קם מכיסאו, וכל זה בזכות ומכוח אותה נקודה של אמונה שהיה בקרבנות של בלק.

מתוך דרשה בשמחת נישואי נכדו, ליל ששי לסדר בלק תשע"ג

לעילוי נשמת האון

רבי **יעקב יהודה ברוורמן** זצ"ל
ראש ישיבת מאה שערים
נלב"ע י"ט תמוז תש"פ - תנצב"ה

נבטת משפחת הורשטיין ה"ו
לזכות לסייעתא דשמיא במעבר הדידה
וליישוב טוב בביתם החדש
בברכת רבינו זללה"ה

לעילוי נשמת האשה החשובה

מרת **מלכה שרה מוגילינסקי** ע"ה
ב"ר יהודה ז"ל
נלב"ע י"ז תמוז תשע"ה - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרבנית

מרת **שולמית אדלשטיין** ע"ה
בת הג"ר מרדכי שמואל זצ"ל
נלב"ע ט"ו תמוז תש"ד - תנצב"ה

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א

פשר דבר | בעניני הפרשה

את שבעת המזבחות ערבתי ואעל פר ואיל במזבחה. כגד

כתב רש"י שאברהם לא העלה אלא איל אחד ואף שבנה אברהם ארבעה מזבחות כמו שכתב רש"י בדיבור הקודם וא"כ למה לא הזכיר שאברהם לא העלה אלא איל אחד.

אולי יתכן לומר שבלעם נשתבח בעצמו בשני דברים א' בבניית המזבחות שבה לבד כנגד כל המזבחות שבנו כל האבות ב' ענין הקרבת דכלפי אברהם אבינו בהקריבו בעת שבה את המזבח הקריב רק איל אחד והנה הוא בלעם על כל מזבח שבנה הקריב פר ואיל ולא היה יכול בלעם להזכיר גם קרבותיהם של יצחק ויעקב וגם לא של אברהם דלא טרע כמה ומה 'אימותי הקריבו רק כלפי אברהם שנודע מה הקריב ורק אז בפעם ההיא הוא נשתבח בלעם בעצמו בקרבותיהם שהקריב באותו פעם פר ואיל שלו כנגד איל בלבד של אברהם אבינו בפעם ההיא. (חסד לאברהם להרה"ג ר' אהרן דרייזין שליט"א עמ' 12)

תלמידיו של בלעם הרשע וכו' נפש רחבה

כ"ב י"ח וע"י בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב וגו'

ירש"י למדנו שפשו רחבה שמחמד ממון אחרים, אמר ראוי לו ליתן כל כסף וזהב שלו.

שנינו באבות [פ"ה מ"ט] עין רעה ורוח גבורה תפס רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע, ובפסח רחבה הכונה לקרא ה"ל כמנ"כ רש"י. ושאלו לרבנו שליט"א שהרי בפרק קטן תורה שנינו א"ר יוסי בן קיסמא פעם אחת הייתי בדרך בדרך ופגע בי אדם אחד, ונתי לי שלום, והחזרתי לו שלום. אמר לי רבי מאיזה מקום אתה וכו', רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אקף אלפים דברי זהב וכו', אמרתי לו אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה. תמנה אצאי מונה שאמר בלעם כולא ביתו כסף וזהב למדו חז"ל שנפשו רחבה, וכשר' יוסי בן קיסמא אמר כל כסף וזהב וכו' לא חשיב נפש רחבה. אמר רבנו שליט"א שאם אדם מפרט ענין מציאות כמלא ביתו כסף וזהב, מתגלית הנפש הרחבה של האומר, משי"כ ענין סתמי וכלל ככל כסף וזהב שבעולם, מתפרט שבו לענינים גשמיים ורק בתורת ה' חפצו.

הנה בשפתי חכמים כתב שההוכחה שפשו רחבה ומחמד ממון אחרים היא ממה שלא אמר בלעם אם יתתן בלק את ראשי או שום דבר אחר יעשה לי.

רבנו שליט"א תמה מהכתוב בגמ' א' י"ג ה' ויאמר איש האלקים אל הבוקר אם תתן לי את חצי ביתך לא אבא עמך ולא אכל לחם ולא אשתה מים במקום הזה, והאם כגם הנביא אמר לשון של ממון אחרים, וצ"ע.

עמידת הבעלים על הקרבן בקדן גוי וציבור

כ"ג ה' התייעב על עלתך וגו'

במלאכת שלמה נוסחת הענין פ"ד כ"ב כתב בשם רש"י שגם בעולת ציבור צריך שיעמדו הבעלים על הקרבן בשעת ההקדשה (אף שא"צ סמכה) והביא רא' מהאי קרא דהתייעב על עלתך.

אמר רבנו שליט"א דהדבר פשוט שבלעם לא קיים 'דין עמידה, אלא שלמדו מוסם צורת ההקדשה, כמך הוא עיקר ההקדשה שהבעלים מוקריבו, אף שמצינו שהקריבו קרב' בכרים בלי שעמדו על גביו, כמך בקרבנות שסלחו מלכי בכרים (א"ה ע"י גיט' נ"ו א'), אי"ז קושיא מכאן שגם בקרבנות ישראל אין עמידת בעלים מעכבת, ועוד, יתכן שהיו סולחים שיהיה קרבן ציבור ולא שיהיה הקרבן שלהם.

אלא שיש לדון בראיה זו, שהנה עובד כוכבים אינו בר הרצאה, כמו שאמרו בגמ' כ"ה א' שלא שייך בהם רציו ציף. וא"כ גם עמידה על הקרבן לא שייך בהם כשיצאו קרב עבודם. ואמנם לפי מה שחידשו גמ' בריסק שיש עוד ענין בעלות בקרבנות לבד מהמקדש והמזבח, והוא 'מביא הקרבן (והאחר) בזה בביתו הגר' בערכו). לכא' שייכא בעלות כזו גם בנכרי, שגם נכרי חשבו מביא הקרבן, ויתכן לדון שהעמידה תלויה במביא, וא"ש מה שהוכיח הגאון אבן עזרא שבלעם היה דין בעולת ציבור שיעמדו הבעלים על הקרבן מבלעם.

וידקדק את שניהם וגו' (כ"ה ח')

בסנהדרין פ"ב א' איתא דאילו נהפך צארי והרגו לפנחס אין נהרג עליו כהרי רודף הוא. והקט' והאחרונים (הגר"מ הלוי הורו"ק וע"י חז"א חו"מ סי' י"ז סק"ד) והא יסול פנחס להציל את עצמו בפרישה ואחר שפירש זה אין רשות לצורי להורגו ולא גרע מיסול להצילו באחד מאיבריו, וע"כ מה שתימצו.

ויש לתרץ עוד דמבואר בגמ' דהיכא דיצרו תוקפו חשיב אוסר ויל"ד אם ה' תחילתו מויד ולבסוף יצרו תקפו אי חשיב המעשה כאוסר. ואי ניכא כן אפשר לומר דהכא נמי ה' באצור דלבסוף יצרו תקפו וה"ה כאוסר ומהאי טעמא אינו חייב אילו הרג לפנחס דהא לא ה' יכול לפרוש כה' אוסר, ואע"פ שזוהי ה' אוסר ה' מותר לפנחס להורגו כדי' בעול ארמית כיון כה' מויד בתחילתו והכניס עצמו לזה.

אבל אין נראה לתרץ (כדתימצו מקצת אחרונים) דאין זמרי מחויב לפרוש כדי להציל עצמו באחד מאיבריו דאלו מחויב להרג כנגד רצונו כשאחר חדף אחריו למוטעו מקיום רצונו, דזה לא שייך במעשה זמרי שהוא מעשה האסור ובכ"ה חייב עפ"י לפרוש.

הפטרות תענית ציבור (ל"ז בתמוז)

ובני הנכר הנולדים אל ה' לשרתו וגו' לרצון על מזבחי כי בתי בית תפילה יקרא לכל העמים

אמר רבנו שליט"א דהביאור בפסוק כא' הוא ע"פ הכוונות בזבחים מ"ה ב' דקרבן עולים אילו בא לרצון, וא"כ הנולדים על ה' לשרתו היינו שמתגייסים, ולאחר שמתגייסים קרבותיהם באים לרצון, אבל קודם לכן שהם גוים אין קרבותיהם באים לרצון. אי כל זה בנוגע לקרבות, אבל לבני תפילה כי בתי בית תפילה יקרא לכל העמים ואפילו לגוים, כמבואר בתפילת שלמה המלך בגמ' פ"ה, וכמ"כ רש"י ברוחש בפרשת תולדות עה"פ ויתן לי.

מה טובו אהליך יעקב (כ"ה ח')

בענין מניסה לבית כנסת שלא לצורך

ע' בגמ' סק"ן שכתב וז"ל, שאסור ליכנס בה אלא לדבר מצוה [רמב"ם] וע"כ. ע"כ, ומהכאן נראה שצ"ח לס"א ולא כתב שם רק ומניסה רחמיה וכו', ויל"ע י"ד ר"ס ח"ה לענין בית הקברות דנני אסור לעשותו קפדניא ולא מצאנו שם אסור ליכנס כלא לדבר מצוה. וז"ל רח"י אדם, אסור ליכנס לביתו ולביתו כי אם לצורך תפילה או ת"ת וכו' [וד"ק] לענין ליכנס שם וכמ"כ ט"ן. וע"י באה"ל ד"ה בחמה דו"ק, ולפ"ז הנכנסים לביתו ולביתו לראות נוי הבית לא לאו שפיר עבדי [ויל"ד].

איסור אכילה בבית כנסת ובית הקברות

אסור לאכול בבתי כנסיות ובבתי מדרשות (וע"י בהגר"א סעיף א' ד"ה כמך, וז"ל, וגי ואין אוכלין וכו' ולא כר"כ, ע"כ). וע"י בהגר"א י"ד סי' כס"ח סק"א אהא דכתב רמ"א שם דאין לאכול בבית הקברות, וז"ל, דזהו קלות ראש כמ"כ שם בב"ח א' וכפרש"י שם ד"ה אין אוכלין. ע"כ, ולחאמור בהגר"א בדברי הסו"ע א"ה לא מצאנו איסור בזה בבית הכנסת. ויש לעיין לענין שיחה בטלה בבית הקברות. וע"י פ"ה י"ד שם סק"א בשם החת"ס לענין שיחה בבית הקברות.

ומשכ"כ בשם החת"ס דלחכמים ותלמידיהם טרי שם שינה כמו בביתו. לכא' אי ענינם של חכמים לבית הקברות ואי הם שונים לענין זה מכל אדם ורק לענין ביה"כ וביהמ"ד שהוא מקום לימוד טרי, ולטון ידוש' דמויית בסמ"ק, עפ"ה דבי כניסתא לספרא ותלמידיהו. וע"י בגמ' קנ"א סק"ב. [וד"ק].

מאימתי מתקדש ביה"כ

כתב השו"ע סי' קנ"א ס"ח. דבית הכנסת אינו קדוש עד שיתפללו בו. ויל"ע אם ע"י אמירת תפילות כבר מתקדש או דוקא מיתפללו בו. וע"י רש"י ברכות ו' א' ד"ה במקום. ודו"ק.

מענה דבר

ויאמר אלקים אל בלעם לא תלך עמם לא תאור את העם (כ"ב יב)

שם הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א: שאלתי את מרן רבינו הגד"ל לנדר שליט"א, האם בלעם היה כל הזמן בדרגת גבוהה של משה רבינו? והשיב: חס ושלום. והראה לי את מהר"ל דיסקין (בסוף שו"ת מהר"ל דיסקין, חז"ל דרשו ו"ל קם כמשה וכו', אבל באומות העולם קם, ומנו בלעם. וצ"ב הרי בלעם היה קודם, הוא לא היה גביא, ובכלל, מה הקשר בין בלעם למשה. ועוד צ"ב, הרי הקב"ה אמר לבלעם לא לקלל, ובלעם אמר כמה פעמים שמה ה' יגיד לי לעשות אני יעשה, אז בשביל מה הוא הלך? כותב מהר"ל דיסקין, יסוד עצום. ידוע, שכל הנביאים ראו באספקלריא שאינה מאירה, ומשה ראה באספקלריא המאירה. והביאנו, שכל הנביאים ראו חידות, ראו משלים, ויאמר אלי מה אתה רואה ויאמר סיד נפתח אני רואה. "מה אתה רואה מקל שקד אני רואה. הם ראו חידות, והם היו צריכים להבין מה הגבוה ואז להגיד. אבל גמרים ואחר הקב"ה אמר להם "במראה ולא בחידות" משה רבינו אינו אומר לו בדיק מה אני רוצה. בלעם עשה חשבון, אני ילך, ומה יהיה? הוא יתן לי גבוהא, אבל הרי הגבוהא שלי זה בחידות, זה הלוי בפירוש שלי, אין בעיה, אני יפרש את זה, ולכן הוא הלך לקלל. מה עשה הקב"ה? הרים אותו לדרגה של משה רבינו, שם לו את המילים כפה, אתה לא צריך לפרש כלום, פשוט הגיד מה אמרתי. זה הכוונה לא קם נביא בישראל כמשה, אבל באומות העולם קם, למה? בשביל עם ישראל. א"כ, אמר ר"ד שרק בגבוהא שבפירושנו היה כמו משה לתועלת עם ישראל. וקודם לא היה נביא כלל, רק נקרא בספר יהושע בלעם הקוסם ויהושע פרק י"ג. וכתב הרד"ק להודיע שלא נביא היה. וגם בגמ' נקרא בלעם הרשע. ומה שהקב"ה נתן להם נביא, להראות שאפ"י שהיה נביא, תראה איזה נשע יצא ממנו.

דבר זכרון | מרנא רבי אריה לייב זצ"ל בעל השאגת אריה נלב"ע ט"ו תמוז תקמ"ה.

חביב עד לאחת תורתו של בעל השאגת אריה אצל רבינו, וכבר הבאנו בגליון חג השבועות מדברי רבינו: "אני בישיבה למדתי מסכת יומא, שהיא כולה (חוץ מפרק אחרון) בעניני קדשים, ושמענו שיעורים ממרן הרב מפוניבז' צוק"ל. למדתי בתבריתא עם הגאון דבי יחיאל צוק"ל. אני זוכר, שהייתה לי אז משיכה גדולה ללמוד מסכת תגיגה, בשל חיבורו של רבנו ה"טורי אבן" על מסכת זו מאד אהבתי ללמוד את הספר הזה, ועל כן היה לי חשק מיוחד ללמוד את המסכתות שעליהן חיבר הוא את ספרו. לימים, סיפר לי שאר

בשרי, כ"ק האדמו"ר מסטריקוב צוק"ל, שהיה גברא רבה ותלמיד חכם מופלג, תלמיד מרן הגרי"ז צוק"ל, שהוא זוכר שבפולין גם היה מאן דהו שהתבטא כך, כנראה שזו תכונה פולנית..."

וכידוע, שאותו טורי אבן - הלא הוא רבנו השאגת אריה - כתב גם על יומא את ספרו 'גבורת ארי'. "אתם יודעים אולי מי הדפיס את הגבורת ארי על יומא?" שואל רבינו ומפנה אותנו לארון העומד בזווית החדר, "שם בתוך שקית, יש את ה'גבורת ארי'". ואכן, מתוך שקית אנו מחלצים כרך 'גבורת ארי' מתפורר, שדרתו אבדה מזמן, ודפיו גדושים הערות. [אחד הנוכחים מציע באדיבות להשיג כרך חדש ומתוקן - ונענה בשלילה כמוכן.] וידוע שמרן החזון איש התבטא על רבינו בצעירותו שהוא 'שאגת אריה בקדשים'.

תמונת השאגת אריה

שה רבינו: יש ספר ברית אברהם שהיה בזמן הגרע"א והיה גאון מעניין, ויש קושיות מפורסמות שלו, וכותב בהקדמת ספרו בשם סבו שיש שלשה ששינו את העולם, והם התומים, ההפלאה, והנוב"ז. וקשה למה לא הזכיר את השאג"א, ו"ל שאין כמעט שאג"א בענייני ממונות, משא"כ התומים זה על חו"מ. (דבר טוב)

ראיתי הסכמה של השאגת אריה שכותב על הגאון התומים בספרו יערות דבש, וכותב עליו הצדיק לפני הגאון, ובעיני זה היה תמוה למה כתב כך צדיק לפני גאון, וחשבת פשט כי הרי רדפו את התומים מפני שהשבו ששייך לכת הש"צ, לכן הקדים את התואר הצדיק.

הגאון המופלא רבי שמעון משה דיסקין זצ"ל מראשי ישיבת קול תורה ומח"ס משאת המלך נלב"ע ט"ו תמוז תשנ"ט

כותב בספרו עה"ת: וכמו"כ נראה לישב לפ"ז מה שהק' לי ה"א למה שאמרו בסוכה ל"ה דאתרוג של תרומה לא יטול מפני שמפסידו והק' וכמו"כ לא יטול אתרוג של שביעית דהא מוזהר הוא על הפסד שביעית דהתורה אמרה לאכלה ולא להפסד ואף כאן נראה כנ"ל דהרי קי"ל כר"ש דדבר שאינו מתכוין שרי ובודאי הפסד זה של האתרוג בנטילתו ה"נ דבר שאינו מתכוין ובפשוטו אין זה פסיק רישא וא"כ מ"ט לא יטול אתרוג של תרומה ואדרבה מה שהק' מאתרוג של שביעית נחא דהר"ל האי פסידא דבר שאינו מתכוין ושרי.

ובמכתב כתב ע"ז הגרש"מ: בענין הקושי' שהבאתי בשם ח"א הקושי' מאתרוג של שביעית שמעתי זאת מחברי הגאון ר' אפרים דב לנדו בעת לימודנו יחד בפוניבז' עוד כשאכלנו בבית האריזה בפרדס. ובדרך כלל נמנעתי מלהביא דברים בשם אומרים ורק ציינתי ח"א להעיר שלא אני שאלתי כי לא ידעתי באם מסכימים הם לזה והוא שאל זאת מדעתו.

ביבמות לג זר ששימש כשבת ובע"מ ששימש בטומאה יש כאן משום זרות ומשום שבת ומשום בע"מ ומשום טומאה דר"י ואמר זר ששימש בשבת במאי כו' אי בהקטרה האר"י הבערה ללאו יצאתה ופי' התוס' ראצ"ג דבאיסור מוסף לר"י חייל איסור קל על איסור חמור אכל בכולל לא חל קל על חמור ולכן לא חל העברה שהיא בלאו על איסור זרות.

ובעמדי בזאת זכור ואזכרנו בלמדנו בישיבה עם הגר"א דב לנדו שליט"א שהעיר אמאי לא משכח"ל במליחה שהר' נתרבה מקרא לאיסור שבת והוא כהו מלאכה ואם עשאה זר הרי פסול. והשבתי דלעולם הרי אין תיקון באוכלין וכל דמליחה הוי מלאכה הוא דבקרנן חשיב תיקון שמכשיר הקרבן וזר כיון דפסול אינו תיקון כלל.

ובנותי ככתובים ומצאתי לנוב"י מהדור"ת יו"ד סי' מ"ג שהק' לו אחד כעין זה ודהה דאין בזה מלאכת שבת, ועי' מל"מ פ"א מהל' שבת הל"ה שהביא הס' לחייב משום תיקון הקרבן וזה כדברינו אמנם בזרות וכל מש"כ כיון שאין הקרבן כשר אין זה תיקון. (משאת המלך הערות והארת עמ' קצו)

הגאון רבי שמעון משה דיסקין זצ"ל למד עם רבינו בישיבה ביחד, ובספריו משאת המלך הביא כמה וכמה דברים נפלאים מרבינו שליט"א הבאנו מקצתם כאן.

ויקם בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר ילדיו ויעבר את מעבר יבק. (וישלח לב, כג)

ופרש"י ודינה היכן היתה נתנה בתיבה ונעל בפניה שלא יתן בה עשו עיניו כו'. ומובא בשם הגר"א דמנין לרש"י שדינה היא החסרה אולי חסר אחד מן השבטים. ותי שהרי אמרו חז"ל שלמה לא נבנה בית הבחירה אלא בחלקו של בנימין לפי שכולם השתחוו לעשו ומעלה באם אחד מהשבטים לא היה עמו גלוי הרי עדיין היה אפשר לבנות ביה"ח בחלקו. ושמעתי בשם הגר"א לנדו שליט"א להעיר שעדיין יקשה דילמא לוי היה חסר שלא היה לו נחלה פרט לערי הלויים והנה קרא כתיב כי אם אל המקום. [א"ה, וא"ה נאריך בקושיא זו בפר' וישלח]. (משאת המלך עה"ת שם)

ויתחשב בזה מה שהק' הגר"א לנדו שליט"א איך קט"ד בסנהדרין דבת כהן פנויה שזינתה תחא בשריפה הרי אין עונשין אא"כ מזהירין. והיכן האזהרה לשי' דלא ס"ל ד"ה איסור לאו דלא יהא קדש בזנות פנויה. (משאת המלך עמ"ס כתובות עמ' רז)

ובעמדי בזה אכ' מה שהעיר הגר"א לנדו שליט"א לענין אי מחיר כלב שנאסר למזבח האם אף מחית נבלת כלב בכלל והוא מהנראה דמעיקר הדין שה שחוט חשוב שה. והנה יש לה"ר מהגמ' בפ' כ"ש ממה דלא הוכיחו דאמה"ה מותר בהנאה, דאל"כ מחיר כלב איך משכח"ל והרי התשלומין הם גזילה כמוש"כ הרמב"ן ריש חולין ע"פ הירושלמי ואין זה מחיר כלב אע"כ דגם כלב מת חשוב כלב שכבר אינו אמה"ח. (משאת המלך עמ"ס כתובות עמ' רפו)

לפ"ז נחא מאי דהקשה לי הגר"א לנדו שליט"א בלימוד הישיבה בלוקח יין דיאמר ב' לוגין דחברי עתיד להפריש והו"ל תולה בדעת אחרים, דלמבואר הרי ל"ש באם הוא עתיד להפריש או תבירו מ"מ כל דאכתי אין הב' לוגין מבדירין הרי חסר בעיקר החלות ויחשיב כתולה בדעת עצמו. (משאת המלך - מנחת חינוך עמ' קצ)

מכירת הדבד

ממך ראש לראשי הישיבות רבינו הגר"ד פוברסקי שליט"א

ברבד | על התורה

מדוע בתחילה לא התיר ולבסוף כן התיר

ויאמר אלקים אל בלעם לא תלך עמהם ויאמר לו אם לקרא לך באן האנשים קום לך אתם ויתייצב מלאך די לך עם האנשים. (כב יב כ. כב לה)
כל הפרשה סתומה וצריכה ביאור מדוע בתחילה לא התיר לו ללכת עמהם, ולבסוף התיר, ואחר שכבר התיר מדוע שלח מלאך לעכבו הרי בהיתר הולך.

ועוד צריך עיון, שכאשר אמר לו המלאך 'לך עם האנשים', פירש רש"י בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. ומדוע רק כאן כתב זאת רש"י, לא כתב כן כשנתן לו הקב"ה רשות ללכת?

והגר"א ז"ל דייק שינוי הלשון שבתחילה אמר לו הקב"ה לא תלך עמהם, ולבסוף אמר קום לך אתם, ושינה את הלשון מ'עמהם' ל'אתם' שבשליח א"ל עמהם, וכשהתיר א"ל אתם, ובלעם קם והלך עם שרי מואב, ולא כתיב שהלך אתם שהרשות נתנה לו רק לילך אתם ולא עמהם.

וביאור החילוק נראה עפ"י מה שכתב שהם רצו שיקלל בלעם את ישראל עם כוחות הנבואה ולזה לא ניתן לו רשות, ולמחרת א"ל הקב"ה קום לך אתם, ולא עמהם, כלומר אל תלך עמהם בעצתם ובכוונתם שרוצים שתקלל את ישראל בנבואה, רק אתם ולא כשלימות אלא שתקלל סתם ולא בנבואה, והוא לא שמע וקם והלך עמהם, ושלח לו הקב"ה מלאך לעכבו, עד שבסוף אמר לו המלאך לך עם האנשים. וע"ז כתב רש"י בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, שעד עכשיו לא הותר לו ללכת כפי שהוא חפץ, אמנם גם כעת נאמר לו שמי"מ לא תועיל הליכתך זו שתוכל לקלל בפועל, והדבר אשר ישים ד' בפך אותו תדבר.

מראש צורים אראנו

במודרש רבה כאן (פרשה כ פי יט) איתא "כתיב כי מראש צורים אראנו, להודיע שנאתו של אותו רשע שמתוך ברכותיו אתה יודע מחשבתו, למה הדבר דומה לאדם שבא לקוץ את אילן, מי שאינו בקי קוצץ את הגופים כל ענף וענף ומתייגע, והפיקח מנגלה את השורשין וקוצץ. כך אמר אותו רשע מה אני מוקלל כל שבט ושבט, הריני הולך לשרשן בא

ליגע מוצאן קשים, לכן אמר כי מראש צורים אראנו ע"כ. והיינו דמבואר שרצה בלעם לקוץ ולקלל את האבות אלא שמוצאן קשים. ותמוה מאד שאין המושל דומה כלל, שהרי כבר מותו האבות, והבנים שהם העצמים הפירות עדיין חיים וקיימים ומה יועיל שיקללם להאבות, וכי יעלה על הדעת דמי שרוצה להחריב פירות שכבר נתלשו מהאילן ילך ויקוץ האילן, והכא נמי בכאן שהאבות כבר אינם ומה שייך שיקללם ותועיל קללתו עליהם לקללת צאצאיהם הקיימים.

המבואר בזה שאין ישראל תלושים כלל מהאבות, והאבות קיימים הם, וכל שורש יניקת החיות של כלל ישראל הוא מנחם של האבות הקדושים. ויתכן עדיין לקוץ האבות ולהחריב את ישראל על ידי שיקוצו את שורשיהם שהם האבות אלא שקשים הם ודו"ק.

בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו.

ויאמר מלאך ד' אל בלעם לך עם האנשים. (כב, לה)

ופרש"י "לך עם האנשים בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו".

במכות (י, ב) דרשו חז"ל האי דרשא מהא דכתיב לעיל פסוק י"ב לא תלך עמהם. וכתיב לעיל פסוק כ' אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם' ומינה ילפינן שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. ויל"ע מפני מה נטה רש"י מדברי הגמ' במכות ולא פירש דבריו לעיל על פסוק כ' דכתיב 'קום לך אתם' כדאיתא בגמ'. וגם אי נימא שכשנאמר לו המלאך כאן ילך עם האנשים כונתו לומר לו שוב שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. הא גופא צ"ע למה היה צריך המלאך לחזור על זה שוב, גם מה חידש לו המלאך אחרי כל העיכוב שהיה בדרך ומה יצא לו מכל זה, הרי גם מוקדם כבר אמרו לו בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו.

עוד יש לדקדק מהי הלשון 'מוליכין אותו' והיינו שמוסייעים בידו. צ"ע בתרי, חדא, מהא דאמרו חז"ל ברכות (לג, ב) 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' הרי שלענין יראת שמים ניתנה הרשות בידי האדם. שנית, מהא דאיתא בשבת (קד, א ועוד) 'בא ליטמא פותחין לו בא ליטמא מסייעים אותו' הרי שרק כשבא ליטמא מסייעין אותו ומוליכין אותו אבל כשבא ליטמא רק פותחין וכאן משמע שגם מוליכין. (קובץ עיון הפרשה)

משולחנו של רבינו

שישבו כל אחד ליד השני ולמדו לעצמם, ורק שהתעורר להם איזה שאלה או תירוץ היה אומרים אחד לשני. אך הוסיף רבינו שליט"א כיט בוודאי אין זו הדרך המתאימה לכל חברותא וכל ערום יעשה בדעת.

קשר רב שנים היה לרבינו עם ידידו הגאון המופלג רבי שמעון משה דיסקין זצ"ל [נלב"ט ט"ז תמוז תשנ"ט] ועוד חזן למועד על הקשר ביניהם, ואף לאחרונה סיפר רבינו שליט"א שלמד עמו בכחורות חלקים רבים מהש"ס. וסדר החברותא היה באופן כזה,

מון הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר גלב"ע י"ט תמוז תשכ"ה

בנו של מון הגרא"י זצ"ל רבי בנימין בייטש נישא עם הרבנית אסתר ע"ה בתו של הגאון רבי שמואל גרינמן זצ"ל והתגורר באיזם השנים בבני ברק, כאשר התכנה לר"מ בישיבת מיר היה הוא מוסר את שיעוריו אחה"צ, כאשר בהיציאת אביו הגרא"י זצ"ל היה עולה בביקרו של יום השיעור למעניו של רבינו שליט"א להרצות בפניו את השיעור איתו יאמר.

היה פעם שהזדמן רבינו לירושלים בעת השיעור של רבי בנימין בינוש זצ"ל, ביקש מון הגרא"י מרבינו שליט"א שייכנס לשמוע את השיעור, שיבחן את צורת אמירת השיעור ומסירתו, אלא שרבינו שליט"א חשש כי עצם נוכחותו בשיעור יהיה הפרעה לשיעור, על כן עמד מאחורי הדלת הסגורה, ישב האזין לשיעור, ותיכף כנס להביע את התרשמותו לאביו. שח רבינו: פעם באתי כאברר צעיר להתפלל בישיבת מיר יישיבתי בסוף.

קרא לי מון הגאון רבי לייזר יודל זצ"ל ואמר לי: לשבת בסוף זה גם גאוון, תשב באמצע.

לפני שנים אחדות פגש רבינו שליט"א בירושלים את הגאון רבי חיים אורי פריינד שליט"א חבר בד"צ העדה החרדית, לאחר פריסת שלום אמר הגרא"א לרבינו - ראש ישיבה שליט"א יש לי הכרת טוב גדולה עליכם,

תמונה נדירה - מון הגרא"י פינקל ראש ישיבת מיר בשמחת נישואי רבינו שליט"א

כי בזכותכם אכלתי בבית הורי שבת אחת דגים, ולפליאת רבינו שליט"א והסובבים סיפר, כי כידוע נוהג היה רבי אליעזר יהודה לשלם במטבע עבור כל שטיקל תורה טוב ששמע, ויהיה היום בבחירות העמות היתה רבה לא היה להורי כסף לקנות דגים לשב"ק, אמרתי לעצמי אנס למעניו של ראש הישיבה ואציע בפניו חידוש תורה, אולי ייטב הדבר בעיניו ייעניק לי מטבע, יבזה אקנה דגים לשבת קידש, וכך עשיתי, נכנסתי לראש הישיבה זצ"ל ואמרתי בפניו חידוש, אך לחרדתי לא מצא חידושי חן בעיני ראש הישיבה זצ"ל, באתי לצאת את החדר בעצב אך אז שמעתי אותכם שליט"א שישבתם על יד השולחן אימורים למיטת ראש ישיבה, מדוע לא מצא חידוש חן בעיניכם והלא בזה ניתן להבחין פשט ברמב"ם הזה, ולעולם דוחק אחר, וכך קילסתם את דברי באוני ראש הישיבה זצ"ל שאמר אם אתה אומר שמגיע לי אהן לו... והעניק לי מטבע, יכר היה לנו בשבת קודש דגים בזכותכם, סיים חבר הבד"צ שליט"א.

את גודל אהבתו לתורה של מון ראש ישיבת מיר זצ"ל מספר רבינו שליט"א את אשר ראי עיני כי מון הגרא"י זצ"ל היה קם כל בוקר לפנות בוקר ללמוד, היה לו סדר לימוד מיוחד עד תפילת שחרית, ומנהגו היה ללמוד כל יום כשמונה דף ליום, וכל שנה היה מסיים את הש"ס, לאחר התפילה היה ממשיך ללמוד ורק אחר הצהריים היה נפנה לאכול ארוחת בוקר, ומה היה הארוחת ביקר שלו ? גביע לבן ! מיסית פעם לומר לו שאין בזה דין, והוא אמר לי לקיום הגוף די בגביע לבן... זה היה רבי אליעזר יהודה, היה מופקע לגמרי מנעול הזה.

ובגודל אהבתו את התורה ידוע שהיה נותן מטבע למו שאמר לו חידושי תורה שמצא חן בעיניו, ומנה שלא יודעים שתקופה ארוכה הוא קרא לי ואמר לי אודית שני בחורים מצויינים ביישיבתי: שאבחו אותם כל סוף זמן על תלמודם והוא יעביר לי סכים כסף ליתן להם, וכך היה כמה שנים שבחנתי איתם כל סוף זמן על המוסכת שגלגלה בישיבה יהוא שילם על זה...

סיפר רבנו: שפעם אמר לגרא"י פינקל ששמע שהרב מפיניבז אימר שהרב יש בחורים מיוחדים עוד יותר מאשר לפני המלחמה, ענה לו ר' אליעזר יהודה: תשאל אותו האם יש לו נחום לסמן אחד...

חורף תש"ד, ישיבת פוניבז' שזה היקמה על הגבעה במחוזי המושבה נוצרה בתנפות בניה, בני הישיבה שקודים על תלמודם בהיכל בית המדרש הזמני (כיום חדר שיעורים שרייב" בקומת שערי אשר) שגב הוא לא היה מישלם, היצפה היתה, גם תקרה ומעצבה, אך חלונות חסרו, יאת מקומם כיסו יריעות פלסטיק, הרוח העזה חדרה בינית ליריעות והרעידה את הצריבים.

באיתם הימים נקרא מון ראש הישיבה רבי דוד פוברסקי זצ"ל לכהן פאר בראשות הישיבה לצידו של מון ראש הישיבה רבי שמואל ריזבסקי זצ"ל, מון זצ"ל רצה להביא עמו את בנו הגדול הנער רבי ברוך דוב פוברסקי, אך אמר הרבנית שחרדה לשלוחו ולבריאותו של בנה בכורה, ביקשה מבעלה ראש הישיבה לשלוח את הנער הרחק לירושלים

לישיבת חברין, שכבר היתה בניה לתפארת, עד שיסתיימו עבודות בנית הישיבה. וכך גלה הנער עוד טרם הגיעו לגיל מצות מבית אביו ורבו, ועשה היא את דרכו לישיבת חברון המועטירה, המהמק מזהבית היה קשה, נסיעות הביתה באמצע הזמן נאון דבר שנוייה, טלפונים לא היו, ייק גלייה שבויעית היתה

לציר המקשר בין הנער להוריו. שם בימים ההם נקשרה נפשו בנפש מון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר שהיה לידיד אביו הגדול, על שולחני סעד בכל שבת, ישעות רבות עשה במחיצתו. מפיו למד תורה ועל ברכיו גדל. מיני אז ועד היום כל צאצאי ראש הישיבה דמיר הלימים בישיבת פוניבז' מוזמנים אחר כבוד לסעוד את סעודת השבת בביתו של רבינו שליט"א כהכרת הסיב וכתשלום על אותם שבתות ימים טובים.

כשנישא רבינו שליט"א הגיע ראש הישיבה דמיר זצ"ל להשתתף בחופה, אך מראש הודיע כי מוכנה הוא תיכף אחר החופה לשוב למעונו, אך גם זה הידיע מראש כי על דרשת החתן לא יוותר... ואכן כמה דקית לאחר שנכנסו החתן והכלה שליט"א לחדר הייחודי כבר יצא לאולם בו נערכה הסעודה, לכבד את ראש ישיבת מיר שלא יאלץ להתעכב יתר על המידה, ולכבדו הכין רבינו שליט"א שטיקל תורה מיוחד, מלבד השטיקל אותו נשא במרכז הסעודה.

כשנולד לרבינו בנו בכירו הגאון רבי ירוחם שליט"א הורה מון רבי דוד זצ"ל לבני רבינו שליט"א שייכבד את ראש הישיבה דמיר בסנדקאות, כשעלה רבינו לירושלים להזמין את מון הגרא"י לסנדקאות, נענה הגרא"י בבדיחותא ואמר אסמח להשתתף בביתך אך הנסיעה יקרה מידי... רבינו שליט"א אמר מייד: בוודאי שאני אשלם בעד הנסיעה, נענה הגרא"י כנגדי, וכי על מזמין אינני אחראי שיהיה לך די צרכך, ולא הסכים לקחת מרבינו דמי נסיעתו לכרית.

כשהוציא רבינו שליט"א בשנת תשכ"ב את ספרו הראשון 'בד קודש' קיבל רבינו מומון הגרא"י זצ"ל הסכמה מיוחדת ונלהבת בה כתב-בא לפני ידיד נפשי וחביבי הרב חו"ב סיני ועיקר הריב מ' מוכר אנכי מוכירי' 'אגיד שבחו גם בזה כי הוא אדם גדול בחריפות 'בקיא'ת בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים דילה מים מברורות עמוקים יחידושי הקירוב אמורים בשכל אך והבנה עמוקה וישרה. שמו המפורא הולך לפניו בהיותו אחד מן הרמ"ם הגדולים בישיבה הגדולה פוניבז'. ותנה קנקן חדש מלא ישן בחידושי שהעלה פנינים יקרים מנצולות ים התלמוד יתהללו כל ישרי לב ויהני לאורו המאיר.

אל"ה מנצחות הקהלים נכתוב על קשרי מון ה"י שליט"א. פרישת פינחס - מון הגרא"י רחובסקי זצ"ל. פרישת סט"ח - מון הגרא"י רחובסקי זצ"ל. פרישת דברים - מון הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל. נשמת לקבל חומרים

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת בלק תשפ"ד (38)

מקדש ישראל והזמנים

יודע לכונן אותה שעה שהקב"ה כועס בה, וע"ז אמרה לו האתון: אתה מתגאה על כך שיכול אתה לכונן ולדעת את סגולת הזמן, אימתי הוא הזמן המתאים לבצע את זממך, אך ישראל גדולים הרבה יותר ממך, שכן הם בעלים על הזמן וביכולתם ליצור את סגולת הזמן, לחדש חדשים ולקבוע רגלים, ואמרו בירושלמי כתובות בת ג' שנים ויום אחד ונמלכו ב"ד לעבר את החודש בתוליה חוזרים, וכיון שהזמן עצמו תלוי בישראל א"א לך לשלוט בהם ע"ז.

מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים (ב"ב, כ"ח)

רמז לו, אתה מבקש לעקור אומה החוגגת ג' רגלים בשנה (רש"י).

ויש לתמוה, מדוע דוקא ענין זה של ג' רגלים רמזו לבלעם, ולא רמזו לו שהולך לאבד אומה השומרת שבת, או אומה המנחת תפילין ושאר מצוות?

וגל"פ שהרי כל מעלתו של בלעם הי' שהוא יודע דעת עליון, ואחז"ל בגמ' סנהדרין דק"ה ב' מאי ויודע דעת עליון – שהי'

אספקלריא המאירה

כיסוי וחשכות, ובשעה שכתבן משה לא הי' זה כמעתיק ד' הראשונים שקיבלן במסורה מאבותיו, אלא באותו הזמן קיבל הכל שוב ברוח"ק ואספקלריא המאירה, ולכן הכל נחשב לנבואת משה, כיון שהוסיף לכתוב בספרו השגות יותר גדולות בפתרון וקבלת נבואות הראשונים. משא"כ נבואתו של בלעם הרשע, שמחמת שפלותו לא רצה הקב"ה לגלות לו נבואה באופן שיצטרך לפרש אותה לפי ההורו לכו, כדי שלא יטיל בה דופי ופגם לפי תאוותיו ורוח הטומא' שהי' שורה עליו, ולכן כביכול הוכרח הקב"ה לומר לו דברים ככתבן עד תכלית, אך לא הי' זה מחמת מעלה שהיתה בו וכמו אצל משה, אלא אדרבה, חסרון גדול הי' זה שהקב"ה לא הניח לו לבאר בעצמו את דברי הנבואה. ומעתה כשחזר משה לכתוב בתורה את נבואת בלעם, באמת כבר לא חידש בה דבר, כיון שגם לבלעם כבר נאמרו הדברים באופן של דברים ככתבן כדי שלא יפרשה לפי גריעות נפשו, ולכן אפי' שנכתבה ע"י משה מ"מ נשתנה שמה ל'פרשת בלעם'.

מעתה א"ש ואין שום קושי מד' רש"י לד' הגר"א, וכוונת הגר"א לפרש מה שבלעם לא זכה למעלת נביאי ישראל שנתנבאו ב'כה' כיון שלא הי' ראוי לפרש את דברי הנבואה בעצמו לפי שכלו, מה שכל נביאי ישראל זכו לזה בלבבם הטהור, ומשה רבינו ודאי שהי' ראוי ג"כ לפרש בשכלו, וכמ"ש רש"י "משה נתנבא ב'כה' וכו' והנביאים נתנבאו ב'כה', אבל נשתנה מהם למעליותא עוד לפי דרגת זכות נפשו, שנתאחדה השגתו ממש עם העליונה שבהשגות הנבואה, וזה שכתב רש"י: 'מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון 'זה הדבר'.

ההקפן הספנתי לעשות לך כה (ב"ב, ל)

באדרת אליהו (לפר' בלק מהדורא רביעאה): אמרה לו איך אתה רוצה להתדמות לנביאי ישראל, שהרי הם מתנבאים ב'כה' וכמ"ש כל הנביאים נתנבאו ב'כה' ואין אתה מתנבא ב'כה' כמו שאתה חושב ואומר 'ואנכי אקרה כה' עכ"ל. וצ"ע דהא גבי משה רבינו מצינו שהי' זה מומעלתו על שאר נביאים במה שלא הי' נצרך להתנבא ב'כה', כמו שפי' רש"י בריש פר' מטות (להלן ל', ב'): משה נתנבא ב'כה' אמר ה' כחצות הלילה, והנביאים נתנבאו ב'כה' אמר ה', מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון 'זה הדבר' ע"כ, וא"כ אדרבה יש כאן מעלה לבלעם שא"צ להתנבא ב'כה' כמו נביאי ישראל.

וגראה שאין כאן סתירה, עפ"י מ"ש מהרי"ל דיסקין וצ"ל בדברי הגמ' ב"ב די"ד ב' 'משה כתב ספרו ופרשת בלעם', שהרי בתורה נכתבו הרבה נבואות שנאמרו לאחרים קודם משה רבינו, וכגון הנבואות שנאמרו לאברהם ונח שלא נאמר על זה שמשה כתב את 'פרשת אברהם' וכדו', ומדוע לגבי בלעם אנו חושבים דבריו לפרשה נפרדת מכל התורה, וביאר שכל הנביאים שהובאו דבריהם בתורה, הם בשעתם ראו את נבואתם באספקלריא שאינה מאירה ופירשו את מראה הנבואה כפי השגתם והכנתם, אבל משה ראה את נבואתו באספקלריא המאירה, כלומר שמחמת זכות נפשו זכה לראות את הנבואה כתכליתה, ללא צורך לפרש אותה מעצמו כלל, אלא להדיא כמו שכתבם בתורה, ולכן נכללו כולם בשם 'ספרו של משה' כיון שגם נבואות שכבר נאמרו לאחרים מ"מ משה רבינו השיגם יותר מהראשונים והבינם עד תכליתם בלא שום

אמירה ודיבור

באספקלריא המאירה כדי שלא יטה הדברים לפי תאוותיו ויטיל בהם פגם (עי' לעיל בהרחבה יותר). וגראה לפרש מה שאמר כאן 'זכה תדבר', והלא מבואר בחז"ל

ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר (ב"ג, ה)

יל"פ עפ"י מ"ש מהרי"ל ד' בביאור החילוק בין נבואת בלעם לשאר נביאים, שמשום טומאתו הי' מקבל נבואתו

שנבואה הנאמרת בלשון 'כה' היא פחותה מדרגתו של משה רבינו והיא באספקלריא שאינה מאירה. אמנם י"ל שנביאי ישראל נתנבאו ב'כה אמר' בלשון אמירה, ואמירה היא בלב כידוע, כלומר שהנבואה נמסרה ללבם והם פירשוה בפיהם.

מות ישרים

תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמחז"ל (כ"ג, י)

וכ' באור החיים: ר"ל שבהגיעו ליום המיתה ייטיב דרכיו ממעשיו הרעים ותועבותיו, כי רשע שבאומות ה' ואתונו שהיתה לו סוכנת כמאמרם ז"ל (ע"ז ד' ב') תגיד עליו, אלא שנתאוה שבשעת מיתה ישוב ויהי ישר כישרים שבאומות, ולפי שעמד על מזגו והנה הוא רע בתכלית הרע ונמנע ממנו עשות יושר, לזה שאל דבר שיכול להיות - שבשעת דכדוכה של מות יהי ישר כי בחייו בוודאי א"א לו. וכיוצ"ב ראיתי רשעים שאמרו לי בפירוש, כי אם היו יודעים שיחזרו בתשובה ותיכף ימותו - היו עושים, אלא שיודעים שאינם יכולים לעמוד בתשובה זמן ארוך, כי דבר מלך עליהם - מלך זקן וכסיל רח"ל עכלה"ק.

ואספר כאן עובדא נוראה שסיפר לי מרן הסטייפלער זצ"ל, כשהייתי מעורב בעניין איזה שידוך שבמהלכו ה' עיכוב כיון שצד הכלה שמעו על זקינו של הבחור שאחרי המלחמה לא הלך בדרך התורה, ומרן זצ"ל ביקש ממני שאמסור בשמו שמאחרי המלחמה אין שום ראי' וא"א לפסול את המשפחה בהנהגתה לאחר השואה. וסיפר לי הסטייפלער באותו ענין, שקרוב משפחתו של מרן החזו"א זצ"ל שהיה לומד איתו בחברותא קודם שעלה לאר"י, ובצוק העתים כפה"נ מחמת המלחמה פירש ונעשה קומוניסט ופרק עול לגמרי, ה' נשוי לנכרית והוליד ממנה רח"ל, והגיע לבקר באר"י אחר שהכריזו

אך אצל בלעם נאמר 'כה תדבר' בפה, ר"ל שבאותן התיבות ששומע את הנבואה ה' חייב לדברך לאחרים, ולא היתה ללבו ולהשגתו הפרטית שום זיקה לדברי הנבואה שאותם מסר כמעתיק בעלמא.

הציונים על מדינתם ובא לבני ברק לפגוש את מרן החזו"א, וא"ל שהוא קומוניסט ואינו מאמין, והחזו"א בכ"ז ניסה לעוררו לתשובה, עד שאמר לו הקומוניסט שאינו יכול בשום פנים לשוב כיון דאביק בה טובא (יש לו ילדים נכרים, והי' לו משרה חשובה בשירות החוץ של ברית המועצות, וזה ה' סיבת ביקורו באר"י) ורק קודם שימות יוכל לעשות תשובה, וישאלהו החזו"א זצ"ל אם רוצה שיתפלל עליו שימות כדי שלא יחטא עוד, ולא ענה לו ע"ז דבר, ואמר אח"כ החזו"א לסטייפלער זצ"ל שהבין ממנו שאינו מתנגד לכך, והנה אחר כמה ימים הגיעה השמועה כי בדרכו חזרה לבריה"מ עבר המטוס דרך טורקי, וכשבא לירד בסולם לקרקע (באותם ימים היו עולים ויורדים למטוס בסולם) נפל מראש הסולם ונחבט בקרקע ומת. וכשנודע הדבר להחזו"א, אמר כי אפשר שהיו לו הרהורי תשובה ומשו"ה זכה למות מיד. ובאמת כ"ה להדיא בגמ' ע"ז די"ז ב' דכל הפורש ממינות מית, וכן בעריות היכא דאביק בה טובא ע"ש.

כמה צריכים להודות להקב"ה ששם חלקנו מיושבי ביהמ"ד, ולהתפלל שלא נבא ח"ו לידי נסיון ולא לידי בויזן, וזכורני שגם כאן באר"י בתקופת המחתרות שלפני המדינה, כמה בחורי ישיבות נתקלקלו ונמשכו ע"י המסיתים ומדיחים לעזוב את ספסלי הישיבות הק', ובכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם.

משא רבינו הגדול מרן שליט"א

בהתכנסות גדולי התורה וחברי נשיאות ארגון "שובו" במעונו

גדול המוסר נפשו עבור "בן המלך"

ברשות מרנן ורבנן. אני תמיד מזכיר את זה, מו"ח הראש ישיבה זכר צדיק לברכה היה תמיד נאנח על מצב כלל ישראל, ובתחילת החודש הראשון (תחילת הלימודים) לא היה רוצה לאכול, ובימי חמישי לא היה רוצה לאכול בשר בצערו על המצב, וכך היה אומר: "לכלל ישראל יש למעלה ממיליון ילדים יהודים שאינם יודעים לומר שמע ישראל". ועל זה קם הארגון "שובו" וזו היא מטרתכם לתקן ענין זה, וזה התכלית - להגיע אליהם.

נמצאים היום בסוגיא של "מסירות נפש", במה שנוגע לצבא, שרוצים לגייס את בני הישיבות רח"ל, שכבר קם טיפוש אחד והודיע שהוא שולח "צוים" לבני הישיבות, צריכים לדעת שעכשיו אסור לשתף פעולה עם זה! בחור אחד שיהיה יום אחד בצבא - זה שמד! וכבר אמרתי כמה פעמים בשם מו"ח רבינו הגדול צוק"ל שצריך למסור את הנפש על זה! כל המלחמה עכשיו זה עבור המלך, עבור הקב"ה.

אני רוצה להראות לכם מה שהבאתי בספרי שערי אורה (ספר ראשון פר' קדושים) בשם הגה"צ ר' קלונימוס קלמן שפירא זצ"ל מח"ס הכשרת האברכים, "הרבה יותר גדולה המצווה, מי שמוסר נפשו עבור יהודי חבירו, מאשר המוסר נפשו עבור הקב"ה, דהמוסר נפשו עבור בן המלך, הרבה יותר גדול מהמוסר נפשו עבור המלך עצמו, דע"י מסירת נפש עבור בן המלך מראה הוא כמה אהוב עליו המלך".

אתם שומעים מה שכתוב כאן. "הרבה יותר גדולה המצווה, מי שמוסר נפשו עבור יהודי חבירו, מאשר המוסר נפשו עבור הקב"ה" ופירוש הדבר, שכשאתם מוסר את נפשו עבור המלך זה דבר גדול ונפלא, אבל כשמראה חיבתו למלך ע"י שמוסר נפשו ל"בן המלך", הרי זה חשוב הרבה יותר.

כמו שדברתי, אנחנו נמצאים היום בסוגיא של "מסירות נפש", אבל כל זה, זה מסירות נפש עבור המלך בעצמו, עבור כבודו של הקב"ה. ובוודאי זה דבר גדול מאוד, זה שעת השמד וצריך מסירות נפש. אבל יש למסור את הנפש עבור "בן המלך", שזה דבר גדול הרבה יותר. וזהו ארגון "שובו", שמוסרים את נפשם עבור "בן המלך" להציל את "בן המלך".

אשרי התומך בארגון "שובו" שזה הצלת "בן המלך" מי שתומך בשובו הוא תומך "בבן המלך". אשריכם.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת בלק תשפ"ד

הוראת שעה

הדרך להתמודד מול הרשעים - לדעת שהכל נסיון

נאמר בכינוס של 'חינוך העצמאי' בעקבות רדיפת החרדים לדבר ה'

המצב כאן בארץ עכשיו קשה מאוד. המצב של המלחמה גרם להתנגדות גדולה נגדנו מכל הבחינות, גם נגד עולם הישיבות, וגם נגד החינוך העצמאי. הם עושים ממש כל שביכולתם כדי להקשות על החינוך העצמאי, הם רוצים לקעקע את כל החינוך שלנו, זה המצב שיש היום. ונשאלת השאלה, מה הקב"ה רוצה שאנחנו נעשה בזמן הזה.

ואמנם אי אפשר לדעת בבירור מה הקב"ה רוצה מאיתנו בדיוק, אבל דבר אחד ברור בודאי, שיש כאן נסיון בענין של בטחון, 'בטחון' פירושו לדעת שכל הקשיים באים מהקב"ה כדי לנסות אותנו, והכל לטובתנו. ועד כמה שאנחנו מבינים זאת, זה גופא הפתרון.

רבינו יונה אומר בפירושו למשלי (ג סו), שפעמים יש מצב שראויה לבוא צרה על האדם, ובכל זאת הוא ניצל ממנה בשכר הבטחון, וכמאמר הכתוב (שם כס כה) 'בוטח בה' ישוגב', דהיינו שבעבור זה שהוא בוטח בה', לפיכך 'ישוגב', ניצל מהצרה.

הרמח"ל בספרו דרך ה' (ח"ב פ"ג) מסביר את ענין הנסיונות הבאים על האדם, בצורה שנותנת מבט אחר על כל הענין. ואומר, שהקב"ה חילק את נסיונות העולם בין האנשים, כמו שגור לפי עומק עצתו, ויש לכל אחד חלק מיוחד בנסיון ובמלחמת היצר, 'והוא פקודתו ומשאו בעולם הזה, וצריך לעמוד בו כפי מה שהוא'. והרי זה כעבדי המלך, שלכל אחד יש איזה חלק בעבודה, והשלימות של המלכות באה על ידי שכל אחד עושה את מה שהוא צריך, כדי לעמוד בנסיון שלו.

כשאנו מסתכלים על עצמנו עכשיו, אנו עומדים בנסיון מפני שאנחנו נמנים על חיילי המלך, ותפקידנו לעמוד בנסיון, וזה יגרום כבוד שמנים וחזק מלכות. אם מסתכלים באופן כזה, שכל מה שעובר הוא נסיון כדי להתחזק, ומבינים שזה מהקב"ה ומקבלים את זה באהבה, זה מחזק את מלכות שמנים! זה המבט שצריך להיות לנו, שאנחנו חיילים של הקב"ה, ותפקידנו לחזק את מלכות שמנים, על ידי זה שאנו עומדים בנסיונות, וזה גופא יביא לכך שהרשעים ייכנעו.

הקב"ה יתן לכם את הכח להמשיך לבטוח בה', ליעשות את עבודת הקודש, ולחזק את מלכות שמנים, ועל ידי זה יתבטלו הרשעים.

'והצנע לכת' - תנאי לזכייה בתורה

וידוע המעשה שהיה עם שאול המלך, שהקב"ה ציווהו לנחות את זכר עמלק, ושאל חנני על הצאן ולא הרג את כולם, ואמר לו שמואל הנביא שבגלל חטא זה 'קרע ה' את מנעלות ישראל מעליך היום, ונתנה לרעך הטוב מונך' (ש"א טו כח). וקשה, מדוע שאול הפסיד את המלוכה בגלל חטאו, ואילו דוד המלך לא הפסיד המלוכה בגלל מעשה דבת שבע. וכתב בזה בספר העיקרים (מאמר ד פכ"ו), שחטא שאול היה בענייני המלוכה, ואילו חטא דוד לא היה בענין המלוכה [הובא במלבי"ם שם (שמואל א' פט"א), ועיי' שם עוד].

ובביאור חטא שאול, כתב רבי אברהם בן הרמב"ם (המספיק לעובדי השם, על הענין): ושאל בחיר ה' באה לו מפלתו מגדולתו מפני שעבר על מצוות ה' יתעלה במלחמת עמלק, וסיבת עבירתו היתה פחדו מביי האדם, כן ישביתו את שלטונו הגשמי. ובהודאתו לשמואל אמר (ש"א טו כד) 'חטאתי כי עברתי את פי ה' ואת דבריו, כי יראתי את העם ואשמע בקולם'. שאול שקד איפוא על רדיפת הכבוד החיצוני, הארעי, אף כי מפני דרכו זו סר חינו בעיני ה', כמ"ש (שם ט"ז) 'כבדני נא נגד זקני עמי נגד ישראל', עכ"ל. וזה מובאר על פי מה שנתבאר בגמ' במגילה, שמידת הצניעות מביאה לידי מלכות, משום שהצנוע אינו חושש לעשות את דבר השם, אף אם מחמת כן יחסר מכבודו, ואילו הרודף אחר הכבוד יימנע מלעשות את הדרוש מחשש שיגרע מכבודו, ועל כן ניטלה המלוכה משאול המלך, כיון שחטא היה בענייני המלוכה.

ובזה יש להוסיף ולבאר את המעלה של לימוד תורה בצניעות, כיון שדבר זה נוגע מאוד גם בלימוד התורה, ולכן כתב הרמב"ם שכל היגע בתלמודו בצנועה מחכים, כיון שמי שאינו צנוע, ולומד כדי לזכות לכבוד, אינו עושה מה שיביא לו תועלת בלימוד, אלא מה שנראה לו שיביא לו כבוד, לדוגמא, כשאנו מביין איזה דבר הוא מותר ללמוד, לא יראה לנו שיש צורך ללמוד, אלא שיש צורך ללמוד, כי 'זה לא מתאים לו' להראות לאחרים שהוא לא יודע, ובודאי שאינו יכול לשאול את מי שנחשב פחות ממנו. גם עלול להיות שלאחר שאמר סברא או דבר חידוש, ומעידים על דבריו, הוא לא יסכים לחזור בו, כיון שזה לא לכבודו להודות בטעות. כך אי אפשר להצליח בלימוד!

יש עוד בעיה שעלולה לקרות אצל מי שלומד כדי לזכות לכבוד, שאינו לומד מה שמתאים לו. יש כאלו שמנסים להרשים ולומר חידושים עמוקים שמעבר להבנתם, וכך הם מתרגלים לדבר בלי להבין. וכן יש כאלו שלומדים עם חברותא שלא מתאים להם, אבל מחשש 'מה יאמרו הבריות' הם לא מוכנים להחליף חברותא וללמוד עם מי שמתאים להם.

הקב"ה יזכנו ללמוד תורה בראוי בהצנע לכת, ועי"ז זוכה לסייעתא דשמיא ולהצלחה בלימוד התורה, אמן.

כתוב בהפטרה (מזכ"ה ויח), 'הגיד לך אדם מה טוב, ומה ה' דורש מונך, כי אם עשות משפט, ואהבת חסד, והצנע לכת עם אלוך'. ואיתא בסוכה (מס':) תנא דבי רב עקיבא, נואי דכתיב 'חמוקי ירכיך', למה נמשלו דברי תורה כירך, לומר לך מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר. והיינו דאמר רבי אלעזר, נואי דכתיב 'הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש מונך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוך', 'עשות משפט' זה הדין, 'ואהבת חסד' זו גמילות חסדים, 'והצנע לכת עם אלוך' זו הוצאת המות והכנסת כלה לחופה, והלא דברים קל וחומר, ומה דברים שדרכן לעשותן בפרהסיא אמרה תורה הצנע לכת, דברים שדרכן לעשותן בצנוע על אחת כמה וכמה'.

מבואר מדברי הגמרא, שמלבד זאת שיש מעלה בעצם הצניעות בכל דבר מצוה, יש מעלה מיוחדת בתלמוד תורה שיהא בצניעות. וכן איתא ברמב"ם (תלמוד תורה פ"ג ד"ב), 'וכל היגע בתלמודו בצנועה מחכים, שנאמר ואת צנועים חכמה'. וצריך להבין מה המעלה המיוחדת שיש בתלמוד תורה בצנועה.

והנה כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ש"א כד), 'ודע כי מעלת ההכנעה רבות, כאשר יתבאר בשערי הענוה בעזרת ה'. והמודרגה העליונה בהכנעה המוחזית מדרך התשובה, שיגדיל ויאדיר עבודת השם, ולא יחזיק טובה לעצמו, כי יקטן הכל בעיניו כנגד מה שהוא חייב בעבודת השם, על כן ייכנע ויעבוד בהצנע, ולא יחמוד כבוד על מעשיו הכבדים, ולא יבקש תפארת אדם על פעליו המפארים ויסתיר מדעתם כפי היכולת'.

ובזה מבוארת מעלת הצניעות בלימוד התורה, שהיא באה מכח אהבת השם, וההבנה שכל מה שאדם עושה הוא כאין וכאפס מול הטובות שהקב"ה עושה עמנו, וגודל ההובה שאנו חייבים בעבודת השם, וכשהאדם מביין ומרגיש זאת, אז יש הצלחה בתורה, וכמו שכתוב במדרש תנחומא (פ"ח), 'שרק מי שאוהב את הקב"ה בכל לבו ונפשו ומאוזו יכול ללמוד תורה שבעל פה כראוי'.

עוד יש לבאר, דהנה מצינו בגמ' מגילה (יג), 'בשכר צניעות שהיתה בה ברחל וזכה ויצא ממנה שאול, ובשכר צניעות שהיה בו בשאול זכה ויצא ממנו אסתר'. ומבואר שיש שייכות בין מידת הצניעות למלוכה. והביאור בזה, שאדם צנוע אינו עושה פעולות כדי למצוא חן בעיני הסובבים אותו, אלא כל מעשיו הם כדי לעשות את רצון השם, ועושה בכל מצב מה שצריך באמת, ומה שיביא תועלת, אבל אדם שאינו צנוע עושה את מעשיו כדי לזכות לכבוד, וזה מטה את שיקול דעתו מלפעול נכון, כיון שאינו מחפש את האמת, אלא את הכבוד שייגיע לו ממעשיו, ואם כן הרי שהוא אינו מוילך ושוטל על הסובבים אותו, אלא להיפך, הם שולטים עליו, כיון שהוא עושה מעשים כדי למצוא חן בעיניהם.

ביסוד החיוב דהיזק ראייה

מלעשית תשמישים צניעים, 'מבואר ברש"י שהטעם למ"ד שבחצר לאו שמה היזק משים שאין עושים תשמישים צניעים.

אמנם בתוס' (ד"ה נפל) מבואר שהטעם שבשני תצורות אין היזק ראייה משים שיכילים להיזהר להיצטנע מחבירו, משא"כ בגג שאין יכול להיזהר מפני שלא קבוע תשמישו לכן יכול לחייבו לעשות מחיצה.

וביאר מחלוקתם שדעת רש"י שמצד להיזהר להיצטנע מחבירו לא שייך לחייבו, שכיון שיש לו זכות ממונית בחצרו לכל השימושים ודאי שיכול לעשות השימושים בזמן שרוצה ואין שרוצה, ורק משום שאין רגילות לעשות שימושים יש לומר שדנים לפי מה שהרגילות להשתמש בפועל ומימלא אין לו זכות בפועל לשימושים צנועים ולכן אינו חייב לעשות מחיצה.

שיטת תוס' שרק מצד שיכול להיזהר אינו נחשב היזק ראייה, משום שהוא יכול להיזהר לכן מוטל עליו להיזהר ומחמת זה אין לו טענה של היזק ראייה, אמנם מחמת שאין הוא משתמש יכך הוא הרגילית אין זה סיבה שלא יחשב להיזק ראייה שכיון שמחמת הזכות המומנית יכול לעשות כל צרכיו בחצר אין למנוע משמישים מחמת טענה שא"ז רגילית.

ביאור הטעם שבכותל שנפל כופין לבנות לכ"ו

ונראה לבאר מה שנחלקו בבואר הדין המבואר שם בגמרא שבמקום שהיה כותל בין שני תצורות ונפל לכ"ו מחייב לבנותו ובזה היזק ראייה הוה היזק, שיש לבאר מדוע נפל הכיתול יש בזה היזק ראייה דהרי ודאי אין כאן זכות בעלות יותר מחצר רגיל וכמו שבכל חצר אין היזק ראייה אף כאן אין היזק ראייה.

רש"י ביאר משום שכבר נתרצו הראשונים בכותל, ומבואר שהיא מטעם שנתחייב שכל אחד לא יזיק את חברו אף בשימושים צנועים ולכן אף שבכל חצר אין

מה שבו אהליה יעקב משכנתיה ישראל (כד ה). פירש"י יראה שאין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה שלא יציץ לתוך אהל חבריו.

בגמ' בבבא בתרא (ב ג.) הובאו שתי לשונות בבואר המשנה שם, האם היזק ראייה שמה היזק, ישותפין יכולים לכופ זה את זה לעשות מחיצה בחצר, או שהיזק ראייה לאו שמה היזק, ואינם יכולים לכופ זה את זה על כך.

ויש לחקור ביסוד החיוב דהיזק ראייה שמה היזק, האם היא מדין מזיק ממש, שבראייתו היא מזיק את חברו, או שמדין מזיק אין לחייבו, וחיוב זה הוא תקנת חכמים בדיני שכנים, שלא להזיק את חברו בראיה.

ביאור הצד דלאו שמה היזק

ונראה לתלות זה במחלוקת רש"י ותוס' שהנה למ"ד שמה היזק הגדר הוא משים שראית חברו בזמן שימישי נחשב להיזק, ואינו צריך להיזהר בשעת שימישי שלא יראה חברו, וכן אינו מחייב שלא לעשות שימושים צנועים משים שזה עצמי היזק שלא לעשות שימישים צניעים ולכן היזק ראייה שמה היזק.

ויש לבאר למ"ד לאו שמה היזק שסובר שאין מוטל עליו למנוע היזק ראייה לחבירו שנראה ודאי שראית חברו נחשב להיזק וא"כ יש לדון הטעם שלא שמה היזק האם משום שסובר שיכול להיזהר שחבירו לא יראה, ולא יוקינו בראייתו, או משים שאין רגילות לעשות שימישים צניעים 'לכן אין היזק ראייה בפועל.

ונראה שנחלקו בזה רש"י ותוס' שרש"י כתב (גא ד"ה דאיצטנע ממוך) לגבי חצר הסמוכה לגג שמבואר בברייתא שלכ"ו יכול לחייבו לעשות מחיצה, משים שבגג יש סברא שאינו יודע זמן תשמישו ואין יכול להצטנע ממנו משא"כ חצר וחצר בזה קבוע התשמיש של כל אחד ואין עושים שם תשמישים צנועים, ובחצר גג כיון שאינו קובע תשמישו לכן הרגילות שאין נמנע

לו זכות בפועל משום שאין רגילות לשימושים צנועים כאן נתחייבו שאף לזה יש זכות לכל אחד לעשות אף שימישים צניעים ומימלא יש כאן היזק ראייה.

ותוס' ביאר משים שהרגלו לעשות דבר הצנע בחצר ולא למדו להיזהר זה מזה, והזכות לחייבו לעשות מחיצה הוא משום שכיון שנתרגלו לא להיזהר אינם יכולים להיזהר ומימלא אין הטענה שבכל פעם שיתירו זה מזה, שכיון שנתרגלו לא להיזהר.

והמחלוקת לשיטתם שלדעת רש"י שהוא ענין של זכות שימושים בחצר לכן פירש שבמקום שהיה מחיצה יש זכות לבעל החצר להשתמש בפועל שימישים צניעים 'שלא יזיקו חברו בראייתו, ולדעת תוס' שבחצר יכול לעשות כל שימושים שרוצה לא שייך לימך שנתחייב כאן זכות שימושים, אלא הדין הוא רק משום שיכול להיזהר ומוטל עליו להיזהר, לכן פירש שבמקום שהיה כיתול אינו יכול להיזהר ומחמת זה יש עליו טענה שיש כאן היזק ראייה.

רש"י ותוס' נחלקו ביסוד הדין היזק ראייה

ונראה ששורש מחלוקת רש"י ותוס' הוא בגדר הדין היזק ראייה ששיטת רש"י שהוא מצד תקנת שכנים ולא מצד מזיק, ולכן מסתבר לומר שדנים לפי הרגילות שמשתמשים בפועל יאף שמצד הבעלית יכול לעשות איזה שימוש שרוצה, מ"מ מצד הלכות שכנים דנים לפי הרגילות השימישי, וכן לא מסתבר לחייב להיזהר כיון שהוא הגבלה בשימישים שלו ומסתבר שחלק מתקנת שכנים שישתמש בלא להיזהר.

ושיטת תוס' שהיא מצד מזיק ולכן אין לדין מצד הרגילות השימישים בפועל מכיון שכה הבעלית לעשות איזה שימושים שרוצה א"כ ודאי נחשב למזיק בהיזק ראייה מה שאינו יכול לעשות שימושים צנועים, ורק מצד שיכול להיזהר שייך לימך שלכן לא נחשב למזיק כיון שמוטל על בעל החצר להיזהר.

משנת הישיבה

ענין 'תורה לשמה'

ועל פי יסוד זה מפרש רבי חיים מוולאזין כמה עניינים בדברי חז"ל, שסבורים היינו לומר בפשיטות שהם מליצה בעלמא, אבל הוא מפרשם כפשוטם ממש. כגון דברי הגמ' בסנהדרין (קא), 'הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר וכו' מביא רעה לעולם, מפני שהתורה חוגרת שק, 'עומדת לפני הקדוש בריך היא ואימרת לפני, רבנו של עולם עשאי בניך ככבוד שמנגנין ב' לצים'. לפי האמור לעיל מבוארים הדברים כפשוטם, שהמציאות של התורה היא זו שחוגרת שק. וכן מה שכתוב במדרש באיכה (פתיחה כד), שבשעת החורבן בא אברהם אבינו לפני הקב"ה, ושאל 'רבנו של עולם, מפני מה הגלית את בני, ומסרתן בידי האומות, 'הרגים בכל מיתות משונות, והחרבת את בית המקדש'. 'השיב לו הקב"ה, 'שכלל ישראל עברי על כל התורה. שאל אברהם אבינו את הקב"ה 'מי מעיד בהם בישראל שעברו את תורתך, 'השיב לו הקב"ה 'תבוא תורה ותעיד'. מיד באה התורה להעיד בהם. אמר לה אברהם לתורה, 'בתי, את באה להעיד בהן בישראל שעברו על מציתך, ואין לך בשת פנים מפני, זכרי יום שהחזירך הקדוש ברוך הוא על כל אומה ולשון ולא רצו לקבלך, עד שבאו בני להר סיני וקבלו אותם וכבדו, ועכשיו את באה להעיד בהם ביום צרתם? כיון ששמעה תורה כך עמדה לצד אחד ולא העידה בהן. ומבואר שהתורה היא מציאות של ממש. על פי זה אומר רבי חיים מוולאזין ביאור נוסף מה הפירוש 'לשם התורה', שכשאנחנו עוסקים בתורה אנחנו חיים וקיימים בזכותה, ומקבלים על כך שכר, גם לתורה עצמה יש מזה כבוד ושמחה.

כתוב באבות (פ"ו מ"א), 'רבי מאיר אומר, כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה. ובביאור 'לשמה', פירשו המפרשים, שלומד כדי שלא יעבור על רצון השם.

והגד"ח מוולאזין (נפש החיים ש"ד פ"ג) כותב, שענין 'לשמה' הוא 'לשם התורה'. מהו 'לשם התורה'? יהודי צריך לחשוב בשעה שהוא לומד שרוצה לדעת את התורה של הקב"ה, מאחר והיא 'תורת השם', שכן 'קודשא בריך הוא ואורייתא חד הוא', ועל כן היא רוצה לדעת כל פרט של תורת ה', וכמה שאדם לומד יותר היא רוצה לדעת עוד ועוד, 'זה ענין 'לשמה', שמאחר ייש לו 'אהבת תורה' היא רוצה לדעת את התורה.

יש פירוש נוסף מרבי חיים מוולאזין (כידות חיים על אבות שם) ב'לשם התורה', על פי מה שכתב הרמח"ל בתחילת ספר דרך עץ חיים, 'כי אמת הדבר שהתורה היא ממש אור אחד, ניתן לישראל לאור בור, והיינו שהתורה היא אור ממש, ענין רוחני, אור של מעלה, וניתן לכלל ישראל שהם יקבלו את האור. ומוסיף הרמח"ל, שהתורה אינה כחכמות הנכריות, שהם ידיעת השכל בעלמא, 'אך התורה הנה קודש היא, אשר לה מציאות גבוהה בגבהי מרומים'. ומבואר שם, שכשאדם עוסק בתורה נכנס אור בנשמתו להעלותו לגבהי מרומים, וכשם שניצוץ של שמש הנכנס לתוך הבית מאיר אותו, כך כשאור התורה נכנס לנשמה הוא מאיר אותה. ועל פי זה ביאר מו"ר הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל (משנת רמ"ה ח"א עמ' נ"ב כבודת של תורה) את ענין 'כבוד התורה', שכאשר אדם מכבד את התורה היא פועלת עבורו שיוכה להבינה.

דברי חמדה

ממדן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א פרשת בלק תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

ויאמר אליו מלאך ה' על מה הכית את אונן זה שלוש רגלים וגו' (במדבר כב, לב).
הנה הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פרק יז) כתב דעבר בעלי חיים דאורייתא וילפינן לה מהאי קרא, שהוכיח המלאך לבלעם למה הכה את אוננו, והוא ע"ד ההשלמה לנו שלא נלמד מדת האכזריות ולא נכאיב לבטלה ללא תועלת, אבל נכון אל החמלה והרחמנות. יע"ש. והקשו האחרונים הרמב"ם עצמו בפ"ג מהל' רוצח פסק דאין חייב לפרוק בהמה גוי, ואם צעב"ח דאורייתא, הרי אין נפק"מ בין בהמת גוי לישראל, דצריך לפרוק משום צער בהמה. ועוד, מדוע לא הביא הרמב"ם מסוגיא דב"מ דמ"ד צעב"ח דאורייתא יליף לה מפריקה וטעינה, ולמה הביא ממדרק לחמו מפרשת בלק, ותיירץ האדר שמה (פכ"ה מהל' שבת הכ"ו) זכ"כ באמת ליעקב עה"ת (כאן), דס"ל להרמב"ם דיש חילוק בין שמציעה בידים, לבין שהעזר בא ממילא ואינו מסייע לה, דצעב"ח בידים הוא איסור תורה וע"ז הוכיח מבלעם שהמלאך אמר לו למה הכית את אונן בידים, אבל צעב"ח דילפינן מפריקה וטעינה הוא צער דממילא, דבה סיור הרמב"ם דהוא רק דרבנן, ועל פי זה השכנו כמה שנשאלנו, באדם שיש לו מכת עכברים בביתו ותפס עכבר במלכותו, האם עדיף להרגו בדרך גרמא או דאין נפ"מ ואפשר להרגו גם בידים (ע"י אגרות משה ח"מ ס"ב סימן מו). ולאוור זאת אולי יש לומר דבמקום שמוכרח לצער בעלי חיים, אולי עדיף לצערם בדרך גרמא דא הוא רק דרבנן, מאשר לצערם בידים דא לדעת הרמב"ם הוא דאורייתא.

ותראני האתון ותט לפני זה שלש רגלים אלי ונתת מפני כי עתה גם אתה הרגתי ואותה החייתי (שם, לב). ופירש"י, ועתה מפני שדיברה והיכיתך ולא יכולת לעמוד בתוכחתה, כמו שכתוב ויאמר לא, הרגתה, שלא יאמרו זו היא שסילקה את בלעם בתוכחתה ולא יכול להשיב, שחם המקום על כבוד הבריות, וכן והרגת את האשה זאת בהמה, וכן ואת הבהמה תהרגו, עכ"ל. וצ"ב, שהרי הכל יודעים שאין אינה יודעת לדבר, וכוונתו שהיה זה נס גלוי שהיא פתחה את פיה ודיברה עם בלעם, וא"כ איזה פחיתות כבוד יש כאן לבלעם שלא יכול היה להשיב לתוכחתה, הרי יתלו את הדבר בהקב"ה. ויש לימוד, שבאה התורה ללמדנו עד כמה מוטל עלינו חיוב לשמור על כבודו של כל צלם-אלוקים באשר הוא, ולמרות שבלעם היה רשע מצד עצמו, ועל אחת כמה וכמה כשכא לקלל את ישראל, ומ"מ חס המקום על כבודו, ואם יש סיכוי קלוש שכמה בני אדם יראו את האתון ויתלו את חרפתו של בלעם בה, כבר כדאי להורגה ולסלקה מן העולם, כי אי אפשר להשיג בשכל האנושי גודל הכבוד הראוי לכל אדם, ומוזה נלמד כמה עלינו לחוש לכבודו של כל יהודי, בן למלך מלכי המלכים.

שם. בעיקר דברי רש"י יש להעיר כמה שפירש בסנהדרין (דף ק"ה ע"א), בעי מנייה מרב ששת, עכ"ל. הבא על הבמה, האם הורגים את הבהמה, כמו בישראל הבא על הבהמה שסוקלן גם אותו וגם את הבהמה, תקלה וקולן בעיניו, והבא תקלה איכא, קולן ליכא, ופרש"י: דגבי ישראל פרשין במתנתין תרי מעמי, לפי שבאת לאדם תקלה על ידה, ושלא תהא עוברת בשוק לאחר זמן ויאמרו וכו', דהיינו קולן, וגבי גברי תקלה איכא דבני נח וזהו על העריות, קולן ליכא, דדרבנן בכך ואין מתביישין, ועוד דאקלון דידה לא חס דהמונא, עכ"ל. ומבואר שהתורה לא חסה על קלוגם של נכרים, ומדוע פירש רש"י בפרשתו שיש כבוד הבריות גם בנכרי, וצ"ע. והנה בס' תולדות יעקב הקשה בנוסח אחר, דמרש"י משמע שאם בלעם היה נהרג, לא היה צריך להורג בהמה, ורק משום שבלעם נשאר חי, לכן הרגו את האתון כדי לחוס על כבודו, והרי בהמה הנבעלת הורגים אותה גם אם הבעל נהרג, ותיירץ שם בשני אופנים, א. כשהורגין את הנכרי, והקלון הוא לאחר מיתתו, ב. אם אמרין בסנהדרין שאין הורגין את הבהמה, כי חס המקום רק על קלוגו של ישראל ולא של נכרי, אבל בלעם שנשאר לחייה, ועבדו זה קלון גדול שהאחרון נצחה אותו, כה חס המקום גם על כבוד נכרי, ב. יש לחלק בין קלון עבירה לקלון של תוכחה, יבפרט קלון כזה של בלעם, שלא היה יכול לעמוד בתוכחה, שבקלון כזה הקב"ה חס גם על נכרי [ובעיקר הנידון של כבוד הבריות בעכו"ב, יעוין ברמב"ם (פכ"ד מהל' סנהדרין ה"י) שמשמע מדבריו שכבוד הבריות נהג גם בעכו"ב, אך בפרישה (ח"מ סוף סימן ב) משמע שפירש הרמב"ם באופ"א, יעו"ש].

• ווי העמודים והשוקיהם • שאלה משולחנו של מרן שליט"א

גרים בא"י ומקורם מחו"ל, האם ינהגו כמנהג בני חו"ל שיושבים בחופה

שאלה. כידוע, בדרך כלל בחופות הנעשות בחוץ לארץ, הרגילות היא שהציבור יושב במהלך כל החופה על כסאות, גברים לחוד ונשים לחוד. ואילו כאן בארץ הקדושה נהג שכל המשתתפים עומדים בכל מעמד החופה. והנה בס"ד עומדים אני לפני נשואי בתנו, ומכיון שאני ורעייתי נולדנו בחו"ל ולאחר שנישאנו עברנו לא"י ובתנו נולדה וגדלה כאן, והתנהגנו גדל בחו"ל דרך למד בא"י בשנים האחרונות, ולמעשה רוב בני המשפחה הם מחו"ל שנהגים לשבת בחופה, ולכן חשבנו שגם אני נהג כן, ובפרט שזה מיקל על הסבים והסבתות המבוגרים. אך מוצד שני אולי זה שיניי מנהג המקום, ושמא יש ענין שהציבור יעמוד היוקא בשעת החופה.

תשובה. המנהג מקדמת דנא בכל תפוצות ישראל לעמוד בהופות, והפוסקים טרחו למצוא טעם למנהג זה, ובארה"ב הנהיגו כן לא מחמת סיבות הלכתיות, וכל מי שיכול להחזיר שם את המנהג לקדמותו תבוא עלי ברכה, וכוונתו שאין לייבא לכאן מנהג זה, ודי לנו ששם אין משמרים את המנהג הקדום.

מקורות ונימוקים

בארתות חייב (קידושין אות כא) כתב, דמצינו בפרד"א שחתן דומה למלך, ועל כן נהגו בכל מקימותינו שעומדים העם על רגליהם בשעה שהחתן מנהל בדרך, וכשמברכין לו ברכת אירוסין ונישואין, וכשעולה לקרות התורה ועולין עמו אחריו ומידעין, והכל לפי המנהג.

ובעוד לחם (סימן ס"א) כתב, שברוב המקומות מברכין שבע ברכות מעומד, וצ"ע למה נהגו כן, ואם לכבוד החתן והכלה למה ברכת אירוסין מברכין מיושב, וכיאר שברכה שביעית היא ברכת אשר ברא שאומרים אותה כל שבעה, וכבר נזכר זה יש ברכה לכלל ישראל, מהרה ה' אלוהינו עוד ישמע בערי יהודה וכו', ולברך את ישראל צוה ה' שיהיה בעמידה, וכמו שאחז"ל (סוטה דף לח ע"א) כה תברכו בעמידה, ולפיכך מברכין ב' ברכות בעמידה, דכילתו כהדא ברכה ניהו, ודווקא פעם אחת, אבל בסעודה לא, שלא להטריח את המסובין.

וראה עוד בכנסת הגדולה (הגה"ט אה"ע סימן ס"ב אות ב) שכתב, שמנהג קושטאנירנא וארץ המערב לעמוד כל העם בשעת ברכת חתנים זק ברכות, והטעם הוא לכבוד החתן והכלה שהם עומדים והחתן דומה למלך. והוסיף ששמע שבשאלותי לא נהגו לעמוד על רגליהם בשעת ז' ברכות, ולא ידע למה, וכשבא למקומות אלו הנהיג שיעמדו כל העם בחופה, וסיים 'ומעתה העוורים יכירו לראות שהמנהג הזה מימי קדם'.

ולמעשה מהר"ש קליגר צ"ל בשו"ת האלה לך שלמה (אה"ע סימן קטו) כתב שמצא בתיקוני זוהר (תיקון י, דף כו ע"א), שכל העולם חייבין לעמוד עם החתן והכלה כשמברכין שבע ברכות תחת החופה, ואסור להם לישוב בשעת הברכות, וכתב שכוונתו ראו לחוש לדבריו, דברי אלוהים חיים. יע"ע בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סימן קב, תשובה השביעית) שגם כתב שנהגו העם לברך מעומד ברכת אירוסין ונישואין.

עוד טעם נראה לומר שצריך לעמוד, דאמרו במסכת קידושין (דף לג ע"א) שאין בעלי אומניות יראין לעמוד בפני ת"ח בשעה שעוסקין במלאכתם, אף שהם צריכים לעמוד בפני מביאי כבוד, ואמר רבי יוסי בר אבין, בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי מפני מביאי כיבורים עומדים, מפני ת"ח אין עומדים. וא"כ י"ל שזה הטעם שנהגו לעמוד בשעת החופה, מפני חביבת מצוה לבעלי מצוות בשעה שעוסקים במצוות.

ומבואר מכל הפוסקים שהמנהג הוא לעמוד, אלא שדנו לבאר מה טעם הדבר, האם הוא לכבוד החתן שהוא דומה למלך, או לכבוד הברכה או לכבוד המצוה, או דימא דמתן תורה. ועכ"פ בין שהמנהג לעמוד בחופות, וכן נהגו מקדמת דנא בכל מושבות ישראל בחוץ לארץ, ורק יש מקומות בארה"ב ששיני את זה, אבל לא מחמת סיבות הלכתיות עשו כן, ואדרבה דנו הפוסקים למצוא קצת סמך לשינוי שיעשו.

ובין שכן, גם לתושבי חוץ לארץ אין זה מנהג לשבת בחופות, אלא שיושבים מחמת סיבות שאינם הלכתיות, ולכן מי שייכל לשנות זאת שבתבוא עלי ברכה, וכוונתו שאין לשבת כאן בארץ ישראל מחמת שהמנהגים מחוץ לארץ ורצונו להמשיך כאן את המנהג שבחו"ל, ואין להנהיג כאן מנהגים זרים שאינם הלכתיים, ייש להמשיך את המנהג הקדום בכל תפוצות ישראל לעמוד בחופה.

סיפור מופלא התפרסם השבוע בקו 'שיח יצחק' מבעל המעשה, יהודי יקר בשם אבידן חמד מאשקלון, אשר בשבועות האחרונים אף הגיע לכולל 'בית דוד' בחולון לספר לרבינו ולאברכי הכולל את סיפורו המעיד על גדול מעלת שבת קדש והשכר הטוב למקדשים אותה. בדבריו סיפר, שהיה מותדלק את רכבו תמיד בתחנות דלק הפתוחהגם בשבת רח"ל. והנה, לאחר ששמע את הסיפור שהתפרסם לפני תקופה על ידיו שמיאן בכל תוקף לתדלק בתחנה מחללת שבת, נכנסו הדברים לליבו והשפיעו עליו לטובה, וקיבל על עצמו לעבור לתחנה אחרת, למרות המרחק הגדול והמפחידים הגבוהים בהרבה מהתחנה בה תדלק עד עתה, וההתחבות הרבות, כגון שטיפת רכב ועוד, שקיבל בתחנה המחללת שבת, אולם הוא היה בטוח בהחלטות, למען השבת. והנה דבר פלא אירע, מאז שהחל אותו יהודי לתדלק בתחנה שומרת שבת, הוא שם לב כי הבורכה שורה ברכבו, ואותה כמות דלק שהיה מותדלק תמיד לשיבונו, מספיקה לו קרוב לשבועיים. וגם בימות הקיץ והשרב, כאשר הוא מדליק את המזגן ברכב בעוצמה גבוהה, כמות הדלק מתזיקה מעמד באופן ניסי למעלה מהרגילות. רבינו התפעל מהסיפור, ואמר שהוא מאמין למעשה זה, ואמר כי מי שפועל למען השבת, השבת פועלת עבורו. **ניתן להאזין לסיפור מפי בעל המעשה, בשלוחה 4 ולאחר מכן 3.** [כמובן דרכו של רבינו להדגיש תמיד, כי צריכים זכויות לזכות לדבר כזה, וגם שאר בני אדם שיתחזקו למען השבת ולא יראו נס פלא זה, הוא משום שצריך להיות ראוי לבורכה ע"י תיקון מעשי הרעים, וכמו שכתב המושנה ברורה (סימן קנ"ה ס"ק לח) לגבי נטילת ידיים שהיא סגולה לעשירות, שמי שהיה בנטי' ואינו מתעשר, הוא מפני שפעשיו מעכבין].

הופיע ויצא לאור הקונטרס 'כארי יתנשא', שנכתב ע"י נכד רבינו הבה"ח אריה זילברשטיין נ"ל, הקונטרס מכלי שאלות ותשובות מרתקות ואקטואליות בעניינים שונים ומגוונים, בין הנושאים הנדונים בקונטרס: מסד לשידור ספר נביאים במוקדם ס"ת, האם חייב לשלם? נדרם בחנות, ונדחה לגלות את עצמו במועד פרוסומות, היכן לקנות דירות, האם בארץ ישראל או בחוץ לארץ, בית כנסת שחבר וחזן ונבנה, האם יש חזקה על המקומות, ועוד. וכמו כן בהלכות שבת ישנם שאלות מרתקות, כגון האם לשמור על הילדים בערב שבת או ללמוד תורה באיכות, להתקשר בשבת כדי לשכך דאגה של הורים, לטלטל כסף בשבת כדי לקיים מצוות מילה, ועוד שאלות רבות בענייני תפילה, מועדים, ישנות השמיטה, ועוד. הקונטרס זכה להסכמתו הגלובלית של רבינו, ושל ראשי ישיבת 'קריית מלך' שם לומד המחבר. ניתן להשיג את הקונטרס במחיר עלות 10 ש"ח, בפלאפון 0527642209. וכמו כן לקבל את הקונטרס כקובץ במייל, על ידי פניה למערכת 'דברי חמד'.

הופיע ויצא לאור קונטרס 'שמות יקרא', המקיף את כל ענייניקריאת שמות אנשים ונשים, בנושגתו של רבינו. הקונטרס, שנקרא על שם הפסוק 'וְהָיָה מִסְפָּר לְפִנְיָכֶם. לְכָל־שְׁמוֹת יִקְרָא' (תהלים קמ"ד), מלא וגדוש בליקוט מרתק של למעלה משיבעים שאלות מרתקות בעניינים אלו, ובגוף קדימת האשה לקראו שם בילד הראשון, ומה הדין אם היא מוותרת ומוחלת, האם יש טובה לנפטר שקוראים לתינוק על שמו. האמא ביקשה שיקרא לנכד ע"ש הסבתא וקודם הלידה היא עצמה נפטרה, בן אשכנז הנשוי לבת ספרד וחמיו רוצה שיקרא לנכד על שמו בחייו, משהפחה אשכנזית שרוצה לקרוא לנכד ע"ש הסבתא החטוף בעזה האם הדבר הגון או לא, לסבא קוראים אוריאל ומכונה 'אורי' ורוצים לקרוא לנכדו 'אורי', שינו את שמה מ'מרים' ל'עליזה', ולאחר שנים רבות ילד מיוחד התחיל לבנותה 'מרים'... לסבא קראו 'משה' ובני המשפחה יוצים שיקראו לנכדה על שמו בשם 'משי', האם מותר לפרסם ולכתוב בקונטרס את שם הדין הנימול קודם הברית, האם מותר לשנות את שם הדין הנימול לאחר הברית כשהולידת לא אוהבת את השם שנתנו, על כל זה ועוד, ניתן למצוא תשובות בהירות מרבינו בקונטרס 'שמות יקרא'. את הקונטרס ניתן להשיג בפלאפון 0533126877 במחיר עלות 8 ש"ח, או לקבלו כקובץ במייל על ידי פניה למערכת 'דברי חמד'.

אחורה נא חידה

אך יתכן שיש לאדם תפילין של יד ותפילין של ראש, ותייב להניח תחילה תפילין ש"ד ואח"כ תפילין ש"י, ואך יתכן שצומד לחלוק קודם תפילין ש"י ורק אח"כ תפילין ש"ד?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, תחילה באיכות ידידיו ה"ה איז חנוני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: אך יתכן שנהג להיפך מוסק הדין, וכגון שאם יפסקו הדין שחייב, והדין יהיה שפטור, ואם יאמר פטור הדין יהיה שחייב?

כמו כן, אך יתכן שנהג להיפך מטענת הבעל דין, שאם יאמר שהוא פטור יהיה חייב, וכן להיפך?

תשובה לחידה א'. סנהדרין שראו כולם לחובה, פוטרין את הנדון (סנהדרין דף י"ז ע"א), ולפי"ז אם כל מהדינים חייבו את הנדון, הרי שאם הדין הכ"ג יחייבו גם, הדין יהיה שפטור הבעל דין. כיון שכלם ראו לחובה, אבל אם יפסקו הדין האחרון שהוא פטור, ילכו אחר הרוב ויחייבוהו. תשובה לחידה ב'. אם הורה הבעל דין שחייב לשלם את הקנס קודם שיבואו העדים הרי הוא פטור, שהרי מודה בקנס פטור. אך אם יאמר שפטור ויגינו העדים ויחייבוהו, כמובן שבי"ד יפסקו שחייב לשלם.

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממך שליט"א,
ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הנ"ל,
או בכוחות מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

דף כג ע"א

מרחיקין את השוכר

האם מותר לעשות ככר יונים במרכז העיר

שאלה. האם מותר להקים ככר מרכזי בעיר וכו' אלפי יונים, וכך למשוך תיירים?

תשובה. נאמר במסכת כ"ב דף כג ע"א מרחיקין את השוכר מן העיר חמישים אמה, ופרש"י שהיונים מפסידין זרעני גנות, ולבאורה ממעב זה, כימינו מותר לקרב שוכך לעיר, מכיון שאין בערים המיושבות זרעוני גנות, וגם כל לא שוטחים על הגנות. וכעין המביאר בשו"ע (ח"מ סימן תט ס"א) 'אין מגדלים בהמה דקה בארץ ישראל, מפני שדרכם לדעות בשדות של אחרים והזקם מצוי, אבל מגדלים בסוריא יבמדרבות שבארץ ישראל, והאידיא, שאין מצוי שידון לישראל בארץ ישראל שדה, נראה דשרי, יעו"ש.

ועיון גם בחו"א (ב"ב סימן יד ס"ק יא) שכתב שאם מסכים לשוכך יש שדות ברורות, אין איסור לבנות שם שוכר, [אלא שכותב שם שיש מחלוקת ראשונים (בדף יח ע"ב) אם מותר לסמוך מזיק, כשהניזק לא נמצא עדיין, אך כל זה כשניזק עתיד להגיע, כי עתידים לזרוע את השדות הבורות, אך אם הניזק לא יגיע, כמו בימינו שלא עתידים לזרוע בעיר, לבו"ע מותר].

אולם מסתבר שגם בימינו אסור לגדל יונים בעיר מסיבה אחרת, והוא דיכיון שהם מלכלכים את הכביסה התלויה בחוץ, וגם מעבירים כניב, אם כן לא גרע משאר הדברים המזיקים לציבור שאסור לעשות כלי רשות מהציבור.

אלא שיתכן שאם על ידי זה ירוויחי התושבים, כמו בערים מסוימות בעולם, שע"י שה ימשוך לשב תיירים, ורבים מתפרנסים שב ממכירת זרעונים להאכלת יונים, אולי רשאים ו' מנבי העיר להתיר זאת.

דף כד ע"ב

משום נ"י העיר

האם שכנים יכולים לדרוש משכנם להתקין סורגים שאינם מכערים את הבנין

שאלה. בנין שרוב השכנים התקינו סורגים מסוג אחיד, כדי שלא לכער את הבנין, והשכן שמעון טוען שהסורגים האלו הם יקרים ומיותרים, ולכן רוצה שמעון להתקין סורגים פשוטים, והשכנים טוענים שסורגים אלו יכערו את הבנין, שמעון טוען, שהרי הוא פסוק מפורש במשלי, 'שקר הוה, והבל היופי', יבהירי הספק הוא יכול לעשות דברים מועילים יותר, כגון לתת צדקה. האם יש מקוב למענת השכנים, שהם רוצים שהבנין יראה יפה?

תשובה. שמעון השכן אינו צורך, ויש מקום לחייבו שיוסיף קצת כסף, ויקנה סורגים שאינם מכערים את הבנין, וראיה לזה דתנן במסכת ככא בתרא דף כד ע"ב מרחיקין את האילן מן העיר עשרים וחמש אמה. 'אמרין בגמרא שהטעם הוא משום נ"י העיר, ופרש"י: לפי שני לעיר כשיש מרחב פנוי לפניה. עכ"ל, הרי שיש מקום להתחשב בני' [וע"ז ברש"י (שמות כו. ג.) 'למדה התורה דרך ארץ שיהא אדם חס על היפה', כלומר שיש מקום לחס על היפה, וכ"ש שיש מקום שלא לכער].

ובפרט אם הבנין בארץ ישראל, דאמרין בכתובות (דף קיב ע"א) ר' חנינא מתקן מתקליה, ופרש"י משה 'מתקן מבשולי העיר מחמת חביבת הארץ, שהיתה חביבה עליו ומהזר שלא יצא שם רע על הדרכים, וא"כ יש מקום להשיש שלא יוצאו לעז על הבנינים בארץ ישראל שאינם יפים, ובפרט מקומות כאלו שגרים שם תלמידי חכמים, שלא יוצאו לעז על תלמידי חכמים, שאינם דואגים ליופי הארץ.

ועיון גם במסכת קידושין (דף לט ע"ב) שרב זרע את ירקות הגינה, בעזרה של ערוגות ערוגות. וביארה הגמרא באחד המהלכים שהיה מושם נ"י, יעו"ש. וע"ז בספר החינוך (מצוה שמ"ב) לגבי מגרשי ערי הלויים שכתב שבמקום ששם החכמה, צריך להקפיד יותר על היפה.

[והנה אע"פ שנתבאר שהיפוי הוא מעלה גדולה עבור תלמידי חכמים, מכל מקום ברור שיש לדור במקום תורה, למרות שהיא פחות יפה, ולא במקום שאינו מקום תורה. יעיון במסכת הוריות (דף יב ע"א), שכמתא מחסיא היו תלמידי חכמים ראייים להוראה ותרבות יפה היה בהם, אבל בפומבדיתא לא היו תרבות מעליא כל כך, וקאמר דמיטב לו לדור באשפה כמתא מחסיא, מלדור באפדנא כפומבדיתא. יעו"ש בבא רבוע].

האם אפשר לכני שכונה לכך זה את זה לבנות גינה ציבורית

שאלה. כשהקימו כשכונת רמת אלתן את הגינה הציבורית, אמר לי הגאון הישישי רבי יהושע משה אהרנסון זצ"ל שהוא חסד עצוב עם הילדים הקטנים שבשכונה, שיש להם מקום לשחק, האם אפשר לכונן על כך, והאם אפשר לכונן לבנות גינה יפה המרחיבה דעתם של הילדים והאמהות.

תשובה. כתב הרמב"ם (פ"ה משכמים ה"א) הציר השותפין כל אחד מהן כופה את חברו לעשות לה בית שער ודלת, וכן כל הדברים שהתער צריכה להם צורך גדול, או דברים שנהגו בני המדינה לעשותם, אבל שאר דברים כגון ציור וכיוצא בהן אינו כופהו, עכ"ל. לפי זה יש להעדיף אם הגינה היא צורך גדול, או שהגינה נהיה בה בני המדינה, ואם יתברר שהוא צורך גדול, או שנהגו בה בני המדינה, כפי האי גוונא יכולים הם לכונן זה את זה לעשותה.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממך רבינו שליט"א,
וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שיח יצחק', 072-380-9348 או 04-376-0582,
מדי ערשך יעודכן בקו האם ישנה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלתן